

**PROGRAMMABEGROTING
2012 - 2015**

Programmabegroting 2012-2015

November 2011

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Inleiding	5
1.1 Aanbevelingen raads werkgroep Planning & Control.....	5
1.2 Wijzigingen als gevolg van de meicirculaire.....	5
1.3 Stelpost verwachte korting gemeentefonds	7
1.4 Begrotingssaldo 2012-2015	9
1.4.1 Overige wijzigingen door opstellen begroting.....	9
1.4.2 Wensenlijstje.....	11
1.4.3 Financieel overzicht begrotingssaldo 2012-2015	13
1.5 Begrotingsrichtlijnen 2012	14
Programma's.....	15
Programma 1 Bestuur	17
Programma 2 Openbare orde en veiligheid	25
Programma 3 Beheer openbare ruimte.....	31
Programma 4 Economische zaken	37
Programma 5 Onderwijs.....	41
Programma 6 Cultuur, sport en recreatie	45
Programma 7 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening	51
Programma 8 Volksgezondheid en milieu.....	59
Programma 9 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting.....	65
Paragrafen	71
Paragraaf Bedrijfsvoering	73
Paragraaf Financiering	77
Paragraaf Grondbeleid	79
Paragraaf Lokale heffingen	81
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	85
Paragraaf Verbonden partijen	87
Paragraaf Weerstandsvermogen	91
Paragraaf Klimaat en duurzaamheid.....	95
Bijlagen.....	99
1. Overzicht Algemene dekkingsmiddelen	101
2. Kerngegevens	103
3. Overzicht lasten en baten 2012 tot en met 2015	105
4. Overzicht van de geraamde incidentele bedragen.....	107
5. Overzicht reserves en voorzieningen	109
6. Overzicht van de bezuinigingen	113

Inleiding

Voor u ligt de programmabegroting 2012–2015. Het is de tweede programmabegroting in de raadsperiode 2010-2014. Het raadsdocument 2010-2014 "Samen kiezen, samen doen!" (april 2010) ligt aan de basis van deze begroting.

1.1 Aanbevelingen raadswerkgroep Planning & Control

In de voorliggende programmabegroting is getracht vorm te geven aan de aanbevelingen van de raadswerkgroep Planning & Control. De kern van de nieuwe opzet is dat informatie logischer is weergegeven, doelstellingen wat SMART-er zijn geformuleerd en dat dubbels eruit zijn gehaald. Het aantal programma's en paragrafen is conform de aanbevelingen van de raadswerkgroep niet gewijzigd.

Het kwantificeren van risico's in de paragraaf Weerstandvermogen blijft lastig. Bij de jaarrekening 2011 willen we onze nieuwe accountant vragen om onze risico's dieper te onderzoeken/ inventariseren en afhankelijk daarvan met voorstellen te komen.

1.2 Wijzigingen als gevolg van de meicirculaire

Op 20 juni 2011 heeft uw raad ingestemd met de voorjaarsnota 2011 met daarin een geactualiseerd meerjarenperspectief tot 2015.

<i>(bedragen in euro's; - = nadeel)</i>	2012	2013	2014	2015
Meerjarenperspectief inclusief Voorjaarsnota 2011	395.500	209.500	225.500	224.800
Notitie 16 juni 2011 inzake meicirculaire	176.000	351.300	597.000	313.100
Saldo 20 juni 2011	571.500	560.800	822.500	537.900

In de notitie van 16 juni inzake de meicirculaire staat dat het positieve saldo van de voorjaarsnota vooral ontstaat doordat met de instemming van het bestuursakkoord de normeringsystematiek van het gemeentefonds weer vanaf 2012 wordt ingevoerd en de nullijn wordt verlaten. Hierdoor ontvangt de gemeente weer accres, die bedoeld is om de inflatie op te vangen.

Naast voordelen (herinvoering accres/normeringsystematiek) zitten er ook nadelige taakmutaties verwerkt in de meicirculaire. Het gaat daarbij om bijvoorbeeld minimabeleid en schuldhelpverlening. Ook voor het Nationaal uitvoeringsprogramma (NUP) komen incidentele gelden beschikbaar die in 2015 weer volledig gekort worden. Dit verklaart het fors lagere saldo in 2015.

Niettemin ziet het college mogelijkheden om inflatie weer toe te rekenen.

Voorstel college: inflatie weer toerekenen

In de begrotingsrichtlijnen 2012 (bij de voorjaarsnota) stond dat we in principe op de nullijn blijven zitten, tenzij de uitkomsten van het bestuursakkoord het toelaten om wel een inflatie toe te kennen. Nu de normeringsystematiek weer wordt ingevoerd en we weer accres ontvangen stelt het college voor:

- om vanaf 2012 weer inflatie toe te rekenen aan alle budgetten van 2% en
- voor de meerjarenraming 2013-2015 het verwachte accres van circa 1% cumulatief te reserveren op een stelpost.

De toezichthouders van de Provincie verwachten ook dat wij het ontvangen accres hiervoor inzetten.

Een kanttekening is dat hoe zeer de nominale accressen ook mee lijken te vallen, we praten deze regeerperiode nog steeds over een negatief reëel accres omdat de prijsontwikkeling circa 2% bedraagt en wij circa 1% gecompenseerd krijgen van het rijk.

Verder is de looncompensatie van 2% voor de gesubsidieerde instellingen in de meerjarenbegroting verwerkt. Voor het begrotingssaldo betekent de herinvoering van inflatie en de looncompensatie voor gesubsidieerde instellingen het volgende:

(bedragen in euro's; - = nadeel)	2012	2013	2014	2015
Saldo 20 juni 2011 (Voorjaarsnota)	571.500	560.800	822.500	537.900
Vanaf 2012 weer inflatie toerekenen, hiervoor accres gemeentefonds inzetten	-150.000	-150.000	-150.000	-150.000
Looncompensatie gesubsidieerde instellingen	-36.000	-51.000	-67.000	-96.000
Stelpost inflatie 2013 van 1%		-75.000	-75.000	-75.000
Stelpost inflatie 2014 van 1%			-75.000	-75.000
Stelpost inflatie 2015 van 1%				-75.000
Begrotingssaldo na wijzigingen door meicirculaire	385.500	284.800	455.500	66.900

1.3 Stelpost verwachte korting gemeentefonds

In de vorige programmabegroting heeft uw raad besloten om in totaal voor 2011 € 1,5 miljoen te bezuinigen, oplopend naar € 3,5 miljoen in 2014. Dit was nodig om de tekorten van de voorjaarsnota 2010, de verdere kostenstijging van de Wmo en de verwachte korting van het gemeentefonds af te dekken. Zoals in de voorjaarsnota 2011 te lezen valt zijn inmiddels de meeste bezuinigingen gerealiseerd. Een totaal overzicht van de bezuinigingen is als bijlage in deze begroting meegenomen. Over de voortgang van nog te realiseren bezuinigingen wordt gerapporteerd bij de voor- en najaarsnota.

Korting gemeentefonds van de baan

Voor wat betreft de verwachte korting van het gemeentefonds is een lange periode gespeculeerd over de hoogte van de korting. Bij het opstellen van het raadsdocument was er sprake van een korting van 20%, bij de begroting van vorig jaar sprak de commissie Kalden over een korting van 10%. Uiteindelijk is in de programmabegroting 2011-2014 een stelpost verwachte korting gemeentefonds meegenomen van € 250.000 voor 2011 oplopend naar € 1.500.000 vanaf 2014. Samen met het saldo na wijzigingen door de meicirculaire ontstaat het volgende "werkelijke" saldo:

<i>(bedragen in euro's; - = nadeel)</i>	2012	2013	2014	2015
Begrotingssaldo na wijzigingen door meicirculaire 2011	385.500	284.800	455.500	66.900
Stelpost verwachte korting gemeentefonds (begr 2011)	1.000.000	1.250.000	1.500.000	1.500.000
"Saldo werkelijk"	1.385.500	1.534.800	1.955.500	1.566.900

Inmiddels is via de circulaires van het gemeentefonds bekend geworden dat een harde ingreep in de omvang van het gemeentefonds van de baan is. Wat resteert, zijn de gevolgen van het regeerakkoord/bestuursakkoord. Vandaar dat de naam gewijzigd wordt in stelpost gevolgen bestuursakkoord.

Bijstellen stelpost

Zoals in de voorjaarsnota 2011 beschreven is gaat het bestuursakkoord vooral in op nieuwe taken en verantwoordelijkheden voor gemeenten: de decentralisaties van de Wet werken naar vermogen, begeleiding AWBZ en de jeugdzorg. Het doel van de rijksoverheid is om te komen tot een doelmatige taakverdeling en dus een compacte en slagvaardige overheid. Dit is een omvangrijke hervorming, die ook gepaard gaat met een grote overheveling van budgetten: circa € 8,5 miljard.

Om te bepalen in hoeverre de stelpost in zijn geheel moet blijven bestaan, nu de korting op het gemeentefonds van de baan is, is getracht om de financiële gevolgen/risico's van het bestuursakkoord beter in beeld te brengen. Dit is een lastige opgave maar op basis van een voorzichtige ruwe berekening komen we tot de volgende onderbouwing:

A. Wet werken naar vermogen (WWnV)

Als uitwerking van het Regeerakkoord is het kabinet Rutte een wetsvoorstel aan het voorbereiden voor mensen met een arbeidshandicap. Deze Wet werken naar vermogen wijzigt in feite de bestaande wetten Wet sociale werkvoorziening, de Wajong en de WWB. Gemeenten krijgen een groter deel van de arbeidsgehandicapten onder hun verantwoordelijkheid. De bedoeling is dat de wet in 2013 zal ingaan.

De WWnV heeft ook grote gevolgen voor de WSW vanwege de bezuinigingen. De gemeente Dalfsen heeft voor de uitvoering van de WSW allereerst te maken met Wezo, aangezien Dalfsen deelneemt in de Gemeenschappelijke Regeling Wezo. Daarnaast werken nog zo'n 85 personen uit Dalfsen bij Larcom BV. Door de dalende rijksbijdrage leiden de beide organisaties grote exploitatieverliezen. Om dit op te vangen zullen beiden moeten saneren en is het niet vanzelfsprekend dat de gemeente de structurele tekorten blijft opvangen. Binnen de stelpost gevolgen bestuursakkoord wordt voor de invoering van de WWnV zo'n € 500.000 per jaar gereserveerd.

B. Overige plannen van het kabinet

• Decentralisatie AWBZ

Verder gaat de ontmanteling van de AWBZ gestaag door. Werd in 2007 de Wmo ingevoerd (waardoor de Huishoudelijke Verzorging van de AWBZ naar de Wmo werd overgeheveld), zo wordt in 2013 de functie "extramuraal begeleiding" van de AWBZ naar de Wmo overgeheveld. In Dalfsen betreft dit een doelgroep van zo'n 180 personen. Voor de uitvoering van deze nieuwe taak zal Dalfsen ongeveer € 2,5 miljoen ontvangen via het Gemeentefonds. In 2013 zal worden begonnen met de nieuwe gevallen en in 2014 wordt in één keer de bestaande doelgroep overgeheveld van de zorgkantoren naar de gemeenten.

• Inburgering, re-integratie,

Ook voor inburgering en re-integratie gaan de rijksbijdragen omlaag. Zo heeft het kabinet besloten om de rijksbijdrage voor inburgering stapsgewijs omlaag te brengen waardoor deze in 2014 helemaal teruggebracht is naar nul. Hoe we in de gemeente Dalfsen verder zullen gaan met de inburgering zal nog moeten worden uitgewerkt. Onder andere in samenhang met de nieuwe Wet Werken naar Vermogen. Verder heeft de gemeente voor de inburgering een subsidierelatie met Vluchtelingenwerk Overijssel. In 2012 zal de subsidie waarschijnlijk omhoog worden gebracht.

• Decentralisatie Jeugdzorg (van provincie naar gemeente), RUD's

In programma 8 Volksgezondheid en Milieu wordt de ontwikkeling van de Jeugdzorg en de regionale uitvoeringsdienst beschreven.

Rekening houdend met bovengenoemde drie onderdelen heeft het college becijferd dat ook hiervoor zo'n € 500.000 binnen de stelpost per jaar (vanaf 2013) nodig is.

In totaal is dus een stelpost aanwezig met een omvang van € 500.000 voor 2012 en € 1 miljoen voor de jaren vanaf 2013 om de risico's/gevolgen van het bestuursakkoord op te vangen.

Voorstel college:

Nu met het bestuursakkoord grotendeels is ingestemd, duidelijk is geworden dat een harde ingreep in de omvang van het gemeentefonds van de baan is en de uitkomsten van een nadere ruwe berekening van de risico's van de decentralisaties een lagere uitkomst laten zien acht het college het reëel de stelpost met € 500.000 voor 2012, € 250.000 voor 2013 en vanaf 2014 € 500.000 structureel naar beneden bij te stellen. Bij de voorjaarsnota 2012 en de begroting 2013 zal de hoogte van de stelpost exacter worden onderbouwd en kan verdere bijstelling plaatsvinden.

In de volgende tabel is de bijstelling per jaar weergegeven:

(bedragen in euro's; - = nadeel)	2012	2013	2014	2015
Stelpost verwachte korting gemeentefonds (begr 2011)	1.000.000	1.250.000	1.500.000	1.500.000
Herberekende stelpost gevolgen bestuursakkoord	500.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
Bijstelling	500.000	250.000	500.000	500.000

Met de bijstelling van de stelpost (voordeel) ontstaat het volgende voorlopige begrotingssaldo:

(bedragen in euro's; - = nadeel)	2012	2013	2014	2015
Begrotingssaldo na wijzigingen door meicirculaire 2011	385.500	284.800	455.500	66.900
Bijstelling stelpost gevolgen bestuursakkoord	500.000	250.000	500.000	500.000
Voorlopig begrotingssaldo	885.500	534.800	955.500	566.900

1.4 Begrotingssaldo 2012-2015

1.4.1 Overige wijzigingen door opstellen begroting

Het voorlopige begrotingssaldo is dus flink positief. Bij het opstellen van de definitieve begroting is echter gebleken dat er nog grote nadelen in de begroting moesten worden verwerkt.

Voor de lagere opbrengst bouwleges, het minder toe kunnen rekenen aan de bouwgrondexploitatie en investeringen, het nadeel op de salarissen en de hogere brandstofkosten werken fors door in het saldo. Daarnaast zijn er nog diverse andere nadelen van een wat kleinere omvang maar die eveneens onvermijdelijk en onvoorzien waren. Ook deze zijn meegenomen in het meerjarenperspectief. Tenslotte is het geparkeerde voorstel ten aanzien van de mantelzorg meegenomen omdat bij de behandeling van de voorjaarsnota 2011 bleek dat hiervoor al een grote raadsmeerderheid bestond.

Hieronder worden de overige wijzigingen toegelicht. De paragraaf wordt afgesloten met een tabel met daarin alle financiële consequenties en het uiteindelijke begrotingssaldo 2012-2015.

Lagere opbrengst bouwleges

Het aantal aanvragen om een bouwvergunning is in 2011 fors gedaald in vergelijking tot voorgaande jaren. De verwachting is dat het aantal aanvragen over heel 2011 zal dalen met 150. Financieel gezien wordt voor 2011 een nadeel verwacht van € 300.000. In de najaarsnota zal de financiële consequentie voor 2011 in beeld worden gebracht.

Verwacht wordt dat deze forse daling ook voor de meerjarenbegroting door zal zetten. Gedacht wordt aan een financieel nadeel tussen de 2 ton en 4 ton. Oorzaken hiervan moeten gezocht worden in:

- De economische crisis, waardoor minder wordt gebouwd.
- De relatief kleine omvang van de bouwwerken waarvoor vergunning wordt gevraagd, denk aan carports, dakkapellen, woninguitbreidingen.
- De bouwprojecten worden tegen lagere aanneemkosten gerealiseerd.
- De verruiming van vergunningvrije bouwwerken onder de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)

Hoeveel dit nadeel precies zal bedragen de komende jaren is lastig te voorspellen. Het is met de huidige inzichten niet reëel te veronderstellen dat de legesopbrengsten nog sterk zullen stijgen. Wat we wel zien is dat het verlenen van vergunningen onder de Wabo aanzienlijk bewerklijker is geworden. De kosten per vergunning vallen daardoor hoger uit en deze kosten worden nu nog niet in rekening gebracht. In het kader van het onderzoek naar kostendekkendheid zal dan ook expliciet gekeken worden naar de bouwleges. In het raadsvoorstel over de vaststelling van de belastingverordeningen (raadsvergadering 19 december 2011) wordt u nader geïnformeerd over de mate van kostendekkendheid van o.a. de bouwleges (zie voor verdere informatie de paragraaf lokale heffingen).

Rekening houdend met bovenstaande ontwikkeling is in de meerjarenbegroting de opbrengst aan bouwleges voor 2012 met € 250.000 teruggebracht en voor de jaren daarna met € 200.000 structureel. Bij de voor- en najaarsnota zal de ontwikkeling opbrengst bouwleges de komende jaren nauwlettend worden gevolgd om eventueel verdere maatregelen te nemen.

Minder uren doorbelast aan investeringen en grondexploitatie

Bij het opstellen van de meerjarenbegroting wordt jaarlijks de urenraming aan de producten en investeringen geactualiseerd met de daarbij behorende kostenverdeling. Uit de analyses is gebleken dat de verwachting is dat door ondermeer de economische crisis er minder uren kunnen worden doorbelast naar investeringen en de grondexploitatie bedrijventerreinen en woningbouw. Dit heeft een nadelig effect van € 114.000 structureel. Uren toegerekend aan investeringen en grondexploitatie drukken namelijk niet op het saldo van de begroting.

Salarissen

In de begroting 2011 is de salarispost voor 2012 e.v. fors naar beneden bijgesteld in verband met de nieuwe CAO. Achteraf blijkt dat we hierin te ver zijn doorgeschooten. De budgetten voor o.a. de formatie-uitbreiding bij de griffie, de gevolgen van een functiewaarderingronde en de arbeidsvoorwaarden van enkele nieuwe medewerkers schieten daarom tekort. Dit leidt tot een nadeel van € 120.000 voor 2012 en een structureel nadeel van € 90.000 vanaf 2013. Daarnaast is er voor 2012 nog een incidenteel nadeel van € 50.000, veroorzaakt door rechtspositionele verplichtingen van voormalig personeel.

Brandstofprijzen tractie

De brandstofprijzen hebben vanaf 2008 een stijging ondergaan en zijn niet verhoogd in die jaren. De verwachting is dat er op termijn geen sterke verlaging komt. Daarom zijn de budgetten in totaal met € 37.400 verhoogd.

Lagere legesopbrengst rijbewijzen

In 2012 zijn wij als gemeente niet meer vrij om zelf de hoogte van de leges voor de rijbewijzen vast te stellen. Er komt net als voor de reisdocumenten een maximum bedrag. Dit bedrag wordt waarschijnlijk € 36. Dit is ruim € 6 minder dan wat wij nu heffen keer 3.000 rijbewijzen levert een nadeel op van circa € 20.000.

Ongediertebestrijding

Voor het monitoren en vooral het bestrijden van de eikenprocessierups is € 11.000 extra in de begroting opgenomen. De brandharen van deze rups veroorzaken overlast. Door het wegzuigen van de nesten wordt de overlast beperkt. In 2010 zijn er gedurende 15 dagen nesten weggezogen. Door een forse toename van de overlast in 2011 is de zuigperiode verdubbeld naar meer dan 30 dagen. De landelijke verwachting is nu dat de overlast de komende jaren alleen maar toeneemt. De werkzaamheden worden door derden uitgevoerd en hiermee nemen de kosten voor het inhuren toe.

Automatisering (coördinator ICT pool)

Het aandeel van de gemeente Dalfsen in de loonkosten van de coördinator van de gezamenlijke ICT pool met Staphorst en Zwartewaterland bedraagt op jaarbasis € 22.500. De functie van ICT coördinator is die van het aanjagen van de ICT pool voor de duur van 2 jaar. Daarna wordt de aansturing ingebed in de reguliere organisaties. Aangezien de coördinator tot uiterlijk 1 juli aanblijft is voor 2012 nog sprake van een eenmalig nadeel van € 11.250.

OZB verhoging naar rijksnorm (2015)

In het raadsdocument zijn o.a. de uitgangspunten geformuleerd die in acht genomen moeten worden bij het bezuinigingstraject. Een van deze uitgangspunten was het voornemen om het tarief van de OZB naar de rijksnorm te brengen. Hiervoor zat nog ruimte voor Dalfsen van € 600.000 OZB opbrengst. Vorig jaar is al bij de bezuinigingsvoorstellen besloten om de opbrengst voor de jaren 2011 t/m 2014 te verhogen met in totaal € 450.000. Nu ook de jaarschijf 2015 wordt toegevoegd wordt de opbrengst van € 75.000 ook voor dat jaar meegenomen in de meerjarenbegroting. Dit betreft een stijging van 3%. Voor 2016 resteert dan de laatste € 75.000, zodat we na 6 jaar trapsgewijs de extra opbrengst hebben gerealiseerd.

Overige mutaties

Verder zijn er nog diverse overige mutaties. Zo is er bijvoorbeeld sprake van lagere huuropbrengsten bij gemeentelijke gebouwen, lagere opbrengst hondenbelasting, is er een exploitatievergoeding in het kader van de grote projecten van € 20.000 abusievelijk weggevallen, kunnen investeringen onder de € 10.000 niet meer geactiveerd worden en moeten de lasten hiervan nu in de begroting worden verwerkt. Bij de programma's hierna, bij "Wat mag het kosten", is de verdere toelichting te lezen op de afwijkingen ten opzichte van de begroting 2011.

1.4.2 Wensenlijstje

Ondanks de vele nadelen bestaat er ook nog een wensenlijstje. Op dit lijstje staan de nog geparkeerde voorstellen uit de voorjaarsnota, nieuw beleid en de wens om bepaalde bezuinigingen af te vlakken.

Geparkeerde voorstellen van de voorjaarsnota 2011

In de voorjaarsnota 2011 zijn een drietal voorstellen niet gehonoreerd omdat het niet verantwoord was om ze structureel toe te kennen. Dit betrof de volgende voorstellen:

1. Diversen welzijn, vrijwilligerswerk

Tijdens de begrotingsraad 2010 is besloten om voorlopig voor twee jaar extra middelen op te nemen om het Vrijwilligerssteunpunt 8 uur per week open te houden. Vanaf 2012 is daar geen geld meer voor. Er is structureel wel voor 4 uur geld beschikbaar. Het voorstel was om € 12.500 structureel op te nemen om het minimumaantal uren voor het steunpunt te kunnen handhaven. Er is geen sprake van taakuitbreiding, maar van een minimale voorzetting van het beleid.

2. WMO – Mantelzorgers

Bij het vaststellen van de nota 'Mantelzorgers in beeld' in 2008 is besloten om een deel van de structurele kosten voor mantelzorgondersteuning te dekken met incidenteel geld (Wavin-gelden). In het raadsvoorstel is destijds aangegeven dat er voor structurele taken vanaf 2012 minimaal € 23.500 nodig is en dat dit bij de voorjaarsnota 2010 zou worden meegenomen. In 2010 is dit vanwege de bezuinigingen aangehouden.

Het ondersteunen van mantelzorgers is één van de taken waarvoor de gemeente sinds de komst van de Wmo verantwoordelijk is. Hoewel er geen duidelijk minimum is waaraan de gemeente moet voldoen, heeft het Rijk een aantal basisfuncties voor mantelzorgondersteuning benoemd. Uit de evaluatie van de beleidsnota en de bespreking daarvan met organisaties blijkt dat de gemeente op de goede weg is, maar dat er nog vooral aandacht nodig is voor het bereiken en ondersteunen van werkende mantelzorgers en mantelzorgers van GGZ-cliënten. Om alleen de huidige ondersteuning in stand te houden is een structureel budget nodig van € 23.000. Om de genoemde aandachtspunten projectmatig op te kunnen pakken, is een eenmalig budget van € 15.000 nodig.

Geen uitbreiding van de middelen betekent dat er 'nee' moet worden verkocht aan mantelzorgers die ondersteuning vragen of dat de kwaliteit sterk achteruit gaat. In tijden waarin mantelzorgers juist extra zwaar belast worden (denk aan bezuinigingen op de Awbz-functie begeleiding), is het terugschroeven van ondersteuning aan mantelzorgers zeer onwenselijk. Overbelasting bij mantelzorgers zorgt ervoor dat de vraag naar professionele zorg stijgt. De incidentele middelen waren niet te voorzien. Uit de evaluatie bleek dat op een aantal punten er nog duidelijk werk aan de winkel is om mantelzorgers te ondersteunen. Het is echter geen beleid dat absoluut onuitstelbaar of onontkoombaar is. Op basis van de drie 0's kunnen de incidentele middelen niet toegekend worden. Het ondersteunen van mantelzorgers is echter een belangrijk preventief middel om duurdere zorg te voorkomen.

3. Participatiebudget, Wet Educatie Beroepsonderwijs

De rijksmiddelen voor volwasseneneducatie zijn ongeveer gehalveerd. Hierdoor kan geen acquisitie worden gedaan voor het werven van mensen uit de doelgroep. Die doelgroep bestaat uit circa 3.000 mensen. Nieuwe deelnemers kunnen niet via de ROC worden geplaatst. Het plan is om nieuwe deelnemers te werven en te plaatsen via de activiteiten die op grond van de welzijnsactiviteiten worden ingekocht. Hiervoor is op jaarbasis een bedrag van € 20.000 noodzakelijk.

Voorstel college:

Het college stelt voor om gelet op het begrotingssaldo alleen het geparkeerde voorstel ten aanzien van de mantelzorg mee te nemen omdat bij de behandeling van de voorjaarsnota 2011 bleek dat hiervoor al een grote raadsmeerderheid bestond. Voor de overige voorstellen is geen dekking aanwezig.

Nieuw beleid invoeren:

Er bestaat de wens om burgernet in Dalfsen in te voeren.

Invoering burgernet

Burgernet is uniek samenwerkingsverband tussen burgers, gemeente en politie om de veiligheid in de woon- en werkomgeving te bevorderen. Tevens wordt op deze manier invulling gegeven aan de wens van de overheid om burgerparticipatie op een concrete manier te verwezenlijken. Er wordt gebruik gemaakt van een telefonisch netwerk van inwoners en medewerkers van bedrijven uit de gemeente. De deelnemers aan burgernet hebben zich hiervoor vooraf opgegeven. Een voorwaarde om een melding uit te zetten als burgernetactie is dat het moet gaan om een melding bij de meldkamer van de politie met een duidelijk signalement (meldingen kunnen onder andere zijn diefstal, doorrijden na een aanrijding, overval, tasjesroof, geweld, vermiste personen).

Burgers betrekken bij de veiligheidssituatie in hun eigen woonomgeving is onderdeel van het kabinetsbeleid. Afspraken hierover staan in het reageerakkoord en het bestuursakkoord met de VNG. Burgernet is hier een concreet voorbeeld van. In het Regionaal College van IJsselland van maart 2010 is het onderwerp Burgernet besproken. Hierbij is afgesproken dat de gemeente Raalte in samenwerking met de politie IJsselland, als eerste gemeente in de regio, Burgernet zou gaan invoeren. Daarna zou het project worden uitgerold naar de rest van de regio. De jaarlijkse kosten voor Dalfsen bedragen € 5.500.

Voorstel college:

Gelet op het begrotingsaldo ziet het college geen mogelijkheden om nu al nieuw beleid weer in te voeren. Het college komt hierop terug bij de voorjaarsnota 2012.

Afvlakken van een aantal bezuinigingen:

Ten slotte bestaat de wens om een aantal bezuinigingen af te vlakken. Hierbij wordt gedacht om de korting op de gesubsidieerde instellingen te stoppen, om minder te bezuinigen op groot onderhoud wegen en om de personele taakstelling te verlagen.

Voorstel college:

Gelet op het begrotingsaldo stelt het college voor om alleen de voorgestelde verhoging van de toeristenbelasting naar € 1 terug te draaien en voor 2012 en volgende jaren het tarief vast te stellen op € 0,85. Voor de overige wensen om bezuinigingen af te vlakken ziet het college nu geen financiële ruimte.

Tarief toeristenbelasting verlagen van € 1 naar € 0,85

De tarieven voor toeristenbelasting 2011 zijn binnen de Vechtdalgemeenten verschillend. De toeristenbelasting 2011 bedraagt in de gemeente Dalfsen € 0,75, in de gemeente Ommen € 0,81 en in de gemeente Hardenberg € 0,55 per overnachting. Met het voornemen van de gemeenteraad om voor 2012 een tarief toeristenbelasting te hanteren van € 1 komt Dalfsen uit de pas te lopen met andere Vechtdalgemeenten. De inzet van het college is te komen tot harmonisering van het tarief. Een verhoging van het tarief voor 2012 en volgende jaren tot € 0,85 is dan meer op zijn plaats. Het bijstellen van het tarief van € 1 naar € 0,85 betekent een nadeel van € 30.000 structureel. Door het tarief niet te verhogen naar € 1 en de investeringen die we doen om Dalfsen aantrekkelijker te maken verwacht het college dat het aantal overnachtingen zal toenemen. Dit levert € 13.000 meer op. Per saldo kost de verlaging dan € 17.000.

1.4.3 Financieel overzicht begrotingssaldo 2012-2015

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van het begrotingssaldo 2012-2015 samengevat.

<i>(bedragen in euro's; - = nadeel)</i>	2012	2013	2014	2015
Voorlopig begrotingssaldo	885.500	534.800	955.500	566.900
<i>Overige wijzigingen door opstellen begroting</i>				
Lagere bouwleges	-250.000	-200.000	-200.000	-200.000
Minder uren doorbelast aan investeringen/grondexploitatie	-114.000	-114.000	-114.000	-114.000
Salarissen	-120.000	-90.000	-90.000	-90.000
Personeel algemeen	-50.000			
Brandstofstijging tractie	-37.400	-37.400	-37.400	-37.400
Lagere legesopbrengst rijbewijzen	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
Ongediertebestrijding	-11.000	-11.000	-11.000	-11.000
Automatisering (Coordinator ICT pool)	-11.250			
OZB verhoging naar rijksnorm (2015)				75.000
<i>Diverse overige mutaties:</i>				
Sportzalen	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
Nadelig saldo gemeentelijke gebouwen	-15.000	-15.200	-15.400	-12.400
Kleine investeringen niet activeren	-33.000	0	-20.000	-16.500
Hondenbelasting	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
Overig	-55.850	-22.200	-63.700	-53.800
<i>Alsnog toekennnen geparkoord voorstel voorjaarsnota:</i>				
WMO (excl. Huishoudelijke hulp) - Mantelzorg	-38.000	-23.000	-23.000	-23.000
<i>Afvlakken bezuinigingen:</i>				
Tarief toeristenbelasting verlagen van € 1 naar € 0,85	-17.000	-17.000	-17.000	-17.000
Begrotingssaldo 2012-2015	83.000	-45.000	314.000	16.800

Conclusie

Geconcludeerd kan worden dat er ondanks de vele tegenvallers en er een sluitend meerjarenperspectief 2012 - 2015 gepresenteerd kan worden. Alleen voor 2013 wordt nog een klein verlies begroot.

Daartegenover staat dat er in de begroting nog een stelpost zit van € 500.000 voor 2012 en € 1.000.000 voor de jaren vanaf 2013. Deze financiële ruimte zal ingezet worden om de financiële gevolgen/risico's van het bestuursakkoord op te vangen.

De verdere uitwerking en invoering van de decentralisaties zal het college voortvarend ter hand nemen. Over de financiële gevolgen zal uw raad via de bekende rapportages worden geïnformeerd.

1.5 Begrotingsrichtlijnen 2012

- Inflatie

Vertrekpunt voor het opstellen van de begroting 2012 (inclusief meerjarenraming 2013-2015) is het huidige beleid zoals dat weergegeven is in de begroting 2011. De begrotingswijzigingen t/m maart 2011 zijn meegenomen.

Zoals voorgesteld in de inleiding van deze begroting stelt het college voor:

- om vanaf 2012 weer inflatie toe te rekenen aan alle budgetten van 2% en
- voor de meerjarenraming 2013-2015 het verwachte accres van circa 1% cumulatief te reserveren op een stelpost.

Voor de loonkosten volgen we de CAO ontwikkeling. Voor de raming van de subsidies geldt dat een indexpercentage moet worden toegepast voor 2012 t.o.v. de subsidies voor 2011 van 2%. De eerder gemaakte bezuinigingskortingen blijven wel van kracht. Zijn er afspraken gemaakt ten aanzien van CAO verplichtingen, moet dit gemotiveerd aangegeven worden.

- Tarieven

Daar waar in het kader van de bezuinigingen nadere afspraken zijn gemaakt over de ontwikkeling van de tarieven (bijvoorbeeld verhuur sportterreinen) worden deze niet extra verhoogd met een inflatiecorrectie. Voor de overige tarieven betekent dit dat voor 2012 rekening gehouden moet worden met een tariefsverhoging van 1%. Datzelfde percentage wordt ook aangehouden voor de jaren 2013-2015.

- Richtlijnen belastingen

De aanpassingen van de tarieven voor de belastingen worden meegenomen in de conceptbegroting. Dit betekent voor de tarieven welke kostendekkend zijn zoals de afvalstoffenheffing dat dit uitgangspunt ook vertaald moet worden in de conceptbegroting 2012. Daar waar in het kader van de bezuinigingen nadere afspraken zijn gemaakt over de ontwikkeling van het tarief, vindt er geen extra tariefsverhoging plaats in de vorm van een inflatiecorrectie.

Voor de onroerende-zaakbelastingen geldt op grond van de besluitvorming bij de vaststelling van de begroting 2009-2012 een extra verhoging van 4% in 2012. Op basis van de vorig jaar vastgestelde begroting 2011-2014 voor 2012 nogmaals 6%, voor 2013 en 2014 nog eens 3%.

Zoals voorgesteld in de inleiding van deze begroting stelt het college voor: om de opbrengst van € 75.000 te ramen voor jaarschijf 2015, die een stijging van 3% betekent. Voor 2016 resteert dan de laatste stijging € 75.000.

- Aantal inwoners en woningen.

Daar waar bedragen gerelateerd zijn aan aantal inwoners en woningen dient voor wat betreft de berekening uitgegaan te worden van het volgende overzicht:

Jaar	Inwoners	A/D	Mutatie		Woningen	A/D	Mutatie
2009	27.044	D			10.501	D	
2010	27.259	D	215		10.632	D	131
2011	27.313	D	54		10.750	A	118
2012	27.413	A	100		11.086	A	336 *
2013	27.513	A	100		11.344	A	258
2014	27.613	A	100		11.464	A	120
2015	27.713	A	100		11.549	A	85

D = definitief

A = aanname

* Inclusief inhaalslag afmeldingen "oude"jaren

Programma's

Programma 1 Bestuur

Hoofdkenmerken

Het programma omvat alle taken van raad en college op het terrein van het openbaar bestuur en de ondersteuning en dienstverlening hierbij door de gemeentelijke organisatie.

Tot dit programma behoren ook de algemene dekkingsmiddelen (inkomsten die de gemeente min of meer vrij kan besteden). In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt ingegaan op het gevoerde beleid op het gebied van de ondersteunende taken door de organisatie. De paragrafen Lokale heffingen en Financiering hebben ook een sterke relatie met de producten van dit programma en geven inzicht in het gevoerde beleid op deze terreinen.

In dit programma zijn de volgende producten opgenomen

Portefeuillehouder	Afdeling	Product
Noten	Griffie, Bestuur & Communicatie, Personeel & Organisatie	Bestuursorganen
	Bestuur & Communicatie	Bestuursondersteuning B&W Bestuurlijke Samenwerking
	Publiekszaken	Burgerzaken Gemeentelijke Basis Administratie
	Facilitaire Zaken	Vastgoedinformatie
	Griffie	Bestuursondersteuning raad en rekenkamer(funcitie)
Goldsteen	Financiën & Belastingen	Nutsbedrijven Geldleningen en uitzettingen korter dan 1 jaar Overige financiële middelen Geldleningen en uitzettingen langer/gelijk aan 1 jaar Algemene uitkering Gemeentefonds Algemene Baten en Lasten Uitvoering Wet WOZ Baten Onroerende-zaakbelasting gebruikers Baten Onroerende-zaakbelasting eigenaren Baten baatbelasting Baten toeristenbelasting Baten hondenbelasting Baten precariobelasting Lasten heffing en invordering gem. belastingen Saldo van kostenplaatsen Saldo van de rekening voor bestemming Mutaties reserves hoofdfuncties 0 t/m 9 Saldo van de rekening na bestemming
		Publiekszaken

Belangrijke ontwikkelingen

Ontwikkelingen griffie, raad en raadscommissie

Uw raad is bezig met een professionaliseringsslag waarin men enerzijds bezig is met een verdere digitalisering en anderzijds de eigen bestuurscultuur beoordeelt. Hiertoe zijn wijzigingen doorgevoerd om de raad effectiever te laten functioneren en op hoofdlijnen te laten vergaderen. De formats van de raadsvoorstellen zijn aangepast, onderwerpen van de raadsplanning hebben een prioritering gekregen en de digitale informatiestroom is uitgebreid en ingedeeld.

Digitalisering is hieraan gelinkt. Uw raad gaat in 2012 werken met een nieuw raadsinformatiesysteem, waarlangs digitale informatie aan de raadsleden wordt verstrekt. Uw raad is momenteel bezig met een proef voor het gebruik van een apparaat om de papierstroom te vervangen. Ook hierbij streeft uw raad naar een snelle invoering.

De griffie blijft een speerpunt om een goede logistieke ondersteuning en adviserende functie te vervullen richting raad.

Wat willen we bereiken (de komende jaren)?

1.1	Digitalisering In 2012 werkt de raad digitaal en papierloos.
1.2	Professionalisering In 2012 stuurt de raad op hoofdlijnen en vergadert effectiever, het aantal vergaderingen is verminderd en de vergaderingen zijn korter.
1.3	Communicatievisie <ul style="list-style-type: none"> - Betrokken en goed geïnformeerde burgers. - Een betere aansluiting van de gemeentelijke communicatie op het mediagebruik van onze doelgroepen. Experimenteren en leren door middel van een aantal pilots. - Een gestructureerde aanpak van burgerparticipatie, met aandacht voor omgevingsmanagement, actorenanalyse, procesopbouw en inzet van communicatiemiddelen.
1.4	Dienstverlening Samenhang en structuur brengen in de verbetering van onze dienstverlening.

Wat gaan we ervoor doen?

Bestaand beleid

Het beleid voor dit programma ligt vast in o.m. de volgende beleidsplannen en verordeningen:

- Communicatievisie 2012 - 2016 (oktober 2011)
- Nota waardering en afschrijving vaste activa (2011)
- Procedureboek griffie (2011)
- GBA beheerregeling (2010)
- Treasurystatuut (2010)
- Nota reserves en voorzieningen (2010)
- Coalitieakkoord 2010 – 2014 (2010)
- Raadsprogramma, “samen kiezen, samen doen” 2010 - 2014 (2010)
- Missie en Visie Dalfsen 2020 - Bij Uitstek Dalfsen (2009)
- Dienstverlening, visie en verbeteragenda (2009)
- Instellingsverordening op de raadscommissie (2008)
- Orde gemeenteraad (2008)
- Beleidsplan Interne Communicatie “Samen samenwerken aan succes” (2008)
- Samenwerking met andere gemeenten (DOORSZ) (2006)
- Inpraakverordening (2006)
- Verordening op het burgerinitiatief (2005)
- Verordening op de commissie voor de behandeling van bezwaarschriften (2005)
- Verordening inzake wijze waarop ingezetenen en belanghebbenden bij voorbereiding gemeentelijk beleid worden betrokken (2005)
- Financiële verordening gemeente Dalfsen (2004)
- Controleverordening gemeente Dalfsen (2004)
- Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid (2004)
- Verordening onderzoeksrecht gemeenteraad (2004)
- Instructie griffier (2003)
- Gedragscode integriteit (2003)
- Verordening voorzieningen wethouders, raads- en commissieleden (2002)
- Verordening op de Wet Bescherming Persoonsgegevens (2002)
- Vastgoedinformatieplan (2002)
- Reglement van orde B&W (2001)

Bestaande taken

- Bestuursondersteuning/advisering (processen, secretariael, inhoudelijk, ontwikkeling)
- Regiozaken (Veiligheidsregio)
- Internationale betrekkingen (partnergemeenten)
- Website en doorontwikkeling digitaal loket
- Interne communicatie (Intranet)
- Communicatieadviesing
- Voorlichting en public relations
- Kabinetzaken (bijv. Koninklijke Onderscheidingen)
- Herdenkingen
- Beheer Gemeentelijke Basisadministratie Persoonsgegevens (GBA)
- Opmaken van akten van de burgerlijke stand
- Naturalisaties en naamswijzigingen
- Afgifte van documenten en uittreksels
- Verkiezingen
- Bedrijfsvoering (zgn. PIOFACH-taken: personeel, inkoop, organisatie, financiën, automatisering, communicatie en huisvesting)

Prestaties voor het begrotingsjaar 2012	
--	--

1.1	<p>Digitalisering De projectgroep digitalisering test de iPad en mini laptop en adviseert de raad welke de voorkeur heeft. Het Raad Informatie Systeem (RIS) wordt vernieuwd en volledig gedigitaliseerd.</p>
1.2	<p>Professionalisering Op basis van de startnotitie van waarnemend burgemeester Urlings zijn in 2011 de veranderingen, nieuwe formats en werkwijzen, uitgevoerd, die in 2012 hun vruchten afwerpen.</p>
1.3	<p>Communicatievisie Eind 2011 wordt de nieuwe communicatievisie in de raad besproken. Belangrijke thema's daarin zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Op welke wijze wil Dalfsen het instrument communicatie de komende jaren vorm en inhoud geven? Waar liggen de ontwikkelprioriteiten? - Hoe kunnen we de burgerparticipatie nog verder verbeteren? - Hoe kunnen we slim nieuwe mediavormen (sociale media) inzetten voor onze gemeentelijke communicatie en dienstverlening? <p>De nieuwe communicatievisie die de ontwikkelingsrichting voor 2012 – 2016 beschrijft, is interactief tot stand gekomen. Intern zijn sessies gehouden met raad, college, medewerkers en management. Extern discussiëren we met onze Twittervolgers en enkele deskundigen. Ook worden vragen over communicatie meegenomen in de gesprekken, die in het kader van het Bestuurskrachtonderzoek worden gevoerd.</p> <p>In 2012 ligt de nadruk op het tijdig nadenken over het communicatieproces rondom projecten en beleidsontwikkelingen. Voor de informatievoorziening zetten we ook in op actieve persvoorlichting. De ontwikkelingen op internet worden op de voet gevolgd en waar nodig wordt hier op tijdig op ingespeeld. Zo houden we een van de belangrijkste communicatiemiddelen - de gemeentelijke website - up-to-date en volledig.</p> <p>Dalfsen wil de burgers betrekken bij zoveel mogelijk stappen van initiatief tot besluitvorming en in de uitvoering. Dat past bij de gewenste open en transparante bestuurstijl, die Dalfsen voorstaat.</p>
1.4	<p>Dienstverlening In 2009 is de nota "Dienstverlening; visie en verbeteragenda" vastgesteld. Sindsdien zijn veel dingen gerealiseerd, maar niet alle acties zijn in samenhang met elkaar en onder de paraplu van de dienstverleningsvisie uitgewerkt. Om in 2012 en de jaren erna onze dienstverlening verder uit te bouwen is een gestructureerde aanpak noodzakelijk. Hiervoor wordt nog in 2011 een projectgroep in het leven geroepen die dit uit gaat werken. Daarbij gaat het om de volgende onderwerpen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dienstverleningscultuur en klantgerichtheid - Burgerparticipatie - Procesoptimalisatie, 'lean'-werken en deregulering - Klantcontactcentrum - Informatievoorziening en kennissystemen - Dienstverlening en de wijkteams - Bedrijvenloket

Investeringsplan 2012-2015

Hieronder volgt een opsomming van de investeringen betrekking hebbend op dit programma. Indien van toepassing zijn de bijbehorende kapitaallasten aangegeven. Er is geen sprake van kapitaallasten als de investering gedekt wordt uit een reserve of t.l.v. grondexploitatie wordt gebracht. Een uitgebreidere toelichting is opgenomen in het investeringsplan 2012-2015, zoals vastgesteld bij de voorjaarsnota 2011.

Nr.	Productnummer Omschrijving	Totaal	Kapitaallasten			
			2012	2013	2014	2015
	Programma 1. Bestuur					
	002.01 Communicatie en voorlichting					
1	Intranet - registratiesystemen	25.000				
2	Upgrade www.dalfsen.nl	45.000				
	5001010 Gemeentehuis Dalfsen					
3	Geluid- en beeldapparatuur Raadzaal	43.000				
4	Geluid- en beeldapparatuur Hal/Receptie	11.000				
5	Geluid- en beeldapparatuur overige ruimten	38.000				
6	Repro apparatuur	26.000				
7	Huishoudelijke apparatuur	41.000				
8	Apparatuur serverruimte	15.000				
	5002000 Algemene kosten Facilitaire Zaken					
9	Vervanging Scanners Post en Archief en Financiën	10.000			2.500	2.400
	5004000 Automatisering					
10	ICT-vervanging	405.000				101.250
10	ICT-vervanging AS400	100.000				
11	ICT-vervanging Microsoft Office	70.000				
12	ICT-vervanging Midoffice	140.000				
13	Upgrade autocad	20.000		5.000	4.800	4.600
14	Upgrade SAP	10.000		2.500	2.400	2.300
	5012000 Huisvesting buitendienst+schaftwagens					
15	Vervangen schaftwagen wijkteam buitengebied	16.000				1.600
16	Vervangen schaftwagen wijkteam Nieuwleusen	13.000				
	5014000 Tractie auto's					
17	Vervangen Ford Transit wijkteam Dalfsen	48.000		8.400	8.100	7.800
18	Vervangen Ford Transit wijkteam buitengebied	50.000		8.750	8.438	8.125
19	Vervangen Toyota bestelauto wijkteam Dalfsen	60.000		7.500	7.125	6.750
	5017000 Tractie tractoren					
20	Vervangen Ducker klepelmaaier buitengebied	13.500			2.363	2.278
21	Vervangen Iseki klepelmaaier	21.000			3.150	3.045
22	Vervangen versnippermachine en Nimoskipper	30.000				5.250
23	Vervangen Shibauru tractor wijkteam Nieuwleusen Begr.pl.	31.000				5.425
24	Vervangen Votex klepelmaaier buitengebied	14.000				
25	Vervangen bossingschaar buitengebied	11.000				
26	Vervangen Renault Master buitengebied	45.000				
	5018000 Tractie tractorcombinaties					
27	Vervangen John Deere 6520 wijkteam buitengebied	75.000		13.125	12.656	12.188
28	Vervangen Fendt tractor wijkteam Lemelerveld	40.000			7.000	6.750
29	Vervangen John Deere 6120 wijkteam buitengebied	60.000			10.500	10.125
30	Vervangen Ahlman shovel wijkteam buitengebied	62.000				10.850
31	Vervangen John Deere 6520 wijkteam buitengebied	77.500				13.563
32	Vervangen Trilo veegzuig combinatie wijkteam buitengebied	40.000				6.000
	Totaal programma 1. Bestuur	1.706.000	0	45.275	69.031	210.298

Wat mag het kosten?

x € 1.000

Lasten per product						
	Rekening 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Meerjarenbegroting		
				2013	2014	2015
Bestuursorganen	1.537	1.161	1.153	1.163	1.173	1.183
Bestuursondersteuning college B&W	1.573	1.576	1.330	1.341	1.289	1.299
Burgerzaken	108	78	124	125	126	127
Gemeentelijke Basis Administratie	684	597	487	487	542	545
Vastgoedinformatie	292	341	309	326	314	332
Baten secretarieleges burgerzaken	2	2	3	3	3	3
Baten documenten en uittreksels	143	130	132	132	132	132
Bestuurlijke samenwerking	107	119	142	142	142	141
Bestuursondersteuning raad en rekenkamer(funcitie)	310	229	258	260	262	264
Nutsbedrijven	45	46	44	44	44	44
Overige financiële middelen	4	4	4	4	4	4
Algemene uitkering gemeentefonds	10	26	10	10	10	10
Algemene baten en lasten	18	160	540	954	979	854
Uitvoering Wet WOZ	354	373	376	380	384	387
Baten toeristenbelasting	2	0	0	0	0	0
Lasten heffing en invordering gemeentelijke belastingen	68	56	53	46	54	47
Saldo van kostenplaatsen	1.687	297	2.034	1.833	1.730	1.677
Saldo van de rekening van baten en lasten voor bestemming	-310	1.486	317	126	707	393
Mutaties reserves programma 1	4.107	3.659	3.647	3.623	3.599	3.575
Saldo van de rekening van baten en lasten na bestemming	121	65	83	-45	314	17
Totaal programma 1	11.173	8.916	10.729	10.830	11.102	10.643

Baten per product						
	Rekening 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Meerjarenbegroting		
				2013	2014	2015
Bestuursorganen	10	44	32	33	33	33
Bestuursondersteuning college B&W	0	4	4	4	4	4
Gemeentelijke Basis Administratie	6	0	0	0	0	0
Vastgoedinformatie	13	4	8	8	8	8
Baten secretarieleges burgerzaken	59	44	59	59	60	60
Baten documenten en uittreksels	409	369	351	354	358	361
Bestuursondersteuning raad en rekenkamer(functie)	13	8	12	12	12	12
Nutsbedrijven	310	451	413	409	402	385
Geldeningen < 1 jaar	0	0	78	72	66	60
Overige financiële middelen	104	78	78	78	78	78
Geldeningen en uitzettingen langer of gelijk dan 1 jaar	3.828	3.659	3.647	3.623	3.599	3.575
Algemene uitkering gemeentefonds	20.497	19.891	20.033	20.245	20.462	20.228
Algemene baten en lasten	8	0	0	0	0	0
Uitvoering Wet WOZ	0	0	0	0	0	0
Baten onroerende- zaakbelasting gebruikers	599	630	670	685	700	714
Baten onroerende- zaakbelasting eigenaren	2.935	3.265	3.605	3.745	3.890	3.965
Baten baatbelasting	1	1	0	0	0	0
Baten toeristenbelasting	88	152	187	189	191	193
Baten hondenbelasting	122	142	137	139	141	143
Baten precariobelasting	16	18	20	21	21	21
Saldo van kostenplaatsen	282	8	0	0	0	0
Saldo van de rekening van baten en lasten voor bestemming	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves programma 1	2.531	824	2.307	2.318	2.203	2.050
Saldo van de rekening van baten en lasten na bestemming	0	0	0	0	0	0
Totaal programma 1	31.832	29.589	31.639	31.994	32.227	31.891

Afwijking programma 1 t.o.v. 2011

Lasten	-1.814 nadelig
Baten	2.050 voordelig
Saldo	236 voordelig

Toelichting op de afwijking per product :

Baten onroerende-zaakbelasting gebruikers en eigenaren, hoger tarief	380	V
Overige baten belastingen	31	V
Algemene Uitkering gemeentefonds	142	V
Gemeentelijke Basis Administratie - Verkiezingen (niet begroot in 2012)	52	V
Bestuursondersteuning B & W - Bestuurskrachtonderzoek (eenmalig in 2011)	50	V
Algemene Baten en Lasten - Stelpost bestuursakkoord	250	N
- Stelposten 2011	130	N
Saldo van kostenplaatsen	176	N
Verschuiving toerekening interne uren over producten	145	V
Diversen	8	V
Saldo	236	V

Programma 2 Openbare orde en veiligheid

Hoofdkenmerken

Het programma omvat het integrale en externe veiligheidsbeleid waarin de gemeente een regierol vervult ten opzichte van politie, justitie, maatschappelijke organisaties en burgers.

De gemeente, waartoe ook de brandweer behoort, voert de regie en ontwikkelt beleid op alle vijf schakels van de veiligheidsketen, te weten pro-actie, preventie, repressie, preparatie en nazorg.

In dit programma zijn de volgende producten opgenomen

Portefeuillehouder	Afdeling	Product
Noten	Brandweer	Brandweer
	Bestuur & Communicatie	Rampenbestrijding Openbare orde en integrale veiligheid

Belangrijke ontwikkelingen

Regionalisering Brandweer

Door het Rijk is in 2010 de regionalisering van de brandweer verplicht gesteld. Wetswijzigingen krijgen in 2011 gestalte. In 2011 heeft het Algemeen Bestuur Veiligheidsregio IJsselland hieraan haar goedkeuring gegeven, waarna in kaart wordt gebracht welke stappen moeten worden gezet en welk tijdsplan bewandeld.

Wat willen we bereiken (de komende jaren)?

2.1	<p>Samenwerking Brandweer DSZ Door de samenwerking tussen Dalfsen, Staphorst en Zwartewaterland vermindert de kwetsbaarheid en wordt de kwaliteit geborgd en verhoogd. Kostenreductie is in 2012 nog niet mogelijk maar, ook in het licht van regionalisering, op langere termijn wel.</p>
2.2	<p>Veiligheidsregio</p> <ul style="list-style-type: none"> - Versterking van de gemeentelijke kolom binnen de rampenbestrijding: <ul style="list-style-type: none"> - Vanaf 2012 functioneert het Team Bevolkingszorg, dat bij rampen en crises de gemeentelijke taken op zich neemt - Betere informatie-uitwisseling tijdens een ramp - Introductie van netcentrisch werken, een nieuw systeem van informatie-uitwisseling tijdens een ramp - Actieve risicocommunicatie naar inwoners - Uniformiteit in de aanpak van rampen en crises: De gemeentelijke rampenplannen worden vervangen door een regionaal (operationeel) crisisplan - Verhogen opleidingsniveau door meer aandacht voor opleiden en oefenen
2.3	<p>Vrijwillige brandweer Een vervolg aan de kwaliteitsimpuls door helderheid en structuur te bieden, gezamenlijke afspraken te maken en nakomen en onderlinge communicatie te verbeteren.</p>
2.4	<p>Externe veiligheid Het voldoen aan de huidige en toekomstige wettelijke verplichtingen. Waar wettelijke verplichtingen, ophouden ontstaat een gebied waarbinnen de gemeente voor wenselijke ontwikkelingen kan kiezen. Bijdragen aan de doelstellingen van MEVOII (Meerjarenprogramma Externe Veiligheid Overijssel)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aantoonbare resultaten: De in 2011 ontwikkelde indicatoren worden in de loop van 2012 toegepast - Bestuur en Beleid: externe veiligheid wordt verankerd in de beleidsvelden ruimtelijke ordening, omgevingsvergunning, vervoer en toezicht - Kennis en expertise: scholing en uitbreiding kennis en taken EV-deskundigenpool (regionale vraagbaak) - Informatievoorziening: onderzoek of de huidige informatievoorziening (bv. Risicokaart) aansluit bij de behoefte van de burger - Uitvoering wettelijke EV-taken: Daar waar nodig verder vastleggen van EV-taken in werkprocessen en resultaten delen met betrokken partijen, zoals politie, brandweer, nutsbedrijven en anderen
2.5	<p>Integrale veiligheid</p> <ul style="list-style-type: none"> - Een daling van 5% van het aantal respondenten dat bij de volgende Veiligheidsmonitor (voorzien in 2014) overlast door hondenpoep noemt als inbreuk op de leefomgeving. - Een daling met 10% van het aantal respondenten dat bij de volgende Veiligheidsmonitor 'te hard rijden' noemt als groot probleem in de buurt - Het aantal woninginbraken is in 2014 met 15% gedaald ten opzichte van 2010 - Het aantal 'Keurmerk Veilig Wonen' -gecertificeerde woningen is in 2014 met 10% gestegen ten opzichte van 2010 - Een vermindering met 5% van het aantal gevallen van huiselijk geweld en de aangiftebereidheid verhogen

Wat gaan we ervoor doen?

Bestaand beleid

Het beleid voor dit programma ligt vast in o.m. de volgende beleidsplannen en verordeningen:

- Regionaal Crisisplan 2012-2016 Veiligheidsregio IJsselland
- Algemene plaatselijke verordening (2011)
- Nota externe veiligheidsvisie en uitvoeringsprogramma 2011-2014 (2011)
- Beleidsplan opleiden en oefenen brandweer Dalfsen (2010)
- Teamwerkplan 2011 politie Dalfsen-Ommen (2010)
- Nota integraal veiligheidsbeleid en uitvoeringsprogramma 2011-2014 (2010)
- Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio IJsselland en GGD IJsselland (2008)
- Beleidsplan Veiligheidsregio IJsselland
- Beleidsplan brandweer (2006)
- Beleidsregels evenementen
- Project Taakverdeling Proactie/Preventie (PTPP) (2005)
- Beleidsplan materiaal/materieel brandweer Dalfsen 2004-2016 (2005)
- Repressief convenant Officier van Dienst Zwartewaterland, Staphorst en Dalfsen (2003)
- Beleid gebruiksvergunningen en handhaving Brandweer Gemeente Dalfsen (2002)
- Brandpreventiebeleid bestaande bouw Gemeente Dalfsen (2002)
- Brandbeveiligingsverordening (2002)
- Verordening Brandveiligheid en hulpverlening (2002)
- Beleidsplan Regionale Brandweer IJssel-Vecht (2002)
- Coffeeshopbeleid (2001)
- Prostitutiebeleid (2001)

Bestaande taken

- Pro-actie: uitvoeren van risicoanalyses, betrokkenheid bij plannen op het gebied van infrastructuur en ruimtelijke ontwikkeling
- Preventie: het geven van voorlichting, vergunningverlening, handhaving en het opstellen van (rampen)plannen
- Repressie: daadwerkelijke hulpverlening
- Preparatie: het ontwikkelen en implementeren van rampenbestrijdingsplannen, aanvalsplannen en bereikbaarheidskaarten, het voorbereiden en beoefenen van grootschalig optreden en rampenbestrijding, opleiden en oefenen van de betrokkenen bij de gemeentelijke rampenbestrijding
- Nazorg: begeleiding en opvang van betrokkenen na een incident of calamiteit
- Uitvoering geactualiseerd extern veiligheidsbeleid.
- Uitvoering nieuwe speerpunten van het integrale veiligheidsbeleid

Prestaties voor het begrotingsjaar 2012	
--	--

2.1	<p>Samenwerking Brandweer DSZ Uit het onderzoek naar samenwerkingsmogelijkheden komen mogelijkheden en scenario's voort op het gebied van Risicobeheersing, Brandweertzorg, Repressie, bedrijfsvoering en het korpscommando. Naast dit onderzoek wordt er een risicoprofiel opgesteld om de benodigde middelen en menskracht te bepalen. Op basis van de uitkomsten kan in 2012 worden gezien of het reëel is om de kosten van de brandweer naar beneden bijgesteld kunnen worden, zoals opgenomen in het coalitieakkoord.</p>
2.2	<p>Veiligheidsregio Gezamenlijk met de Veiligheidsregio en de betreffende gemeenten voeren wij de Wet Veiligheidsregio's uit. Vanaf 2012 betekent dit o.a. bijdragen aan het succesvol functioneren van het Team Bevolkingszorg. Er zijn landelijk 25 Veiligheidsregio's gevormd, waaronder de Veiligheidsregio IJsselland. De veiligheidsregio organiseert de samenwerking van gemeenten, brandweer, politie en geneeskundige hulpverlening (GHOR) bij rampen en crises. Gemeenten bepalen (indirect) het beleid van de veiligheidsregio en leveren een bijdrage per inwoner. Een aandachtspunt is de implementatie van de wettelijke eisen ter intensivering van de (samenwerking tussen) gemeenten. Hiermee worden ook de contacten met de 'professionele' kolommen - politie, brandweer en Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen (GHOR) – versterkt. Binnen de Veiligheidsregio IJsselland is de afspraak gemaakt om in 2014 op alle fronten te voldoen aan de eisen die de wet stelt.</p>
2.3	<p>Vrijwillige brandweer Het verbetertraject is al in gang gezet en loopt door in 2012. De doelen zijn verwoord in de notitie Brandweer Dalfsen 2.0. Deze worden onder andere bewerkstelligd door eenheid van leidinggeven bij het middenkader, trainingen, centrale werkafspraken op bedrijfsvoeringniveau en eenduidige communicatie.</p>
2.4	<p>Externe veiligheid Ook voor de periode 2011 – 2014 heeft het Rijk weer middelen beschikbaar gesteld aan de provincie Overijssel, voor de uitvoering van het Meerjarenprogramma Externe Veiligheid Overijssel (MEVOII). De wet- en regelgeving op het gebied van externe veiligheid is continu in beweging. Om in aanmerking te blijven komen voor de beschikbare financiële middelen (subsidie) wordt van gemeenten verwacht dat ze ook in de periode 2011-2015 beschikken over een actueel extern veiligheidsbeleid, waarbij rekening wordt gehouden met huidige en toekomstige ontwikkelingen. Het externe veiligheidsbeleid van de gemeente Dalfsen is in 2011 geactualiseerd en aangepast aan de laatste ontwikkelingen. In de komende jaren wordt hier uitvoering aan gegeven.</p>
2.5	<p>Integrale veiligheid Op basis van objectieve en subjectieve veiligheidscijfers zijn in 2010 de nieuwe prioriteiten voor de komende jaren geformuleerd. Deze zijn vastgesteld in het uitvoeringsprogramma 2011-2012. De aanpak van hondenpoepoverlast en hard rijden zijn de voornaamste speerpunten maar ook het stijgende aantal woninginbraken moet worden aangepakt. Er is blijvende aandacht voor de aanpak van huiselijk geweld en de fietsendiefstallen op de stationslocatie.</p>

Investeringsplan 2012-2015

Hieronder volgt een opsomming van de investeringen betrekking hebbend op dit programma. Indien van toepassing zijn de bijbehorende kapitaallasten aangegeven. Er is geen sprake van kapitaallasten als de investering gedekt wordt uit een reserve of t.l.v. grondexploitaties wordt gebracht. Een uitgebreidere toelichting is opgenomen in het investeringsplan 2012-2015, zoals vastgesteld bij de voorjaarsnota 2011.

Nr.	Productnummer Omschrijving	Totaal	Kapitaallasten			
			2012	2013	2014	2015
	Programma 2. Openbare Orde en Veiligheid					
	120.01 Brandweer					
33	Vervangen alarmontvangers	24.500				9.392
34	Ademluchtmaskers	32.000		5.600	5.400	5.200
35	Vervangen testbanken ademlucht alle korpsen	21.600		3.780	3.645	3.510
36	Uitrukkleding	53.100			13.275	12.744
37	Vervangen Motorspuit Nieuweusen MS 2062	35.000			4.083	3.967
38	Vervangen ademluchthelmen alle korpsen	27.000				4.725
39	Lichtvoerende armaturen tankautospuiten/hulpverl.vrtg.	12.750				1.913
40	Ademluchtcompressor Dalfsen	21.000				3.150
41	Vervangen ademluchttoestellen en -cilinders	22.405				3.921
42	Vervangen bepakking	30.000				3.500
43	Vervangen OVD-auto	38.500				9.625
44	Vervangen warmtebeeld camera's	36.000				
45	Vervangen Tankautospuit Dalfsen (TAS 2030)	300.000				
46	Vervangen Manschappenauto Nieuweusen (PM 2081)	75.000				
47	Vervangen Dienstauto Dalfsen (DA 2001)	35.000				
48	Vervangen Autospuit Lemelerveld (AS 2060)	270.000				
49	Vervangen Slangen (75 mm)	30.000				
50	Vervangen Mobiele data terminals (MDT)	100.000				
	Totaal programma 2 Openbare Orde en Veiligheid	1.163.855	0	9.380	26.403	61.646

Wat mag het kosten?

x € 1.000

Lasten per product						
	Rekening 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Meerjarenbegroting		
				2013	2014	2015
Brandweer en rampenbestrijding	1.748	1.717	1.638	1.616	1.620	1.622
Rampenbestrijding	61	85	71	71	72	72
Openbare orde en veiligheid	418	330	430	433	437	440
Mutaties reserves programma 2	0	0	0	0	0	0
Totaal programma 2	2.227	2.131	2.139	2.121	2.128	2.134

Baten per product						
	Rekening 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Meerjarenbegroting		
				2013	2014	2015
Brandweer en rampenbestrijding	16	2	2	2	2	2
Openbare orde en veiligheid	42	32	34	34	34	35
Mutaties reserves programma 2	0	0	0	0	0	0
Totaal programma 2	58	33	36	36	36	36

Saldo						
	Rekening 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Meerjarenbegroting		
				2013	2014	2015
Programma 2	-2.168	-2.098	-2.103	-2.085	-2.092	-2.098

Een '-' betekent dat dit programma per saldo geld kost.

Afwijking programma 2 t.o.v. 2011

Lasten	-7 nadelig
Baten	2 voordelig
Saldo	-5 nadelig

Toelichting op de afwijking per product :

Niet van toepassing

Programma 3 Beheer openbare ruimte

Hoofdkenmerken

Het programma omvat de zorg voor de aanleg en het onderhoud van alle voorzieningen die in de openbare ruimte aanwezig zijn, zoals wegen, openbaar groen en speelplaatsen.

In dit programma zijn de volgende producten opgenomen

Portefeuillehouder	Afdeling	Product
Agricola	Onderhoud & Beheer	Wegen, straten en pleinen Waterkering, afwatering e.d. Openbaar Groen Kinderspeelplaatsen
Goldsteen	Onderhoud & Beheer	Verkeersmaatregelen te land
Von Martels	Ontwikkeling & Grondzaken	Openluchtrecreatie

Belangrijke ontwikkelingen

Kwaliteit en duurzaamheid

De kwaliteit van de inrichting en het beheer van de openbare ruimte komt steeds meer in de belangstelling te staan. Ook duurzaamheid blijft een belangrijk thema. Door bezuinigingen komen deze twee onderwerpen echter wel onder druk te staan.

Organisatie Buitendienst

De voorliggende bezuinigingen geven aanleiding de organisatie van de buitendienst te wijzigen met als doel een efficiëntere werkwijze te bereiken. Het rapport van Cyber geeft aan dat er kansen liggen. Het is een uitdaging om met minder mensen/middelen een zo hoog mogelijk kwaliteitsniveau te halen.

Wat willen we bereiken (de komende jaren)?

3.1	<p>Onderhoudsniveau openbare ruimte Het behoud van een kwalitatief goed onderhoudsniveau.</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Wegen</i> De wegen brengen en houden we in een redelijk tot goede onderhoudstoestand, zodanig dat een minimaal percentage verharding in een onderhoudstoestand 'onvoldoende' verkeert of komt te verkeren. - <i>Openbare Verlichting</i> Uitgangspunt is om te verlichten binnen de bebouwde kom en buiten de bebouwde kom alleen daar waar nodig is (kruispunten, T-aansluitingen). Daar waar verlicht wordt, moet de verlichting voldoen aan de praktijkrichtlijn NPR 13201. - <i>Openbaar groen</i> Bij openbaar groen moet de beeldkwaliteit voor zwerfafval en onkruidbedekking minimaal voldoen aan A/B kwaliteit. Overgroei van beplanting moet minimaal voldoen aan de B kwaliteit.
3.2	<p>Verkeer Het verkeer dat noodzakelijk is voor de ontwikkeling van welvaart en welzijn in de gemeente Dalfsen moet vlot en veilig (indicator: landelijke doelstelling beperking verkeersslachtoffers) worden afgewikkeld. Hinder in de vorm van geluids- en trillingsoverlast moet zoveel mogelijk worden beperkt, conform de doelstelling in het GVVP (Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan).</p>

Wat gaan we ervoor doen?

Bestaand beleid

Het beleid voor dit programma ligt vast in o.m. de volgende beleidsplannen en verordeningen:

- Meerjaren onderhoudsplan bruggen voor periode 2011-2013 (2011)
- Beleidsplan recreatie en toerisme voor periode 2011-2020 (2011)
- Gedragcode Flora- en Faunawet voor periode 2011-2015 (2011)
- Beleidsplan openbare verlichting voor periode 2010-2012 (2010)
- Beheersing eikenprocessierups, plan van aanpak (2010)
- Hondenbeleid in de kernen (2010)
- Nota openbaar vervoer (2010)
- Wegenbeheernota voor periode 2009-2013 (2009)
- Nota onverharde wegen voor periode 2009-2013 (2009)
- Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan voor periode 2009-2012 (2009)
- Beleidsplan onderhoud gemeentelijke gebouwen periode 2008-2012 (2008)
- Halteplan (2008)
- Groenbeheerplan voor periode 2008-2012 (2008)
- Speelplaatsenbeheersplan voor periode 2008-2012 (2008)
- Zwerfafvalnota voor periode 2008-2012 (2008)
- Nota Natuurlijker groenbeheer (2007)
- Afstoten openbaar groen (2006)
- Bomenbeleid 2005-2007 (2004)
- Groenstructuurplan voor periode 2001-2011 (2001)
- Berm- en slootbeheersplan (1998)
- Kapvergunningenbeleid (onderdeel van de APV)

Bestaande taken

- Onderhoud straten, wegen en pleinen
- Duurzaam inrichten, beheren en onderhouden van de openbare ruimte
- Informeren buurtbewoners bij kleine wijzigingen in de openbare ruimte
- Burgers vragen mee te denken bij grotere aanpassingen in de openbare ruimte.
- Uitvoeringsprogramma GVVP
- Duurzaam behoud en verbeteren van openbaar groen
- Renovatie groen- en grijsinrichting i.v.m. afgeschreven/verouderde inrichting,
- Aanpassen van inrichting om duurzaamheidsdoelstelling te kunnen realiseren en/of bezuinigingen te realiseren.
- Duurzaam behoud en verbeteren van speelplaatsen
- Verbeterpunten fietsverbindingen uitvoeren

Prestaties voor het begrotingsjaar 2012

Onderhoudsniveau openbare ruimte

- *Wegen*

De onderhoudstoestand wordt beoordeeld aan de hand van de criteria van het CROW (Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek). De beeldkwaliteit van de openbare ruimte wordt daarbij beoordeeld op vier thema's: veiligheid, duurzaamheid, comfort, aanzien.

Uit onderstaande tabel blijkt dat de duurzaamheid van de wegen in Dalfsen in de afgelopen jaren sterk is verbeterd, zonder dat veiligheid, comfort en aanzien onvoldoende hebben gescoord.

Procentuele kwaliteit 'onvoldoende' per beleidsthema per jaar

	2002	2004	2006	2008	2010
Duurzaamheid	6	6	7	3	3
Veiligheid	1	2	3	5	6
Comfort	1	2	3	5	6
Aanzien	6	5	5	6	6

3.1 Binnen het beschikbaar gestelde onderhoudsbudget, op basis van de beleidsplannen uit 2009 wordt zo doelmatig mogelijk het wegbeheer vorm gegeven.

- *Openbare Verlichting*

Het in 2009 vastgestelde Beleidsplan Openbare Verlichting wordt voor 2013-2015 geactualiseerd, met aandacht voor de nieuwe richtlijn NPR 13201, de energiebesparing en technische staat van de installaties.

- *Openbaar groen*

In ons bestek Openbaar Groen is vastgelegd dat A/B-kwaliteit (waarbij A-plus het hoogst is en D het laagst) is voorgeschreven. Dit controleren wij vier keer per jaar door middel van een schouw.

Het meerjarig Groenstructuurplan wordt geactualiseerd voor 2012-2016, met thema's zoals bomen, afstoten groen, omvormingen en duurzaamheid. Het Berm- en slootbeheersplan dateert van 1998 en wordt opnieuw opgesteld voor 2012-2016 in overeenstemming met de Flora- en faunawet en het beleid van het waterschap Groot Salland over watergangen. Het Speelplaatsenbeheersplan wordt geëvalueerd, met als uitgangspunt de wettelijke veiligheidseisen en een grote rol voor burgerparticipatie. Ook wordt gekeken naar het aantal en locatie van de speelplaatsen in relatie tot de doelgroepen.

Verkeer

Het uitvoeringsprogramma GVVP, de praktische vertaling van het GVVP zelf, loopt t/m 2012 en wordt geactualiseerd voor 2013-2015.

Projecten die in 2012 worden uitgevoerd:

- Planvorming/uitvoering Rechterensedijk
- Uitbreiding parkeerterrein station Dalfsen
- Planvorming N340, samen met de provincie
- Planvorming N35, samen met Rijkswaterstaat
- Planvorming N348, verkeerslichten Lemelerveld, samen met de provincie
- Planvorming N377 samen met de provincie

Investeringsplan 2012-2015

Hieronder volgt een opsomming van de investeringen betrekking hebbend op dit programma. Indien van toepassing zijn de bijbehorende kapitaallasten aangegeven. Er is geen sprake van kapitaallasten als de investering gedekt wordt uit een reserve of t.l.v. grondexploitatie wordt gebracht. Een uitgebreidere toelichting is opgenomen in het investeringsplan 2012-2015, zoals vastgesteld bij de voorjaarsnota 2011.

Nr.	Productnummer Omschrijving	Totaal	Kapitaallasten			
			2012	2013	2014	2015
	Programma 3. Beheer openbare ruimte					
	210.01 Verharde wegen buiten bebouwde kom					
51	Vervangen bekakeningswagen wijkteam Nieuwleusen	12.000		1.800	1.740	1.680
52	Planvorming N340	40.000				
52	Planvorming N340	40.000				
53	N35 korte termijnmaatregelen	150.000		13.500	13.200	12.900
53	N35 korte termijnmaatregelen	150.000			13.500	13.200
	210.02 Wegen binnen de bebouwde kom					
54	Herinr./opwaarderen woonomgeving/straten en pleinen	200.000				
54	Herinr./opwaarderen woonomgeving/straten en pleinen	200.000				
54	Herinr./opwaarderen woonomgeving/straten en pleinen	200.000				
54	Herinr./opwaarderen woonomgeving/straten en pleinen	200.000				
55	Wensenlijst Gemeentelijk Verkeers- en Vervoers Plan (GVVF)	100.000		9.000	8.800	8.600
55	Wensenlijst Gemeentelijk Verkeers- en Vervoers Plan (GVVF)	100.000			9.000	8.800
55	Wensenlijst Gemeentelijk Verkeers- en Vervoers Plan (GVVF)	100.000				9.000
55	Wensenlijst Gemeentelijk Verkeers- en Vervoers Plan (GVVF)	100.000				
	210.06 Straatverlichting					
56	Renovatie verlichting	120.000				
56	Renovatie verlichting	50.000				
56	Renovatie verlichting	50.000				
56	Renovatie verlichting	120.000				
	210.07 Gladheidbestrijding					
57	Opzetstrooiers vrachtwagens	78.000		11.700	11.310	10.920
	211.00 Verkeersregelingen					
58	Vervangen 3abri's	10.000		1.333	1.292	1.250
	560.01 Openbaar groen					
59	Uitvoering groenstructuurplan	40.000				
59	Uitvoering groenstructuurplan	40.000				
59	Uitvoering groenstructuurplan	40.000				
	580.10 Kinderspeelplaatsen					
59a	Groot onderhoud en renovaties speelplaatsen	30.000		4.500	4.350	4.200
59a	Groot onderhoud en renovaties speelplaatsen	30.000			4.500	4.350
59a	Groot onderhoud en renovaties speelplaatsen	30.000				4.500
59a	Groot onderhoud en renovaties speelplaatsen	30.000				
	Totaal programma 3. Beheer Openbare Ruimte	2.260.000	0	41.833	67.692	79.400

Wat mag het kosten?

x € 1.000

Lasten per product						
	Rekening 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Meerjarenbegroting		
				2013	2014	2015
Wegen, straten en pleinen	3.351	3.163	3.103	3.108	2.903	2.978
Verkeersmaatregelen te land	245	197	184	182	183	181
Waterkering, afwatering e.d.	66	86	74	74	74	75
Openbaar groen	1.641	1.541	1.619	1.649	1.638	1.649
Openluchtrecreatie	22	29	25	25	25	25
Overige recreatieve voorzieninge	130	112	129	134	138	143
Mutaties reserves programma 3	64	0	0	0	0	0
Totaal programma 3	5.519	5.127	5.134	5.172	4.961	5.050

Baten per product						
	Rekening 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Meerjarenbegroting		
				2013	2014	2015
Wegen, straten en pleinen	52	45	45	45	45	45
Verkeersmaatregelen te land	25	12	12	12	12	12
Openbaar groen	57	9	9	10	10	10
Openluchtrecreatie	7	7	7	7	7	7
Mutaties reserves programma 3	488	368	360	330	290	360
Totaal programma 3	629	441	433	403	363	434

Saldo						
	Rekening 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Meerjarenbegroting		
				2013	2014	2015
Programma 3	-4.890	-4.686	-4.701	-4.769	-4.598	-4.616

Een '-' betekent dat dit programma per saldo geld kost.

Afwijking programma 3 t.o.v. 2011

Lasten	-6 nadelig
Baten	-8 nadelig
Saldo	-14 nadelig

Toelichting op de afwijking per product :

Niet van toepassing

Programma 4 Economische zaken

Hoofdkenmerken

Het programma omvat de activiteiten die betrekking hebben op bedrijfsterreinen, bedrijfsvestigingen en de ambulante handel.

In dit programma zijn de volgende producten opgenomen

Portefeuillehouder	Afdeling	Product
Agricola	Bestuur & Communicatie	Handel en Ambacht
	Ontwikkeling & Grondzaken	Economische Ontwikkeling en Beleid
	Financiën & Belastingen	Baten marktgelden
Goldsteen	Ontwikkeling & Grondzaken	Bouwgrondexploitatie Bedrijventerreinen

Belangrijke ontwikkelingen

Economisch herstel

Het voorzichtige algemene economisch herstel zal zich naar verwachting doorzetten, maar of dit voor alle sectoren binnen onze regio plaatsvindt, staat of valt met het producenten- en consumentenvertrouwen. Vooral de bouwsector maakt nog een moeilijke periode door. Bezuinigingen hebben een effect op het koopkrachtniveau. Mede gelet op de ontwikkelingen voor de grondstoffen en de financiële markten is lastig te voorspellen welke invloed dit heeft op de investeringsgeneidheid van het Midden- en Kleinbedrijf.

Economische samenwerking in de Regio Zwolle

Op dit moment wordt ingezet op economische samenwerking binnen de regio (totaal 15 gemeenten, de zgn. G15). Via een intentieovereenkomst is een eerste stap gezet voor het ontwikkelen van een gezamenlijke economische investeringsagenda van overheden, ondernemers, onderwijs en onderzoek (4 O's). Er kunnen nadere afspraken worden gemaakt over doelen, werkwijze, organisatie, thema's, gezamenlijke lobby, aanvullende onderzoeken en de financiering. Deze lichte vorm van samenwerking betekent niet dat sprake zal zijn van een gemeenschappelijke regeling zoals voorheen via de Regio IJssel-Vecht.

Wat willen we bereiken (de komende jaren)?

4.1	Vestigingsmogelijkheden Het beschikbaar hebben van voldoende vestigingsmogelijkheden.
4.2	Ondernemersklimaat De positie van gevestigde bedrijven ondersteunen door het scheppen van een kwalitatief en kwantitatief goed ondernemersklimaat. Werkgelegenheid- en werkloosheidscijfers geven daarbij een goede indicatie.

Wat gaan we ervoor doen?

Bestaand beleid

Het beleid voor dit programma ligt vast in de volgende beleidsplannen en verordeningen:

- Bij uitstek DALFSEN Missie/Visie Dalfsen 2020 en uitwerkingsplan
- Beleidsplan recreatie en toerisme 2011-2020 (2011)
- Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan (GVVP) voor periode 2009-2012 (2009)
- Nota Kampeerbeleid (2008)
- Plattelandsvisie 2007-2012 (2007)
- Beleidsregels Rood voor rood met gesloten beurs gemeente Dalfsen 2007-2009 (2007/evaluatie 2010)
- Beleidskader Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB) gemeente Dalfsen (2007/evaluatie 2010)
- Detailhandelsstructuurvisie 2006 – 2016 (2006)
- Nota economisch beleid 2003-2013 (2003)

Bestaande taken

- Het onderhouden van de goede verstandhouding met het bedrijfsleven waarbij de bedrijfscontactfunctionaris een belangrijke tussenpersoon is tussen gemeente en bedrijfsleven
- Continuering en intensivering van regionale contacten, contacten met het bedrijfsleven en sectorale platforms; structurele (maandelijks) bedrijfsbezoeken
- Jaarlijks een lokale bedrijvencontactavond
- Het scheppen van een goed ondernemersklimaat
- Nota economisch beleid 2003-2013 (2003). Uitvoering actieprogramma en evaluatie van het economisch beleid. Er wordt ook aandacht besteed aan realisatie (kwalitatief en kwantitatief) van de gestelde doelen.
- Detailhandelsstructuurvisie 2006 – 2016 (2006); uitvoering en evaluatie van het winkelconcentratiebeleid

Prestaties voor het begrotingsjaar 2012

4.1	Vestigingsmogelijkheden Er vindt afstemming plaats met het realiseren van nieuwe plannen zoals het Waterfront en het Kroonplein. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan bereikbaarheid, de kwaliteit van de openbare ruimte en duurzaamheid. Ingezet wordt op uitbreiding (en uitgifte) van het bedrijventerrein de Grift III in Nieuwleusen en bedrijventerrein Parallelweg (inclusief zuidelijke aantakking N348). Voor de kern Dalfsen wordt ingezet op een beperkte nieuwe uitbreiding aan de oostzijde. Bij uitbreiding van bedrijventerreinen wordt gewerkt volgens de principes van de SER-ladder (in de volgorde van herstructurering-inbreiding-uitbreiding).
4.2	Ondernemersklimaat De huidige nota economisch beleid (2003-2013) is aan vernieuwing toe. Daarin worden thema's opgenomen, zoals bedrijventerreinen, detailhandel, landbouw en vrijetijdseconomie, waarbij rekening wordt gehouden met de eisen van deze tijd, trends en ontwikkelingen.

Investeringsplan 2012-2015

Hieronder volgt een opsomming van de investeringen betrekking hebbend op dit programma. Indien van toepassing zijn de bijbehorende kapitaallasten aangegeven. Er is geen sprake van kapitaallasten als de investering gedekt wordt uit een reserve of t.l.v. grondexploitaties wordt gebracht. Een uitgebreidere toelichting is opgenomen in het investeringsplan 2012-2015, zoals vastgesteld bij de voorjaarsnota 2011.

Nr.	Productnummer Omschrijving	Totaal	Kapitaallasten			
			2012	2013	2014	2015
	Programma 4. Economische Zaken					
	310.10 Economische ontwikkeling en beleid					
60	Nota economisch beleid	40.000				
61	Uitvoeringsprogramma nota economisch beleid	21.000				
61	Uitvoeringsprogramma nota economisch beleid	21.000				
61	Uitvoeringsprogramma nota economisch beleid	21.000				
61	Uitvoeringsprogramma nota economisch beleid	21.000				
	Totaal programma 4. Economische Zaken	124.000	0	0	0	0

Wat mag het kosten?

x € 1.000

Lasten per product						
	Rekening 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Meerjarenbegroting		
				2013	2014	2015
Handel en ambacht	13	7	9	10	10	10
Economische ontwikkeling en beleid	35	39	108	69	69	69
Industrie	4	553	561	562	564	565
Mutaties reserves programma 4	685	0	0	0	0	0
Programma 4	737	599	679	640	642	644

Baten per product						
	Rekening 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Meerjarenbegroting		
				2013	2014	2015
Handel en ambacht	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling en beleid	8	6	6	6	6	6
Marktgeden	7	7	7	8	8	8
Industrie	685	553	561	562	564	565
Mutaties reserves programma 4	4	0	61	21	21	21
Programma 4	704	566	635	597	598	599

Saldo						
	Rekening 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Meerjarenbegroting		
				2013	2014	2015
Programma 4	-33	-33	-44	-44	-44	-45

Een '-' betekent dat dit programma per saldo geld kost.

Afwijking programma 4 t.o.v. 2011	
Lasten	-80 nadelig
Baten	69 voordelig
Saldo	-11 nadelig

Toelichting op de afwijking per product :

Niet van toepassing

Programma 5 Onderwijs

Hoofdkenmerken

Het programma omvat het lokaal onderwijsbeleid waarbinnen aandacht wordt besteed aan de zorg voor de onderwijshuisvesting, leerlingenvervoer, leerplicht, schoolbegeleiding, logopedie, volwasseneneducatie en afspraken in de Lokale Educatieve Agenda (LEA).

In dit programma zijn de volgende producten opgenomen

Portefeuillehouder	Afdeling	Product
Von Martels	Welzijn & Onderwijs	Openbaar basisonderwijs, excl. Onderwijshuisvesting Openbaar basisonderwijs, onderwijshuisvesting Bijzonder basisonderwijs, excl. Onderwijshuisvesting Bijzonder basisonderwijs, onderwijshuisvesting Bijzonder voortgezet onderwijs, excl. Huisvesting Bijzonder voortgezet onderwijs, huisvesting Gemeenschappelijke baten/lasten van het onderwijs Leerplicht

Belangrijke ontwikkelingen

Passend Onderwijs

Het Rijk voert het beleid Passend Onderwijs in. De verantwoordelijkheid daarvoor ligt bij de schoolbesturen, maar er zijn veel raakvlakken met het gemeentelijke onderwijsbeleid (de Lokale Educatieve Agenda), het jeugdbeleid en het jeugdgezondheidsbeleid (het Centrum Jeugd en Gezin). Deze ontwikkeling kan, naast gevolgen voor de zorgstructuur in het onderwijs en indeling van samenwerkingsverbanden, op termijn voor de gemeente gevolgen hebben op het gebied van onderwijshuisvesting en leerlingenvervoer.

Wat willen we bereiken (de komende jaren)?

5.1	Frisse Scholen Het project Frisse scholen is gericht op aanpassingen van scholen zodat een gezond binnenklimaat in scholen ontstaat. Het project wordt stapsgewijs gerealiseerd en loopt tot 2016.
5.2	Huisvesting scholen De huisvesting en het onderhoud van scholen wordt op peil gehouden.
5.3	Lokale Educatieve Agenda <ul style="list-style-type: none"> - Zorg dragen voor een doorlopende leerlijn van voorschoolse educatie naar het basisonderwijs - Mogelijkheden bieden voor extra ondersteuning aan leerlingen met onderwijsachterstand - Invoering van passend onderwijs in de gemeente
5.4	Leerplicht Alle leerplichtige kinderen en jongeren nemen deel aan het onderwijs. Zo veel mogelijk verlaat het onderwijs met een startkwalificatie (minimaal diploma op havo of mbo-2 niveau).

Wat gaan we ervoor doen?

Bestaand beleid

Het beleid voor dit programma ligt vast in o.m. de volgende beleidsplannen en verordeningen:

- Regeling gymnastiekvervoer (2011)
- Verzuimprotocol leerplicht (2010)
- Beleidsregels gymnastiekonderwijs (2010)
- Het Integraal Huisvestingsplan (2009)
- Startnota Locale Educatieve Agenda (2009)
- Regionale nota 'Klaar voor de Start..?!' (2009)
- Verordening onderwijshuisvesting (2009)
- Verordening en beleidsregels leerlingenvervoer (2009)
- Notitie onderwijsbegeleiding (2008)
- WMO beleidskader 2008-2011 "Mee(r) doen in Dalfsen" (2008)
- Kadernota, "Samenwerken aan gezond leven in Dalfsen" lokaal gezondheidsbeleid, 2008-2011 (2008)
- Instructie leerplichtambtenaar (2006)
- Instructie integrale handhaving leerplichtzaken (2005),
- Beleid Logopedie (2001) en evaluatie (2004)
- Notitie integrale leerlingenzorg in het voortgezet onderwijs Regio IJssel-Vecht (2004)
- Verordening Openbaar Rechtspersoon Openbaar Onderwijs Zwolle en Regio (2004)

Bestaande taken

- Uitvoeren van de afspraken in het Integraal huisvestingsplan (IHP) en de meerjaren onderhoudsplanung (MOP)
- Samenwerking tussen scholen onderling en met andere organisaties stimuleren.
- Leerlingenvervoer
- Uitvoering van preventieve schoollogopedie
- Uitvoering leerplicht en voorkomen voortijdig schoolverlaten.
- Volwasseneneducatie

Prestaties voor het begrotingsjaar 2012

5.1	Frisse Scholen In 2012 wordt het project Frisse Scholen op de scholen Polhaar en Planthof uitgevoerd.
5.2	Huisvesting scholen Oplevering van de nieuwbouw school de Schakel (Kleine Veer) in 2012. Realisatie van de uitbreiding van de Heideparkschool in 2012/2013.
5.3	Lokale Educatieve Agenda De Lokale Educatieve Agenda (LEA) is een instrument voor gemeenten, scholen, voorschoolse voorzieningen en andere partners om nauw samen te werken op het gebied van onderwijs- en jeugdbeleid. De gemeenten maken samen met voorschoolse voorzieningen en scholen afspraken over de uitvoering. Daarbij wordt ook de aansluiting gemaakt tussen de zorgstructuur in het onderwijs (Passend Onderwijs) en het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG).
5.4	Leerplicht Het aantal voortijdig schoolverlaters einde schooljaar 2010/2011 bedraagt ongeveer 1,6% van het totaal aantal vo- en mbo-leerlingen. Voor einde schooljaar 2011/2012 wordt gestreefd naar maximaal 1,5% en voor einde schooljaar 2012/2013 1,4%. In de aanval op deze uitval ligt de nadruk op preventie, voorlichting, vroegtijdig ingrijpen en een integrale aanpak in samenwerking met scholen en andere gemeenten.

Investeringsplan 2012-2015

Hieronder volgt een opsomming van de investeringen betrekking hebbend op dit programma. Indien van toepassing zijn de bijbehorende kapitaallasten aangegeven. Er is geen sprake van kapitaallasten als de investering gedekt wordt uit een reserve of t.l.v. grondexploitatie wordt gebracht. Een uitgebreidere toelichting is opgenomen in het investeringsplan 2012-2015, zoals vastgesteld bij de voorjaarsnota 2011.

Nr.	Productnummer Omschrijving	Totaal	Kapitaallasten			
			2012	2013	2014	2015
	Programma 5. Onderwijs					
	421 Openbaar basisonderwijs					
62	Meerjarenonderhoud gebouwen (20 jaar)	12.949		1.295	1.263	1.230
62	Meerjarenonderhoud gebouwen (20 jaar)	26.618			2.662	2.595
62	Meerjarenonderhoud gebouwen (20 jaar)	51.489				
63	Meerjarenonderhoud gebouwen (40 jaar)	23.111				1.733
63	Meerjarenonderhoud gebouwen (40 jaar)	43.333				
64	OBS Heidepark uitbreiding 225 mtr	432.000		32.400	31.860	31.320
	423 Bijzonder basisonderwijs					
65	Meerjarenonderhoud gebouwen (20 jaar)	59.536		5.954	5.805	5.656
65	Meerjarenonderhoud gebouwen (20 jaar)	23.190			2.319	2.261
65	Meerjarenonderhoud gebouwen (20 jaar)	23.823				2.382
65	Meerjarenonderhoud gebouwen (20 jaar)	585.402				
66	Meerjarenonderhoud gebouwen (40 jaar)	42.220		3.167	3.114	3.061
66	Meerjarenonderhoud gebouwen (40 jaar)	101.019				7.576
66	Meerjarenonderhoud gebouwen (40 jaar)	33.137				
	Totaal programma 5. Onderwijs	1.457.827	0	42.815	47.022	57.815

Wat mag het kosten?

x € 1.000

Lasten per product						
	Rekening 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Meerjarenbegroting		
				2013	2014	2015
Openbaar basisonderwijs, exclusief onderwijshuisvesting	26	23	19	19	19	19
Openbaar basisonderwijs, onderwijshuisvesting	306	364	316	350	335	330
Bijzonder basisonderwijs, exclusief onderwijshuisvesting	71	69	82	83	83	84
Bijzonder basisonderwijs, onderwijshuisvesting	762	857	785	840	815	807
Bijzonder voortgezet onderwijs, exclusief huisvesting	0	0	0	0	0	0
Bijzonder voortgezet onderwijs, huisvesting	7	8	7	7	7	7
Gemeenschappelijke baten, lasten van het onderwijs	965	999	870	873	876	879
Mutaties reserves programma 5	0	0	0	0	0	0
Programma 5	2.138	2.320	2.078	2.171	2.135	2.126

Baten per product						
	Rekening 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Meerjarenbegroting		
				2013	2014	2015
Openbaar basisonderwijs, exclusief onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0
Openbaar basisonderwijs, onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0
Bijzonder basisonderwijs, onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0
Gemeenschappelijke baten, lasten van het onderwijs	70	51	51	52	52	53
Mutaties reserves programma 5	12	20	0	0	0	5
Programma 5	82	71	51	52	52	58

Saldo						
	Rekening 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Meerjarenbegroting		
				2013	2014	2015
Programma 5	-2.056	-2.249	-2.026	-2.119	-2.082	-2.068

Een '-' betekent dat dit programma per saldo geld kost.

Afwijking programma 5 t.o.v. 2011

Lasten	242 voordelig
Baten	-20 voordelig
Saldo	223 voordelig

Toelichting op de afwijking per product :

Gemeenschappelijke baten/lasten onderwijs	-Bezuiniging op onderwijsbegeleiding	39	V
	-Budget naar kinderopvang programma 7	15	V
Onderwijshuisvesting – Kapitaallasten		50	V
Verschuiving toerekening interne uren over producten		110	V
Diversen		9	V
Saldo		223	V

Programma 6 Cultuur, sport en recreatie

Hoofdkenmerken

Het programma richt zich op bibliotheekvoorzieningen, stimuleren van sport & bewegen, kunstbeoefening en culturele activiteiten, evenals onderhoud van accommodaties, instandhouding van monumentale objecten en de bescherming van het archeologisch erfgoed. Het toeristisch beleid heeft tot doel de routegebonden, watergebonden verblijf- en dagrecreatie te versterken, rekeninghoudend met natuur- en culturele waarden.

In dit programma zijn de volgende producten opgenomen

Portefeuillehouder	Afdeling	Product
Von Martels	Welzijn & Onderwijs	Openbaar bibliotheekwerk Vorming- en ontwikkelingswerk Cultuurondersteunende activiteiten Sport Kunst Oudheidkunde en musea
	Welzijn & Onderwijs / Onderhoud & Beheer	Groene sportvelden en terreinen
	Ontwikkeling & Grondzaken	Recreatie en toerisme
Agricola	Ontwikkeling & Grondzaken	Monumentenzorg en archeologie
Goldsteen	Welzijn & Onderwijs	Multifunctionele accommodaties

Belangrijke ontwikkelingen

Beleidsbrief Sport

Het kabinetsbeleid richt zich op drie prioriteiten: sport en bewegen in de buurt, werken aan een veiliger sportklimaat en uitblinken in sport. De hieruit voortvloeiende actiepunten gaat het kabinet de komende jaren uitwerken, onder andere in de richting van versterking van de rol van combinatiefuncties en stimuleren van sportdeelname.

Wat willen we bereiken (de komende jaren)?

6.1	Toerisme Via een attractieve vrijetijdseconomie, die we gaan stimuleren, willen we in 2015 10% meer gasten krijgen. Ook zetten we in op meer lokale werkgelegenheid en omzet binnen de recreatief toeristische sector en gerelateerde sectoren. In 2015 is er een toename van de werkgelegenheid in de vrijetijdseconomie van 3%.
6.2	Archeologie Actueel beleid ten aanzien van het archeologisch erfgoed.
6.3	Bibliotheken In de vijf kernen een eigentijds bibliotheekaanbod bieden, dat past bij de kern. Hiertoe wordt uitgegaan van het bibliotheek-winkelconcept met als doel de toename van het gebruik.
6.4	Welzijn- en Sportaccommodaties In de toekomst bestendige binnen- en buitensportaccommodaties realiseren door middel van de zeven grote projecten in de periode 2008-2015.
6.5	Sport Kinderen bekend maken met verschillende sporten, zodat ze voldoende bewegen en daarbij sportief gedrag vertonen.

Wat gaan we ervoor doen?

Bestaand beleid

Het beleid voor dit programma ligt vast in o.m. de volgende beleidsplannen en verordeningen:

- Bij uitstek DALFSEN Missie/Visie Dalfsen 2020 en uitwerkingsplan
- Nota kunst en cultuur 2011-2014 (2011)
- Beleidsplan recreatie en toerisme 2011-2020 (2011)
- Erfgoedverordening Dalfsen (2010)
- Nota vrijwilligerswerk (2010-2011) (2009)
- Subsidieverordening Welzijn (2009)
- Nota gemeentelijk bibliotheek beleid 2010-2012 (2009)
- Kaderstellende notitie Cultuurbeleid 2010-2012 (2009)
- Verordening Investeringssubsidies Sportaccommodaties (2008)
- Notitie grote projecten (voor onder andere de accommodatieplannen); onderdeel van Voorjaarsnota 2008
- Nota Kampeerbeleid (2008)
- Subsidieverordening Instandhouding Monumenten Dalfsen (2008)
- Archeologisch beleidsplan gemeente Dalfsen (2008)
- Beleidsnota Wet maatschappelijke ondersteuning "Mee(r) doen in Dalfsen" (2007/2008)
- Sportnota "Op uw gezondheid 2007-2011" (2007)
- Mee(r)doen met de WMO, visiedocument (2007)
- Plattelandsvisie 2007-2012 (2007)
- Beleidsregels rood voor rood met gesloten beurs gemeente Dalfsen en VAB-beleid 2007-2009 (2007/evaluatie 2010)
- Beleidskader VAB gemeente Dalfsen (2007/evaluatie 2010)
- Kaders ontwikkelingen en beheer exploitatie(overdracht) sportaccommodaties (2004)
- Nota economisch beleid 2003-2013 (2003)

Bestaande taken

- Promotie van Dalfsen als toeristische trekpleister in het Vechtdal
- Het in stand houden, verbeteren en uitbreiden van toeristische voorzieningen
- Het versterken van de goede verstandhouding tussen gemeente en recreatiebedrijven en het onderhouden van regionale samenwerking
- In stand houden en beschermen van monumentale objecten en archeologisch erfgoed.
- Uitvoering Subsidieverordening instandhouding monumenten
- Rekening houden met vastgesteld archeologiebeleid bij het maken van ruimtelijke plannen
- Bij vergunningverlening (omgevingsvergunning) bouwplannen/restauratieplannen toetsen op grond van de Monumentenwet en de gemeentelijke Erfgoedverordening
- Uitvoering (laten) geven aan kunst- en cultuurbeleid en -educatie door prestatieafspraken met uitvoeringsorganisaties
- Uitvoering van bibliotheekbeleid
- Uitvoering geven aan sportbeleid, gericht op sport, bewegen en participatie
- Projecten gericht op versterking van samenhang in sport- cultuur- en welzijnsbeleid
- Exploitatie zwembaden
- Bevorderen en mogelijk maken van verenigingsleven en activiteiten gericht op sociale samenhang en leefbaarheid

Prestaties voor het begrotingsjaar 2012

6.1	Toerisme Realisatie van het wandelroutenetwerk, het voet- fietsveer te Hessum, de fietsvoorziening Sterrebosweg en de projecten Verhalenpunten en Rondje Vecht (in samenwerking met en met financiële ondersteuning van de provincie).
6.2	Archeologie Het archeologisch beleidsplan uit 2008 wordt geëvalueerd.
6.3	Bibliotheken De meerjarenvisie van de bibliotheek wordt vastgesteld; waarbij het doel is de zgn. beleefbibliotheek verder te ontwikkelen door middel van het winkelconcept, mogelijk in samenhang met de ontwikkeling van kulturhusen.
6.4	Welzijn- en Sportaccommodaties De notitie grote projecten die bij de Voorjaarsnota 2008 is vastgesteld, is de basis voor het gemeentelijk accommodatiebeleid. Er zijn zeven projecten. Vier daarvan zijn uitgevoerd of worden in 2011 afgerond (Middengebied Nieuwleusen, Heidepark Lemelerveld, sportpark Gerner Dalfsen en De Wiekelaar Oudleusen). In 2012 worden de kulturhusconcepten Hoonhorst, De Trefkoele Dalfsen en Kulturhus De Schakel in Nieuwleusen verder uitgewerkt. De raad wordt via kwartaalrapportages over de voortgang op de hoogte gehouden.
6.5	Sport Door combinatiefunctionarissen Sport & Welzijn is in samenwerking met sportverenigingen een naschools sportaanbod ontwikkeld, waarmee zo veel mogelijk kinderen kennis maken met de mogelijkheden om te sporten of te bewegen.

Investeringsplan 2012-2015

Voor programma 6 vinden er geen investeringen plaats in het investeringsplan 2012-2015.

Wat mag het kosten?

x € 1.000

Lasten per product						
	Rekening 2009	Begroting 2010	Begroting 2011	Meerjarenbegroting		
				2012	2013	2014
Openbaar bibliotheekwerk	657	651	645	607	599	598
Vormings- en ontwikkelingswerk	195	211	200	200	202	204
Groene sportvelden en terreinen	2.225	385	464	458	456	454
Zwembaden	598	585	610	611	547	548
Gymnastieklokalen	125	142	107	105	105	105
Sporthallen	670	510	550	539	531	535
Sportsubsidies en sportraad	167	113	185	96	95	95
Kunst	103	90	115	115	107	107
Oudheidkunde en musea	210	210	172	158	156	157
Recreatie en toerisme	422	415	166	160	159	159
Overige recreatieve voorzieningen	698	23	23	22	22	22
Mutaties reserves programma 6	0	0	0	0	0	0
Programma 6	6.069	3.335	3.236	3.072	2.978	2.984

Baten per product						
	Rekening 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Meerjarenbegroting		
				2013	2014	2015
Openbaar bibliotheekwerk	0	0	0	0	0	0
Vormings- en ontwikkelingswerk	0	0	0	0	0	0
Groene sportvelden en terreinen	-94	15	21	26	31	31
Zwembaden	106	153	154	156	157	159
Gymnastieklokalen	55	65	39	39	39	39
Sporthallen	0	0	0	0	0	0
Sportsubsidies en sportraad	4	0	0	0	0	0
Kunst	0	0	0	0	0	0
Oudheidkunde en musea	14	14	14	2	2	2
Recreatie en toerisme	270	248	0	0	0	0
Mutaties reserves programma 6	2.449	30	95	93	83	81
Programma 6	2.804	524	324	315	312	312

Saldo						
	Rekening 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Meerjarenbegroting		
				2013	2014	2015
Programma 6	-3.265	-2.811	-2.912	-2.757	-2.666	-2.673

Een '-' betekent dat dit programma per saldo geld kost.

Afwijking programma 6 t.o.v. 2011	
Lasten	100 voordelig
Baten	-201 nadelig
Saldo	-101 nadelig
Toelichting op de afwijking per product :	
Gymnastieklokalen - Stichting Sportbelangen Lemelerveld i.v.m. sloop	24 N
Verschuiving toerekening interne uren over producten	82 N
Diversen	5 V
Saldo	101 N

Programma 7 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening

Hoofdkenmerken

Het programma omvat bijstandsverlening (incl. minimabeleid en schuldhulpverlening), gesubsidieerde werkgelegenheid, maatschappelijk werk, ouderenbeleid, gehandicaptenbeleid (Wet maatschappelijke ondersteuning), minderhedenbeleid, sociaal cultureel werk, jeugdbeleid en kinderopvang.

In dit programma zijn de volgende producten opgenomen

Portefeuillehouder	Afdeling	Product
Von Martels	Sociale Zaken	Bijstandsverlening Inkomensvoorzieningen vanuit het Rijk Gemeentelijk minimabeleid Vreemdelingen
	Welzijn & Onderwijs	Maatschappelijke begeleiding en advies Sociaal Cultureel Werk Kinderopvang
Agricola	Sociale Zaken	Werkgelegenheid
Goldsteen	Sociale Zaken	Hulp bij het huishouden (Wmo) Woon-, vervoer- en rolstoelvoorzieningen (Wmo)

Belangrijke ontwikkelingen

Sociale zaken en werkgelegenheid

Hoewel na de historische krimp van de Nederlandse economie in 2009 er weer sprake is van groei, is de situatie nog als broos te kenschetsen. Landelijk gezien daalt de werkloosheid en het aantal vacatures neemt toe, maar het aantal bijstandsuitkeringen stijgt al sinds eind 2008. Een ander zorgelijk punt is de koopkracht. Vooral door overheidsmaatregelen (zoals stijgende zorgpremies, hogere eigen bijdragen, lagere huurtoeslag, invoering gezinstoets in de WWB) daalt de koopkracht van huishoudens. Dit maakt de financiële positie van veel mensen kwetsbaar.

Bijstandsvolume

In Nederland stijgt het aantal mensen dat een uitkering ontvangt op grond van de Wet Werk en Bijstand (WWB). In Dalfsen lijkt, na een forse stijging in 2009, het bijstandsvolume zich te stabiliseren op ongeveer 125 inwoners. Hierdoor hoeft over het jaar 2011 waarschijnlijk geen aanvullende uitkering te worden aangevraagd bij het Rijk, zoals over de jaren 2009 en 2010 wel noodzakelijk was. Als we erin slagen om de uitgaven voor de WWB gelijk te houden met het rijksbudget scheelt dit in 2012 ongeveer € 100.000 in vergelijking met 2009 en 2010.

Minimabeleid en schuldhulpverlening

De vraag naar schuldhulpverlening is onverminderd groot. Dit wordt mede veroorzaakt door de daling van de koopkracht en de kwetsbare financiële positie van huishoudens met een inkomen tot ongeveer 140% van het minimumloon. Ook door de situatie op de huizenmarkt kunnen mensen in de problemen komen als men noodgedwongen het huis moeten verkopen (bijv. bij werkloosheid of scheiding). De uitgaven voor de GKB Drenthe (kredietbank) stijgen nog steeds.

Waarschijnlijk zal in 2012 een nieuwe wet Schuldhulpverlening van kracht worden. Dit zal ook invloed hebben op het project thuisadministratie van Humanitas in Dalfsen. Bij dit project helpen vrijwilligers mensen die moeite hebben hun administratie te organiseren. Het voorziet in een behoefte, maar het ziet ernaar uit dat de subsidie aan Humanitas niet meer voldoende is.

Taakstelling huisvesting statushouders en inburgering nieuwkomers

De huisvesting van statushouders blijft zeer problematisch. De gemeente Dalfsen kan met grote moeite voldoen aan de taakstelling die door het Rijk wordt opgelegd. In de centrale opvang verblijven vrijwel uitsluitend nog alleenstaanden, waardoor meer huizen beschikbaar moeten worden gesteld dan bij opvang van gezinnen. Bovendien zijn plattelandsgemeenten niet in trek bij de alleenstaanden. Doordat de procedures met betrekking tot toelating strenger en efficiënter zijn geworden, is het verblijf in de centrale opvang steeds korter. Maar daardoor komen mensen sneller vanuit het buitenland in de gemeente, waarmee de inburgering (vooral het aanleren van de Nederlandse taal) lastiger wordt. Het kabinet heeft besloten om de rijksbijdrage voor inburgering stapsgewijs omlaag te brengen. In 2014 is deze bijdrage helemaal teruggebracht naar nul. In samenhang met de nieuwe Wet Werken naar Vermogen zal Dalfsen haar beleid bepalen. Voor de inburgering heeft Dalfsen een subsidierelatie met Vluchtelingenwerk Overijssel.

Wet Werken naar Vermogen (WWnV)

Het kabinet werkt aan een wetsvoorstel voor mensen met een arbeidshandicap. Deze Wet Werken naar Vermogen (WWnV) wijzigt in feite de bestaande wetten Wet sociale werkvoorziening, de Wajong en de WWB. Gemeenten krijgen een grotere verantwoordelijkheid over de arbeidsgehandicapten. De WWnV heeft ook grote gevolgen voor de WSW vanwege de bezuinigingen. De gemeente Dalfsen heeft voor de uitvoering van de WSW te maken met de Gemeenschappelijke Regeling Wezo en met Larcom BV. Door de dalende rijksbijdrage leiden beide organisaties grote exploitatieverliezen.

Beleidskader Wmo

Het kabinetsbeleid is gericht op overheveling van diverse taken naar gemeenten. Daarbij wordt in belangrijke mate gekeken naar het Wmo-beleid. Begin 2012 wordt het beleidskader Wmo 2012-2016 door de gemeenteraad vastgesteld. Hierin wordt de samenhang tussen diverse decentralisatie- en transitietrajecten aangegeven. Het biedt voor de uitvoering de nodige flexibiliteit.

Decentralisatie AWBZ

In 2013 wordt de functie "extramuraal begeleiding" (intensieve thuiszorg voor mensen met een verzorgingshuisindicatie die niet zijn opgenomen in een instelling) van de AWBZ naar de Wmo overgeheveld. In Dalfsen betreft dit een doelgroep van ongeveer 180 personen. Voor de uitvoering van deze nieuwe taak zal Dalfsen ongeveer € 2,5 miljoen ontvangen via het Gemeentefonds. In 2013 wordt begonnen met de nieuwe aanvragen en in 2014 wordt de bestaande doelgroep overgeheveld van de zorgkantoren naar de gemeenten.

Wat willen we bereiken (de komende jaren)?

7.1	<p>WMO / Sociaal loket</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het ' meedoen' – zoals beoogd in het Wmo beleidsplan – stimuleren wij ook bij de AWBZ-begeleiding, die vanaf 2013 in twee fasen overgaat naar de gemeente. - De uitgangspunten van het Wmo-beleidsplan worden verder verankerd in het beleid.
7.2	<p>Sociale werkvoorziening</p> <p>Activeren van ongeveer 30 personen die voor de sociale werkvoorziening zijn geïndiceerd en op de wachtlijst zijn geplaatst (totaal 45 personen)</p>
7.3	<p>Inburgering</p> <p>Stimuleren van inburgering van ongeveer 20 statushouders/nieuwkomers per jaar</p>
7.4	<p>Voor- en vroegschoolse educatie (VVE)</p> <p>Een VVE-aanbod creëren voor 100% van de doelgroep kinderen in de leeftijd 2 jaar-en-10 maanden tot 4 jaar.</p> <p>Uitvoering geven aan de Wet OKE en de notitie 'Voorschoolse voorzieningen en educatie 2011-2014'. VVE-groepen worden gevormd, waarbij kinderen met een (risico op) taalachterstand extra gestimuleerd worden in hun ontwikkeling door een voorschools educatief programma en extra begeleiding.</p>
7.5	<p>Woonservicegebied</p> <p>Zodanig aanbod aan voorzieningen creëren dat (in 2015) minimaal 50% van de huishoudens in een woonservicegebied ligt, met als doel burgers langer zelfstandig te laten wonen.</p>
7.6	<p>Jeugd</p> <p>We willen een zo gunstig mogelijk leefklimaat creëren, zodat kinderen en jongeren goed en veilig kunnen opgroeien en zich - door het stimuleren van positieve ontwikkeling - opgroeien tot verantwoordelijke en zelfstandige volwassenen.</p>
7.7	<p>Bevordering en ondersteuning mantelzorgers</p> <p>Het mantelzorgbeleid is er op gericht mantelzorgers waar nodig ondersteuning te bieden, met als doel dat zij niet overbelast raken en zorg kunnen blijven bieden. Daartoe weten mantelzorgers waar zij terecht kunnen, is er een passend ondersteuningsaanbod en is er erkenning van de positie en rol van de mantelzorger.</p>

Wat gaan we ervoor doen?

Bestaand beleid

Het beleid voor dit programma ligt vast in o.m. de volgende beleidsplannen en verordeningen:

- Verordening voorzieningen maatschappelijke ondersteuning gemeente Dalfsen (2009)
- Notitie Ketenbeleid gemeente Dalfsen (april 2008)
- Gemeentelijk minimabeleid (2008)
- Besluit Debiteurenbeleid Dalfsen (2008)
- Wmo beleidskader 2008-2011 'Mee(r) doen in Dalfsen' (2008)
- Nota 'Mantelzorgers in beeld' 2008-2011 (2008)
- Startnotitie Centrum voor Jeugd en Gezin (2008)
- Instellingsverordening Wmo-raad gemeente Dalfsen (2007)
- Mee(r)doen met de Wmo, visiedocument (2007)
- Verordening Wet inburgering (2007)
- Nota "Minder drank, meer scores, Alcoholmatigingsprogramma 2007-2011 regio IJsselland"
- Verordening gemeentelijke commissie WWB (2006)
- Re-integratieverordening (2006)
- Gemeentelijk beleid langdurigheidstoelage (2006)
- Toeslagenverordening WWB (2006)
- Nota opgroeien in Dalfsen, jeugdbeleid 2005-2008 (2005)
- Verordening kwaliteitsregels peuterspeelzalen (2005)
- Nota peuterspeelzalen (2004/2005)
- Fraudeverordening WWB (2004)
- Beleidsplan hoogwaardige handhaving (2004)
- Maatregelenverordening (2004)
- Verordening Wet Kinderopvang (2004)

Bestaande taken

- Uitvoering geven aan het beleidskader Wmo 2008-2012/2012-2016
- Tussen 2011 en 2015 wordt uitvoering gegeven aan de uitvoeringsnotitie woonservicegebieden.
- Uitvoering geven aan onderdelen welzijnsbeleid; uitvoering- en prestatieafspraken met uitvoerende organisaties
- Uitvoering Wet Werk en Bijstand, waarbij gestreefd wordt om het aantal uitkeringsgerechtigden te beperken tot 125 inwoners
- Uitvoering Inkomensvoorzieningen oudere (deels) arbeidsongeschikte werknemers en zelfstandigen (IOAW en IOAZ)
- Uitvoering minimabeleid en schuldhulpverlening
- Uitvoering taakstelling huisvesting statushouders
- Uitvoering beleid vrijwilligers en mantelzorgers

Prestaties voor het begrotingsjaar 2012	
--	--

7.1	<p>WMO / Sociaal loket</p> <ul style="list-style-type: none"> - Voorbereiden van de decentralisatie van de AWBZ begeleiding naar de Wmo per 1 januari 2013 - De principes van de kanteling worden verwerkt in het beleid van de gemeente Dalfsen. Hiervoor wordt in 2012 een nieuwe Wmo verordening voorgelegd aan de raad. In de praktijk wordt door het Wmo-loket al 'gekanteld' gewerkt. In 2012 wordt dit verder uitgebouwd en vastgelegd in juridische stukken.
7.2	<p>Sociale werkvoorziening</p> <p>SW-geïndiceerden op de wachtlijst worden op een SW-werkplek geplaatst, zodra er plaatsingsruimte is in de taakstelling die Dalfsen heeft. In afwachting hiervan wordt hen, in samenwerking met Wezo, een traject aangeboden om hun werkcapaciteit te laten behouden en/of te participeren in de maatschappij. Een optie hierbij is uitstroom naar regulier werk.</p>
7.3	<p>Inburgering</p> <p>Inwoners die verplicht zijn in te burgeren wordt, via Landstede, een inburgeringstraject aangeboden. De kosten hiervan komen ten laste van het participatiebudget.</p>
7.4	<p>Voor- en vroegschoolse educatie (VVE)</p> <p>Eind 2012 moeten in Dalfsen, Nieuwleusen en Lemelerveld VVE-groepen gestart zijn of de voorbereidingen daarvoor in vergevorderd stadium zijn. In 2012 moeten er daarnaast voor het peuterspeelzaalwerk en VVE subsidiecriteria zijn vastgesteld.</p>
7.5	<p>Woonservicegebied</p> <p>Woonservicegebieden bieden een woonomgeving die zodanig is ingericht en georganiseerd dat inwoners zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen. In 2015 moet minimaal 50% van de huishoudens onderdeel zijn van een woonservicegebied (prestatieafspraken wonen met de provincie). Daaraan wordt in Dalfsen momenteel al voldaan, waardoor onze doelstelling is aangescherpt en in 2015 minimaal 70% van de huishoudens in een woonservicegebied van basisniveau ligt. De doelstelling is om hieraan samen met betrokken organisaties en inwoners vorm te geven overeenkomstig het uitvoeringsprogramma woonservice 2011-2015 en verder.</p> <p>Het samenwerkingsverband woonservice Dalfsen bestaande uit gemeente en betrokken uitvoerende organisaties is ingericht en voert gezamenlijk de regie op ontwikkeling van woonservicegebieden. Met inwoners van kleinere kernen is een formulering van het basisniveau voor woonservicegebieden opgesteld. Er wordt uitvoering gegeven aan één of meerdere projecten gericht op sociale redzaamheid en cohesie.</p>
7.6	<p>Jeugd</p> <p>Jongerenwerk levert een waardevolle bijdrage aan de participatie van jongeren en het vroegtijdig signaleren van mogelijke problemen. Er is een uitvoeringsnotitie 'Uitgangspunten kinder-, tiener- en jongerenwerk in Dalfsen' vastgesteld, waarin is opgenomen hoe de beschikbare middelen voor jeugdwerk op basis van de behoefte per kern het beste kunnen worden ingezet.</p> <p>Naast de inzet op voorschoolse educatie voor kinderen met een (risico op) ontwikkelingsachterstand in het kader van de wet OKE, gaan we structurele vormen van jongerenparticipatie organiseren in samenwerking met jongerenwerk, plaatselijk belang, raad en college. Voorbeelden daarvan zijn de 'dynamic duo's' (een participatievorm waarbij een bestuurder wordt gekoppeld aan een jongere) en jaarlijks terugkerende gesprekken tussen jongeren en de gemeenteraad.</p>

7.7	<p><i>Bevordering en ondersteuning mantelzorgers</i> Bestaande ondersteuning, zoals informatiebijeenkomsten en respijtzorg (de zorg aan een zorgbehoevende om diens mantelzorger te ontlasten en vrijaf te geven) wordt in stand gehouden. Daarnaast worden aandachtspunten in samenwerking met mantelzorgorganisaties projectmatig aangepakt. Er wordt een communicatieplan opgesteld en gestart met de uitvoering daarvan. Voor de komende jaren is het doel dat meer dan de huidige 72% van de mantelzorgers weten waar zij terecht kunnen voor ondersteuning.</p>
-----	--

Investeringsplan 2012-2015

Voor programma 7 vinden er geen investeringen plaats in het investeringsplan 2012-2015.

Wat mag het kosten?

x € 1.000

Lasten per product						
	Rekening 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Meerjarenbegroting		
				2013	2014	2015
Bijstandsverlening	2.133	2.162	2.249	2.253	2.256	2.260
Werkgelegenheid	4.442	4.173	3.432	3.432	3.432	3.432
Gemeentelijk minimabeleid	529	527	504	494	495	496
Maatschappelijke begeleiding en advies	257	258	264	268	272	277
Ouderenbeleid en maatschappelijke ondersteuning	516	574	605	588	586	591
Gehandicaptenbeleid	397	393	384	387	390	394
Huishoudelijke verzorging (WMO)	2.331	2.718	2.887	3.075	3.277	3.340
Participatiebudget	884	643	504	504	505	506
Samenlevingsopbouw	321	331	342	346	349	356
Jeugdbeleid	176	229	223	213	215	219
Kinderopvang	391	313	374	372	370	373
Voorzieningen gehandicapten WMO	1.054	1.119	1.117	1.145	1.175	1.202
Mutaties reserves programma 7	0	5	0	0	0	0
Programma 7	13.430	13.447	12.884	13.076	13.324	13.446

Baten per product						
	Rekening 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Meerjarenbegroting		
				2013	2014	2015
Bijstandsverlening	1.481	1.726	1.726	1.726	1.726	1.726
Werkgelegenheid	4.034	3.880	3.300	3.300	3.300	3.300
Gemeentelijk minimabeleid	152	112	113	102	103	104
Gehandicaptenbeleid	0	7	7	7	7	7
Huishoudelijke verzorging (WMO)	293	265	275	285	295	305
Participatiebudget	753	456	351	351	351	351
Jeugdbeleid	9	0	0	0	0	0
Kinderopvang	24	0	0	0	0	0
Voorzieningen gehandicapten WMO	14	7	12	12	12	12
Mutaties reserves programma 7	698	122	105	0	0	0
Programma 7	7.458	6.575	5.888	5.783	5.794	5.805

Saldo						
	Rekening 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Meerjarenbegroting		
				2013	2014	2015
Programma 7	-5.973	-6.873	-6.995	-7.293	-7.530	-7.641

Een '-' betekent dat dit programma per saldo geld kost.

Afwijking programma 7 t.o.v. 2011

Lasten	563 voordelig
Baten	-686 nadelig
Saldo	-123 nadelig

Toelichting op de afwijking per product :

	155	V
Werkgelegenheid - Gemeentelijke Bijdrage Wezo (incidenteel bijgeraamd in 2011)		
Huishoudelijke verzorging (WMO) - Hulp bij het huishouden	164	N
Maatschappelijke begeleiding en advies - Mantelzorgondersteuning	38	N
Kinderopvang - subsidies	36	N
-subsidies vanuit programma 5	15	N
Verschuiving toerekening interne uren over producten	28	N
Diversen	3	V
Saldo	123	N

Programma 8 Volksgezondheid en milieu

Hoofdkenmerken

Het programma omvat de gemeentelijke activiteiten op het gebied van gezondheidszorg, milieu, afvalverwijdering en -verwerking, water, riolering en waterzuivering en de begraafplaatsen.

In dit programma zijn de volgende producten opgenomen

Portefeuillehouder	Afdeling	Product
Von Martels	Welzijn & Onderwijs	Openbare gezondheidszorg Jeugdgezondheidszorg (uniform deel) Jeugdgezondheidszorg (maatwerk deel)
Agricola	Milieu & Bouwen	Afvalverwijdering en verwerking Milieubeheer
	Onderhoud & Beheer	Riolering en water Lijkbezorging
Goldsteen	Financiën & Belastingen	Baten reinigingsrechten en afvalstoffenheffing Baten rioolrechten

Belangrijke ontwikkelingen

Decentralisatie jeugdzorg

De decentralisatie van de jeugdzorg (transitie van provincie naar gemeente), zoals opgenomen in het regeer- en bestuurakkoord is in 2011 met regiogemeenten en provincie voorbereid. De gemeente wordt het verantwoordelijke bestuursorgaan voor de uitvoering van de jeugdzorg. De verwachting is dat de gemeenten de zorg voor jeugdigen en gezinnen anders kunnen vormgeven. Daartoe komt er één financieringssysteem en gaan Centra voor Jeugd en Gezin (CJG) dienen als frontoffice voor alle jeugdzorg. De decentralisatie van jeugdzorgtaken vindt gefaseerd plaats en moet voor 2017 gerealiseerd. De voorbereiding voor de transformatie vindt plaats in samenwerking met de regiogemeenten.

Nota gezondheidsbeleid

In 2011 is de nieuwe landelijke nota gezondheidsbeleid verschenen. Hierin wordt aangegeven wat de aandachtsgebieden voor het gemeentelijk beleid moeten worden: spelen, bewegen en sporten, met nadruk op jeugd en ouderen. In 2012 moet een nieuwe lokale nota gezondheidsbeleid verschijnen, eventueel als onderdeel van de kadernota Wmo. Bij de uitvoering van het beleid moet sprake zijn van samenhang tussen gezondheid, welzijn en veiligheid.

Regionale uitvoeringsdienst Overijssel

Het Rijk, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Interprovinciaal Overleg (IPO) delen de opvatting dat er een landelijk dekkend netwerk van Regionale Uitvoeringsdiensten (RUD) moet komen. Alle instanties die in Overijssel betrokken zijn bij de uitvoering van WABO-taken richten deze RUD in, in de vorm van een netwerkorganisatie. Najaar 2011 zal staatssecretaris Atsma het Overijsselse bestuursakkoord "RUD-ontwikkeling Overijssel, lokale binding, regionale bundeling" ter goedkeuring worden aangeboden. Daarna wordt het model, inclusief bestuursovereenkomst en financiële kaders ingericht. Dan ontstaat ook duidelijkheid over (de hoogte van) de mogelijke bijdrage die de deelnemende instanties moeten leveren aan de uitwerking- en implementatiefase van de

netwerkRUD. In januari 2012 is de besluitvorming over de essentiële punten van de RUD-vorming voorzien. Rond die periode wordt duidelijk welke middelen noodzakelijk zijn voor de uitwerking- en implementatiefase van de netwerkRUD.

Wat willen we bereiken (de komende jaren)?

8.1	<p>Gezondheid Er is sprake van een samenhangende uitvoering van preventief gezondheidsbeleid met andere beleidsterreinen zoals jeugdbeleid, ouderenbeleid, Wmo, sport en bewegen. Een groter deel van de kinderen en jeugdigen voldoet aan de normen gezond bewegen en eten, dan in de laatste 4 jaarlijkse monitor van de GGD.</p>
8.2	<p>Jeugdzorg Na decentralisatie en transformatie is er een vraaggestuurd, efficiënt, betaalbaar en effectief werkende jeugdzorg. De signalering van zorgen/problemen is zodanig georganiseerd dat in een vroeg stadium ondersteuning plaat kan vinden.</p>
8.3	<p>Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) Het CJG is ingericht als frontoffice voor jeugdzorg en heeft – zowel als loket als via internet - een plaats als eerste aanspreekpunt/vraagbaak. Ouders en jeugdigen en professionals weten het CJG te vinden bij vragen over opgroeien en opvoeden.</p>
8.4	<p>Water Het hebben van een veilig, veerkrachtig, flexibel, ecologisch gezond watersysteem, dat minimaal voldoet aan de randvoorwaarden gesteld in het Europees, nationaal, regionaal en gemeentelijk waterbeleid.</p>
8.5	<p>Integrale handhaving De uitvoeringstaken efficiënter organiseren, waardoor ruimte ontstaat voor differentiatie in controles (meer diversiteit in bedrijfstakken) en het houden van meer (bedrijfs)controles.</p>
8.6	<p>Samenwerking vergunningverlening en handhaving DSZ Het organiseren van een DSZ-netwerkorganisatie (Dalfsen, Staphorst, Zwartewaterland) voor vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van milieu, bouw en ruimtelijke ordening. Daardoor zijn de drie gemeenten afzonderlijk minder kwetsbaar en blijft de lokale kracht bewaard. Kernwoorden daarbij zijn robuustheid, investering in kwaliteit, verkleining van de kwetsbaarheid van het ambtelijk apparaat en efficiënter werken. Dit traject moet overigens gezien worden in het licht van de ontwikkeling van de netwerkRUD.</p>

Wat gaan we ervoor doen?

Bestaand beleid

Het beleid voor dit programma ligt vast in o.m. de volgende beleidsplannen en verordeningen:

- Verordening afvoer hemel- en grondwater (2011)
- Waterakkoord gemeente Dalfsen – Waterschap Groot Salland (2011)
- Bij uitstek Dalfsen Missie/Visie Dalfsen 2020 (2010)
- Het omgevingsprogramma (milieubeleidsprogramma en handavingsplan) 2011 (2010)
- Startnotitie CJG (2009)
- WMO beleidskader 2008-2011 “Mee(r) doen in Dalfsen” (2008)
- Kadernota, “Samenwerken aan gezond leven in Dalfsen” lokaal gezondheidsbeleid, 2008-2011 (2008)
- Verordening afkoppelen hemelwater (2008)
- Beleidsnota Wet maatschappelijke ondersteuning “Mee(r) doen in Dalfsen” (2007/2008)
- Beleidsvisie externe veiligheid 2007-2010 (2007)
- Waterplan 2007-2016 en GRP 2007-2011 (2007)
- Rioolbeheerplan 2007-2012 (2007)
- Mee(r)doen met de Wmo, visiedocument (2007)
- Handavingsbeleidsplan 2005-2009 (2004)

Bestaande taken

- Integrale jeugdgezondheidszorg, waaronder het basistakenpakket en maatwerktakenpakket
- Lokaal preventief gezondheidsbeleid
- Algemeen Maatschappelijk werk en jeugdmaatschappelijk werk
- Beheer begraafplaatsen
- Onderhoud hoofdgemalen/pompunits drukriolering
- Inspectie, onderhoud, renovatie en vervanging rioleringen
- Reinigen van kolken
- Toezicht en handhaving fysieke leefomgeving (bouw, milieu, sloop, algemene plaatselijke verordening, ruimtelijke ordening)
- Uitvoering en (door)ontwikkeling programma Klimaat- en duurzaamheid
- Bodembeleid, waaronder actueel houden bodemkwaliteitskaart
- Afvalbeleid, waaronder preventie af afvalscheiding

Prestaties voor het begrotingsjaar 2012	
--	--

8.1	<p>Gezondheid Aansluitend op de landelijke beleidsnota is er een lokale nota preventief gezondheidsbeleid vastgesteld. Deze nota bevat de beleidsdoelstellingen en een uitvoeringsprogramma voor de periode 2012-2016. In 2012 worden uitvoeringsprogramma's gericht op bewegen en gezond eten voortgezet.</p>
8.2	<p>Jeugdzorg Er is een uitvoeringsplan voor de decentralisatie van de jeugdzorg. Dit is tot stand gekomen in samenwerking met provincie en regiogemeenten. Het plan van aanpak bevat een tijdpad voor overdracht van taken en verantwoordelijkheden naar de gemeente.</p>
8.3	<p>Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) Het CJG is bereikbaar op 3 locaties en via internet. 90% van de ouders en professionals is bekend met het CJG. Hiervoor is een communicatieplan opgesteld. Het CJG is voorbereid op inpassing van jeugdzorgtaken. Ook na invoering van passend onderwijs sluiten de zorgstructuur van het onderwijs en het CJG goed op elkaar aan.</p>
8.4	<p>Water Uitvoeren van de maatregelen opgenomen in het gemeentelijk rioleringsplan en waterplan. Grote projecten daarbij zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het opzetten van een communicatieplan voor gebruikers en bewoners om de beleving van water te vergroten en indirect het gebruik van de riolering te verbeteren • Het toetsen van de klimaatbestendigheid door het in beeld brengen van waterstromen over het oppervlak bij een extreme bui • Het toetsen van de theoretische modelbenadering van de riolering aan praktijkmetingen om op basis van de uitkomsten optimalisaties te kunnen uitvoeren
8.5	<p>Integrale handhaving Uitvoering geven aan een integraal toezicht- en handhavingsbeleid. Op basis van een risicoanalyse is bepaald waar gecontroleerd moet worden en waar dat minder noodzakelijk is. Doordat nu zichtbaar wordt bij welke bedrijfstakken het naleefgedrag van regels groot is, kunnen de controles gericht worden op de branches waar minder frequent controles worden uitgevoerd. Tevens wordt onderzocht of de afdeling Milieu & Bouwen en de brandweer meer integraal toezicht kunnen houden. Door voor elkaar controles uit te voeren kan met dezelfde arbeidsinzet een groter aantal bouw- en bedrijfslocaties worden gecontroleerd. In de loop van 2012 zullen deze aantallen geconcretiseerd worden.</p>
8.6	<p>Samenwerking vergunningverlening en handhaving DSZ De DSZ-gemeenten werken met software van Decos en SquitXO. Efficiencyvoordelen kunnen worden gehaald door de werkprocessen zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen en het applicatiebeheer te spreiden. Ook zal bekeken worden of de beleidstaken efficiënter kunnen worden georganiseerd, zoals het opstellen van één format voor het Omgevingsprogramma.</p>

Investeringsplan 2012-2015

Hieronder volgt een opsomming van de investeringen betrekking hebbend op dit programma. Indien van toepassing zijn de bijbehorende kapitaallasten aangegeven. Er is geen sprake van kapitaallasten als de investering gedekt wordt uit een reserve of t.l.v. grondexploitaties wordt gebracht. Een uitgebreidere toelichting is opgenomen in het investeringsplan 2012-2015, zoals vastgesteld bij de voorjaarsnota 2011.

Nr.	Productnummer Omschrijving	Totaal	Kapitaallasten			
			2012	2013	2014	2015
	Programma 8. Volksgezondheid en Milieu					
	722.00 Riolen en gemalen					
67	Maatregelen uitvoering GRP (aanleg)	242.000		21.780	21.296	20.812
67	Maatregelen uitvoering GRP (aanleg)	459.200			41.328	40.410
67	Maatregelen uitvoering GRP (aanleg)	450.000				40.500
67	Maatregelen uitvoering GRP (aanleg)	480.000				
68	Maatregelen uitvoering GRP (retentie en elektrotechnisch)	156.000		18.200	17.680	17.160
68	Maatregelen uitvoering GRP (retentie en elektrotechnisch)	273.800			31.943	31.031
68	Maatregelen uitvoering GRP (retentie en elektrotechnisch)	175.000				20.417
68	Maatregelen uitvoering GRP (retentie en elektrotechnisch)	218.600				
69	Maatregelen uitvoering GRP (onderzoek en monitoring)	106.000		15.900	15.370	14.840
69	Maatregelen uitvoering GRP (onderzoek en monitoring)	150.000			22.500	21.750
69	Maatregelen uitvoering GRP (onderzoek en monitoring)	55.000				8.250
69	Maatregelen uitvoering GRP (onderzoek en monitoring)	87.500				
70	Uitvoeringsprogramma Waterplan (realisatie)	95.000		8.550	8.360	8.170
70	Uitvoeringsprogramma Waterplan (realisatie)	95.000			8.550	8.360
70	Uitvoeringsprogramma Waterplan (realisatie)	95.000				8.550
70	Uitvoeringsprogramma Waterplan (realisatie)	95.000				
71	Uitvoeringsprogramma Waterplan (onderzoek)	95.000		14.250	13.775	13.300
71	Uitvoeringsprogramma Waterplan (onderzoek)	95.000			14.250	13.775
71	Uitvoeringsprogramma Waterplan (onderzoek)	95.000				14.250
71	Uitvoeringsprogramma Waterplan (onderzoek)	95.000				
72	Vervangen rioolspuit wijkteam Dalfsen	30.000		4.000	3.875	3.750
	724.01 Begraafplaats Nieuwleusen					
73	Uitbreiding begraafplaats Nieuwleusen	140.000		7.000	7.000	7.000
73	Uitbreiding begraafplaats Nieuwleusen	60.000			3.000	3.000
73	Uitbreiding begraafplaats Nieuwleusen	100.000				5.000
	Totaal programma 8. Volksgezondheid en Milieu	3.943.100	0	89.680	208.927	300.324

Wat mag het kosten?

x € 1.000

Lasten per product						
	Rekening 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Meerjarenbegroting		
				2013	2014	2015
Openbare gezondheidszorg	408	401	404	404	403	404
Jeugdgezondheidszorg (uniform	388	376	379	379	379	379
Jeugdgezondheidszorg (maatwe	139	219	222	223	224	225
Afvalverwijdering en verwerking	2.064	2.111	2.056	2.051	2.051	2.051
Riolering en waterzuivering	946	1.257	1.060	1.342	1.389	1.458
Milieubeheer	865	798	834	840	796	803
Lijkbezorging	373	319	351	358	362	369
Baten reinigingsrechten en afval	0	0	0	0	0	0
Baten rioolrechten	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves programma 8	433	0	83	0	0	0
Programma 8	5.616	5.482	5.388	5.596	5.605	5.689

Baten per product						
	Rekening 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Meerjarenbegroting		
				2013	2014	2015
Openbare gezondheidszorg	0	0	0	0	0	0
Jeugdgezondheidszorg (uniform	336	343	343	343	343	343
Jeugdgezondheidszorg (maatwe	140	151	151	151	151	151
Afvalverwijdering en verwerking	587	145	145	145	145	145
Riolering en waterzuivering	13	0	0	0	0	0
Milieubeheer	0	0	0	0	0	0
Lijkbezorging	236	216	218	220	223	225
Baten reinigingsrechten en afval	1.992	2.041	2.061	2.081	2.101	2.121
Baten rioolrechten	1.196	1.180	1.202	1.240	1.264	1.277
Mutaties reserves programma 8	6	494	283	419	371	408
Programma 8	4.505	4.571	4.403	4.600	4.598	4.670

Saldo						
	Rekening 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Meerjarenbegroting		
				2013	2014	2015
Programma 8	-1.111	-911	-985	-996	-1.006	-1.019

Een '-' betekent dat dit programma per saldo geld kost.

Afwijking programma 8 t.o.v. 2011	
Lasten	93 voordelig
Baten	-168 nadelig
Saldo	<u>-74 nadelig</u>
Toelichting op de afwijking per product :	
	69 N
Verschuiving toerekening interne uren over producten	
Diversen	5 N
Saldo	74 N

Programma 9 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

Hoofdkenmerken

De gemeente moet beschikken over een actueel ruimtelijk- volkshuisvesting- en omgevingsbeleid, waarmee wordt ingespeeld op wettelijke kaders en maatschappelijke ontwikkelingen. Ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid zijn daarbij belangrijke uitgangspunten. Ook betrekken en stimuleren wij maatschappelijke partners bij het vormgeven van ons beleid.

In dit programma zijn de volgende producten opgenomen

Portefeuillehouder	Afdeling	Product
Von Martels	Onderhoud & Beheer	Natuur & Landschap
	Ontwikkeling & Grondzaken	Gebiedsbeleid
Agricola	Ontwikkeling & Grondzaken	Ruimtelijke Ordening Volkshuisvesting
	Milieu & Bouwen	Bouwvergunningen
Goldsteen	Ontwikkeling & Grondzaken	Bouwgrondexploitatie woningbouw

Belangrijke ontwikkelingen

Ruimtelijke Ordening

De belangrijke kaders – ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid – komen onder andere aan de orde bij:

- Het realiseren van nieuwe woonwijken in Dalfsen en Lemelerveld. Bij de planontwikkeling zijn de beleidsuitspraken uit de Missie/Visie Dalfsen 2020 'Bij Uitstek Dalfsen' en het uitwerkingsplan (onderscheidende woongebieden) richtinggevend.
- Het actualiseren/formuleren van (nieuw) ruimtelijk beleid voor het buitengebied via de structuurvisie en het bestemmingsplan buitengebied. Voor dit bestemmingsplan is 2012 nog een procesjaar en wordt de vaststelling voorzien in 2013.
- De ruimtelijke plannen voor recreatieterreinen worden verder geactualiseerd en gedigitaliseerd. Het gaat hier om voorbereidende werkzaamheden. De uitkomsten van de procedure over recreatieterrein Rosengarde worden bij de planvorming betrokken.
- Onderdelen van het Waterfront worden gerealiseerd. Het Waterfront – het gebied tussen het centrum van Dalfsen en de rivier de Vecht zal, met nieuwe woningen, appartementen, horeca en winkels over enkele jaren een heel andere aanblik hebben.

Startersleningen

De starterslening is een belangrijke stimuleringsmaatregel voor het bevorderen van eigen woningbezit voor minder-draagkrachtigen. De provinciale regeling zal in 2012 worden voortgezet, waarbij van de gemeente ook wordt verwacht gelden beschikbaar te stellen.

Wat willen we bereiken (de komende jaren)?

9.1	Ruimtelijk beleid Evenwichtig en actueel ruimtelijk beleid op het gebied van wonen, werken, recreatie, verkeer, landgoederen en milieu.
9.2	Bouwlocaties Voldoende en goed ingerichte bouwlocaties. Primair wordt een actieve grondpolitiek toegepast. Van belang hierbij is een evenwichtige grondexploitatie en het jaarlijks door het college vast te stellen woningbouwprogramma.
9.3	Woningbouw Bouw van woningen waarbij ook aandacht wordt besteed aan specifieke doelgroepen: starters, ouderen, mensen met een beperking en minder-draagkrachtigen. Via realisatie van woonservicegebieden en nul-treden-woningen wordt ook bevorderd dat burgers zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen.

Wat gaan we ervoor doen?

Bestaand beleid

Het beleid voor dit programma ligt vast in o.m. de volgende beleidsplannen en verordeningen:

- Bestemmingsplannen
- Woonvisie gemeente Dalfsen 2011- 2016 (2011)
- Beleidsplan recreatie en toerisme 2011-2020 (2011)
- Landschapsontwikkelingsplan Dalfsen (2010)
- Structuurvisie kernen gemeente Dalfsen (2010)
- Bij uitstek DALFSEN Missie/Visie Dalfsen 2020 en uitwerkingsplan (2010)
- Beleid inbreidingslocaties (2009)
- Plattelandsvisie 2007-2012 (2007)
- Welstandsnota 2007 (2007)
- Beleidskader Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB) gemeente Dalfsen (2007/evaluatie 2010)
- Beleidsregels Rood voor rood met gesloten beurs gemeente Dalfsen 2007-2009 (2007/evaluatie 2010)
- Uitgifteregeling bouwgrond (2005)
- Exploitatieverordening (2005)
- Nota Grondbeleid (2004)
- Nota economisch beleid 2003-2013 (2003)

Bestaande taken

Natuur en landschap

- Voorbereiding/uitvoering regelingen Groene en Blauwe Diensten (behoud kenmerkende landschapselementen) en Streekeigen Huis en Erf (stimuleren streekeigenheid van erven, identiteit en herkenbaarheid)
- Behoud/verbetering van de kwaliteit (beleving- en recreatiewaarde)

Ruimtelijke ordening

- Kwartaalrapportages aan de raad met betrekking tot ruimtelijke plannen, procedures, stand van zaken en eventuele knelpunten
- Toepassen regels uit de ruimtelijke plannen

Gebiedsbeleid

- Samenwerking tussen overheden onderling en tussen overheden en maatschappelijke organisaties en zoeken naar financieringsmogelijkheden voor kansrijke projecten
- Cofinanciering, planvorming en uitvoering prestaties uit het provinciaal meerjaren programma landelijk gebied (pMJP convenanten)
- Begeleiding in de uitvoering van Dorpsplanplus voor Oudleusen en voor Hoonhorst
- Uitvoering Masterplan Ruimte voor de Vecht, waaronder de Regionale Voorkeursvariant (waterveiligheid/sociaal economische impuls en natuuropgaven)
- Realisatie van projecten Symfonie aan de Vecht (Investeren met gemeenten)

Volkshuisvesting

- Uitvoering woonvisie gemeente Dalfsen 2011-2016
- Evaluatie/vaststelling prestatieafspraken met de provincie en de woonstichtingen Vechthorst en De Veste
- Uitvoering/bewaking van de in 2007 vastgestelde startersregeling

Bouwvergunningen

- Verdere professionalisering bouwtoezicht, inclusief uitvoering Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (omgevingsvergunning)

Bouwgrondexploitatie woningbouw

- Actief verwerven van gronden voor uitbreidingsplannen van woningbouw in de kernen
- Waar nodig toepassen van de Wet voorkeursrecht gemeenten
- Vaststellen jaarlijks woningbouwprogramma
- Elk jaar een uitgifteronde van bouwgrond voor particuliere woningbouw
- Vaststelling maximale prijzen voor sociale koopwoningen
- Initiatief en regie bij de bouw van sociale koopwoningen
- Jaarlijks actualisatie grondprijzen en grondexploitaties
- Vaststelling algemene reserve grondexploitatie (weerstandsvormogen)
- Toepassing van de uitgifteregels bouwgrond bij grondverkoop/woningbouwprojecten

Toezicht en Handhaving

- Actief en actueel toezicht- en handhavingsbeleid

Prestaties voor het begrotingsjaar 2012

9.1	<i>Ruimtelijk beleid</i> <ul style="list-style-type: none"> - Vaststelling structuurvisie en bestemmingsplan buitengebied. Met deze integrale ruimtelijke visie komt de plattelandsvisie te vervallen. - Vaststellen ruimtelijke plannen (gemiddeld 20 per jaar; deze worden van geval tot geval via de agendacommissie toegevoegd aan de raadsplanning). Via de kwartaalrapportages wordt de raad op de hoogte gehouden van de gang van zaken. - Zowel via ruimtelijke planvorming als via de WMO wordt aandacht besteed aan het inrichten van woongebieden
9.2	<i>Bouwlocaties</i> <p>Vaststellen geactualiseerde grondexploitaties en beschikbaar stellen kredieten bouwrijp maken.</p>
9.3	<i>Woningbouw</i> <p>Beschikbaar stellen aanvullend krediet voor het verstrekken van startersleningen. Zowel via ruimtelijke planvorming als via de WMO wordt aandacht besteed aan het bouwen van woningen voor specifieke doelgroepen.</p>

Investeringsplan 2012-2015

Hieronder volgt een opsomming van de investeringen betrekking hebbend op dit programma. Indien van toepassing zijn de bijbehorende kapitaallasten aangegeven. Er is geen sprake van kapitaallasten als de investering gedekt wordt uit een reserve of t.l.v. grondexploitatie wordt gebracht. Een uitgebreidere toelichting is opgenomen in het investeringsplan 2012-2015, zoals vastgesteld bij de voorjaarsnota 2011.

Nr.	Productnummer Omschrijving	Totaal	Kapitaallasten			
			2012	2013	2014	2015
Programma 9. Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting						
550.00 Landschapsbeleid						
74	Uitvoering landschapsbeleid LOP	46.700				
74	Uitvoering landschapsbeleid LOP	32.200				
74	Uitvoering landschapsbeleid LOP	17.500				
74	Uitvoering landschapsbeleid LOP	17.500				
810.01 Gebiedsgericht beleid						
75	Uitvoeren projecten gebiedsgerichte ontwikkeling	179.000				
75	Uitvoeren projecten gebiedsgerichte ontwikkeling	179.000				
75	Uitvoeren projecten gebiedsgerichte ontwikkeling	160.000				
75	Uitvoeren projecten gebiedsgerichte ontwikkeling	160.000				
822.00 Volkshuisvesting						
76	Opstellen woonvisie 2016-2020	30.000				
830.00 Bouwgrondexploitatie						
77	Grondaankopen tbv toekomstige uitbreidingsplannen	2.000.000				
77	Grondaankopen tbv toekomstige uitbreidingsplannen	2.000.000				
77	Grondaankopen tbv toekomstige uitbreidingsplannen	2.000.000				
77	Grondaankopen tbv toekomstige uitbreidingsplannen	2.000.000				
Totaal progr.9. Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting		8.821.900	0	0	0	0

Wat mag het kosten?

x € 1.000

Lasten per product						
	Rekening 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Meerjarenbegroting		
				2013	2014	2015
Natuurbescherming	59	69	105	90	75	56
Ruimtelijke ordening	990	1.128	1.013	1.021	1.009	1.016
Woningexploitatie	5	6	5	5	5	5
Overige volkshuisvesting	1.358	1.153	1.034	1.043	1.051	1.090
Bouwvergunningen	0	0	0	0	0	0
Bouwgrondexploitatie	385	1.451	1.451	1.455	1.459	1.462
Mutaties reserves programma 9	1.142	0	0	0	0	0
Programma 9	3.939	3.807	3.609	3.613	3.599	3.630

Baten per product						
	Rekening 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Meerjarenbegroting		
				2013	2014	2015
Natuurbescherming	2	1	1	1	1	1
Ruimtelijke ordening	82	55	55	55	55	55
Woningexploitatie	8	8	8	8	8	9
Overige volkshuisvesting	237	22	32	33	33	33
Bouwvergunningen	814	872	630	689	698	707
Bouwgrondexploitatie	960	1.451	1.451	1.455	1.459	1.462
Mutaties reserves programma 9	674	385	286	272	238	275
Programma 9	2.777	2.793	2.465	2.513	2.493	2.543

Saldo						
	Rekening 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Meerjarenbegroting		
				2013	2014	2015
Programma 9	-1.163	-1.013	-1.144	-1.100	-1.106	-1.087

Een '-' betekent dat dit programma per saldo geld kost.

Afwijking programma 9 t.o.v. 2011

Lasten	198 voordelig
Baten	-328 nadelig
Saldo	-130 nadelig

Toelichting op de afwijking per product :

	32	V
Ruimtelijke Ordening - Bestemmingsplannen (incidenteel inz. Rosengaerde in 2011)		
Overige Volkshuisvesting - Leges sloopvergunningen en meldingen	11	V
Bouwvergunningen - leges	241	N
Verschuiving toerekening interne uren over producten	65	V
Diversen	3	V
Saldo	130	N

Paragrafen

Paragraaf Bedrijfsvoering

Algemeen

De bedrijfsvoering moet op een eigentijdse wijze dienstbaar zijn aan de in de programma's opgenomen doelen en prestaties. Het welslagen van de programma's is in belangrijke mate afhankelijk van de kwaliteit van de bedrijfsvoering.

Bedrijfsvoering kan worden samengevat als het geheel van de werkzaamheden, middelen en structuren op het gebied van personeel en organisatie, informatievoorziening en automatisering, financiën, facilitaire zaken, communicatie en juridische zaken. Door een grotere aandacht voor de transparantie van het gemeentelijk handelen en hogere eisen die gesteld worden aan de producten en diensten van de gemeente, wordt de kwaliteit van de bedrijfsvoering ook een factor voor het imago van de gemeente.

Personeelsbeleid

De samenwerking met 15 gemeentes in onze omgeving heeft zijn beslag gekregen in de oprichting van "de talentenregio". Hiervoor is, voor de duur van twee jaar, een projectteam in het leven geroepen. Het projectteam gaat de volgende thema's verder uitwerken:

- mobiliteit;
- arbeidsmarktcommunicatie;
- kenniscentrum.

Met een laag ziekteverzuim geeft de gemeente aan het welzijn, de gezondheid en veiligheid van medewerkers hoog in het vaandel te hebben. Ook vanuit een economische perspectief is een laag ziekteverzuim wenselijk. Het landelijk gemiddelde ziekteverzuimpercentage bij gemeenten was in 2009 5,4% en voor onze gemeentegrootteklasse 4,1%. Vorig jaar had de gemeente Dalfsen het laagste ziekteverzuimpercentage binnen onze gemeentegrootteklasse (bron: AenO fonds). Dat percentage was 2,65%. Een vergelijking met 2009 geeft een verlaging weer van 0,3% en met 2008 een verlaging van 1,31% (2009: 2,95%; 2008: 3,96%). Daar tegenover zijn de voorlopige cijfers voor 2011 niet hoopgevend. Het ziekteverzuim lijkt flink op te lopen. Dit heeft de aandacht van directie en college. We hopen deze tendens in 2012 weer in gunstige richting om te buigen.

In 2010 en begin 2011 hebben alle afdelingen (inclusief de brandweer) de teamtraining Feedback 'Waarom moeilijk doen als het samen kan' gevolgd. De resultaten die beoogd worden met de teamtraining zijn:

1. Een open en eerlijke communicatie binnen het team.
2. Medewerkers handvatten geven zodat ze in staat zijn feedback te geven en te ontvangen.
3. Binnen het team elkaars sterktes / zwaktes leren kennen om nog beter samen te kunnen werken.

De teamtrainingen zijn geëvalueerd. Hieruit zijn een aantal vervolgtrajecten ontstaan. Bij de vervolgtrajecten staat verbeteren van de (integrale) samenwerking centraal. Elkaar beter leren kennen, begrijpen en waarderen, effectieve communicatie, feedback, opruimen van 'oud zeer', doorbreken van patronen en het nemen van verantwoordelijkheden zijn thema's die aan de orde kunnen komen. Daarnaast zijn er teambuildingsdagen ingesteld om de teamtraining mede te borgen.

De totale bezuinigingen op het personeel loopt op van € 100.000 in 2011 tot € 700.000 in 2014. Hoewel de balans pas definitief aan het eind van het jaar kan worden opgemaakt, is nu al zeker dat we de bezuinigingen op personeel in de jaren 2011 en 2012 ruimschoots zullen halen. De reeds gerealiseerde bezuinigingen in 2011 bedragen € 155.000 en die voor 2012 bedragen € 274.000. De functies die niet of slecht gedeeltelijk weer worden ingevuld betreffen: ondersteuning directie; juridische kwaliteitszorg; communicatie en voorlichting; personeel en organisatie; onderhoud en beheer; en diverse functies bij milieu en bouwen. Op grond van deze aanpak verwachten wij de taakstelling voor 2013 en 2014 ook helemaal te gaan halen.

De ambtelijke organisatie

Kwaliteitszorg

We hanteren in Dalfsen het Kwaliteitsmodel Overheidsorganisaties (KO-model) als kapstok voor de organisatieontwikkeling. Het KO-model biedt de mogelijkheid om op een samenhangende, evenwichtige en gestructureerde manier te werken aan de verbetering van de organisatie.

Onze organisatie wil graag een efficiënte, planmatige organisatie zijn, die in control is. Hierbij staat kwaliteit voorop. Als organisatie willen wij een kwaliteitsslag in de processen maken. De afgelopen jaren zijn wij bezig geweest met het beschrijven van onze werkprocessen en vanaf 2010 krijgt de procesoptimalisatie al extra aandacht. In 2011 heeft voornamelijk het digitaliseren van de B&W stroom en het optimaliseren van de werkprocessen op het programma gestaan. In 2012 krijgt dit een vervolg.

Optimalisatie werkprocessen – LEAN werken

Het directieteam (DT) heeft zich als doel gesteld om toe te groeien naar fase 2 van het Overheidsontwikkel(OO)-model (een procesgerichte organisatie). Ook ligt er een verplichting richting het Rijk met betrekking tot een Klant Contact Centrum (KCC) en een systeem van basisregistraties. Verder worden door de bezuinigingen formatieplaatsen niet altijd meer ingevuld. Dit betekent dat hetzelfde werk met minder mensen moet worden uitgevoerd. Ook is uit het medewerkerstevredenheidsonderzoek (MTO) gebleken dat de werkdruk onder de medewerkers als hoog wordt ervaren.

Het directieteam heeft aangegeven dat, bij het optimaliseren van de werkprocessen, de nadruk moet liggen op het verkorten van de doorlooptijden, het verminderen van de werkdruk en het efficiënter werken. Dit alles met als doel om een betere kwaliteit van dienstverlening naar de burger toe te realiseren. Er zal LEAN management toegepast gaan worden om de kwaliteitsslag in de werkprocessen verder vorm te geven.

Wat is LEAN werken

LEAN is een managementfilosofie, die is ontwikkeld door de Japanse autofabriek Toyota. De LEAN-filosofie gaat uit van het verhogen van de waarde voor de klant, in ons geval dus de burger, door het systematisch elimineren van verspillingen in het "productieproces". Indien dit langdurig en consequent wordt volgehouden, leidt deze benadering tot een betere kwaliteit en lagere kosten. De organisatie is dan op een LEAN-topniveau, maar voor individuele werkprocessen zijn ook op korte termijn flinke resultaatverbeteringen te realiseren.

In 2011 is een start gemaakt met het LEAN maken van de werkprocessen integrale handhaving en de evenementenvergunning. In 2012 zal dit intensief worden voortgezet. De leden van het directieteam hebben via een oneliner / quote naar de organisatie duidelijk gemaakt wat de verwachtingen zijn:

- *"LEAN maakt ons heel erg bewust van hoe we het doen en hoe het beter kan"* (Herman Zwart)
- *"LEAN werken. Hoe kunnen we met minder inspanning hetzelfde of een nog beter resultaat bereiken, waar ook onze burgers blij van worden. Daarbij worden we aangesproken op onze creativiteit en inventiviteit. Wat een uitdaging!"* (Hans Berends)
- *"Door het lint korter te maken, krijg je meer speelruimte."* (Ab Goeree).

Bestuurskracht - samenwerking.

Zoals bekend zal na gereedkomen van het rapport van Partners en Propser in september de dialoog gevoerd worden en zal uiteindelijk het college voorstellen doen aan uw gemeenteraad over de bestuurlijke constellatie.

Onderdeel daarvan vormt een voorstel voor samenwerking met andere overheden.

Dat voorstel staat gepland voor behandeling in oktober/november a.s.

Voor wat betreft de lopende samenwerking Dalfsen-Staphorst-Zwartewaterland (DSZ) wordt de laatste hand gelegd aan een rapport van bureau Berenschot. Dat rapport wordt, naast andere opties voor samenwerking, betrokken bij bovengenoemd voorstel voor de bestuurlijke constellatie.

Juridische kwaliteitszorg

De toenemende juridisering van de maatschappij en het mondiger worden van de burgers vergroot het risico op aansprakelijkstelling als gevolg van procedurele onvolkomenheden of gemaakte fouten. Met de komst van de Wet dwangsom en beroep bij niet tijdig beslissen levert de eventuele tijdsdruk een extra spanning op in relatie tot de kwaliteit van de beschikking.

Juridische kwaliteitszorg is de verantwoordelijkheid van de gemeente voor het treffen van organisatorische maatregelen, die erop gericht zijn dat de juridische kwaliteit van de geleverde producten en diensten voldoet aan de wensen van de afnemer en de geldende regelgeving.

Naast het op ad hoc-basis bieden van oplossingen voor juridische knelpunten, wordt concreet vorm gegeven aan juridische kwaliteitszorg door een systeem in de organisatie te implementeren, dat de juridische kwaliteit van de output borgt respectievelijk garandeert. De actiepunten voor dit systeem zijn opgenomen in de startnotitie juridische kwaliteitszorg. Belangrijke onderdelen hiervan die al zijn gerealiseerd, zijn de regelingenbank, het contractenboek en een bewakingsstelsel voor bezwaren, beroep en hoger beroep. Hiernaast zijn voor het opstellen van regelgeving en het aangaan van overeenkomsten werkprocessen opgesteld, waarin een tijdsgebonden juridische toets is opgenomen. In 2012 zullen de actiepunten uit deze startnotitie verder worden uitgewerkt. In 2011 is al begonnen met het uitvoeren van Legal audits voor verschillende werkprocessen en de op basis hiervan geleverde producten. Deze Legal audits zullen in 2012 verder worden uitgebreid. Met een dergelijke audit kan een beeld verkregen worden van de (juridische) kwaliteit van een bepaald product/proces.

Daarnaast wordt de organisatie voorbereid op de invoering van nieuwe wetgeving en de uitwerking van recent gewijzigde wetgeving.

De medewerkers juridische kwaliteitszorg van de verschillende DOORSZ-gemeenten voeren periodiek overleg over ontwikkelingen op het vakgebied. Deze bijeenkomsten worden als zeer nuttig ervaren en zullen ook in 2012 worden voortgezet. Ook andere omliggende gemeenten hebben inmiddels belangstelling voor dit overleg getoond. Mogelijk dat binnen Dalfsen ook een intern periodiek overleg over juridische onderwerpen voor (juridisch) medewerkers van de verschillende afdelingen zal worden opgezet.

Inkoopbeleid

Ook in 2012 is het de bedoeling dat er binnen de 'DSZ' samenwerking minimaal één keer per week in elke 'DSZ' gemeente een inkoopadviseur aanwezig is, die zich kan bezig houden met vraagstukken op het gebied van inkoop en inkoop samenwerking in het bijzonder. Het gaat hierbij ondermeer om ondersteuning en advisering op grond van wet en regelgeving met betrekking tot inkopen en aanbesteden, het begeleiden van (gezamenlijke) aanbestedingen, het adviseren en ondersteunen van budgethouders bij de uitvoering van het vastgestelde inkoopbeleid en het toezien op de rechtmatigheid daarvan. Daarnaast zal de inkoopadviseur een belangrijke bijdrage blijven leveren aan de verdere professionalisering van de inkoopadviesfunctie en -organisatie binnen de 'DSZ' gemeenten.

Tot eind december 2011 wordt bovengenoemde functionaris (gezamenlijk) extern ingehuurd door de 'DSZ' gemeenten. Het is echter de bedoeling om deze functie definitief in te bedden in de drie gemeentelijke organisaties. Nadere voorstellen hierover zijn gedaan aan de Stuurgroep DSZ.

Automatisering

Informatievoorziening en automatisering spelen een steeds grotere rol voor de interne bedrijfsvoering en de dienstverlening aan burgers en bedrijven. Op het gebied van automatisering zullen er het komende jaar veel ontwikkelingen op de ICT pool van de DSZ gemeenten afkomen. Het gezamenlijke midoffice traject is één van de voorbeelden geweest hoe gezamenlijk veel geld bespaard kan worden. Waarschijnlijk zullen steeds meer trajecten op deze wijze in gezamenlijkheid worden uitgevoerd. Dit zal ook gelden voor de ICT aanschaffen en het beheer. Hierdoor zal een grotere continuïteit worden gegarandeerd. De investeringen die in de automatisering zullen worden gedaan dragen hierdoor bij aan de verbetering van de kwaliteit van de dienstverlening. Investeringen zullen in ieder geval noodzakelijk zijn om de mobiliteit en plaatsonafhankelijkheid van het systeem te vergroten.

In 2011 zijn op het gebied van informatievoorziening de belangrijkste onderdelen van de gefaseerde inrichting van een midoffice systeem gereed gekomen. Zo is de aansluiting op de landelijke voorzieningen inmiddels gereed. Maar basisregistraties zullen ook in 2011 en 2012 de aandacht blijven vragen. Denk aan het gebruik van de BAG gegevens en nieuwe eisen aan de GBA administraties. Het beheer van deze gegevenshuishouding zal verder worden gecentraliseerd en speelt een steeds belangrijker rol voor de hele organisatie. Voor het bredere programma dienstverlening dat in 2011 van start is gegaan is een goede gegevenshuishouding een essentiële voorwaarde. De gerealiseerde midoffice oplossing biedt het fundament dat noodzakelijk is om de beoogde uitbreiding en optimalisatie van de dienstverlening te kunnen realiseren. Hiervoor zullen via het programma dienstverlening middelen worden aangevraagd.

Vastgoedinformatiesysteem

Met de aansluiting op de Landelijke Voorziening BAG in augustus 2011, zijn de doelstellingen van het door uw raad in december 2002 vastgestelde Vastgoedinformatieplan nagenoeg afgerond. Als laatste onderdeel wordt in 2011/2012 de verdere inrichting van de databaseomgeving en de viewer ter hand genomen.

Bovendien zal uitvoering worden gegeven aan de opbouw van een Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT), waarbij de gemeente wettelijk als bronhouder wordt aangewezen. Over de inrichting en het informatiemodel van de BGT wordt medio 2011 meer duidelijkheid verwacht. Uw raad zal hierover afzonderlijk worden geïnformeerd.

Paragraaf Financiering

Algemeen

De wet Financiering Decentrale Overheden (Fido) stelt regels voor het financieringsgedrag van decentrale overheden. In het kader van deze wet is in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) een paragraaf "financiering" voorgeschreven, in zowel de begroting als het jaarverslag van de gemeente.

De wet Fido definieert treasury als volgt:

Het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. Meer concreet gaat het om financiering van het beleid tegen zo gunstig mogelijke voorwaarden, het ten allen tijde zorgen voor voldoende liquide middelen, waarbij een tijdelijk overschot tegen een zo hoog mogelijk rendement wordt belegd en het daarbij afdekken van met name rente- en kredietrisico's.

De gemeente verkeert permanent in de situatie van financieringsbehoefte. Dit houdt verband met het stelsel van baten en lasten, waarbij investeringen worden geactiveerd en de lasten in de vorm van rente en afschrijving ten laste van de exploitatie worden gebracht. Deze handelswijze leidt ertoe dat de investeringsuitgaven gedurende de periode van afschrijving gefinancierd moeten worden. Daarnaast ontstaat een financieringsbehoefte door het in de tijd achterlopen van de inkomsten bij de uitgaven. Voor de financieringsbehoefte worden leningen afgesloten, worden rekening courantkredieten en interne financieringsmiddelen in de vorm van reserves en voorzieningen gebruikt. Door het aantrekken van geld van derden ontstaat een schuldpositie. De gemeente moet de leningen aflossen en betaalt gedurende de looptijd van de lening rente. Gemeenten zijn bij deze financieringswijze gehouden aan twee normen uit de wet Fido: de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Procedures en bevoegdheden zijn uitgewerkt in het Treasurystatuut.

Treasurystatuut

Het beleid van de gemeente Dalfsen voor de treasuryfunctie is vastgelegd in het treasurystatuut (vastgesteld door de raad in mei 2010). Hiermee is uitvoering gegeven aan artikel 21 lid 2c Gemeentewet.

In het treasurystatuut worden onder meer doelstellingen, uitzettingen en garanties, financiering, kasbeheer en organisatie van de treasuryfunctie rond het liquiditeitsbeheer van de gemeente op korte en lange termijn vastgelegd. Het treasurystatuut geeft de kaders weer waarbinnen de treasuryactiviteiten dienen te worden uitgevoerd.

Liquiditeitsplanning

De gemeente Dalfsen werkt, net als veel andere gemeenten, niet met een liquiditeitsplanning. Het invoeren van een liquiditeitsplanning is geen sinecure. Organisatorisch vraagt dit nogal wat van een organisatie. Vooral nog is er geen noodzaak tot het invoeren van deze planning.

Op dit moment wordt er wel op toegezien dat onze financiële positie zo gunstig mogelijk is. Dit gebeurt door het in kaart brengen van de grote geldstromen binnen onze organisatie. Op deze wijze zorgen wij ervoor dat het rendement van onze financiële middelen optimaal is.

Kasgeldlimiet

Gegeven de permanente financieringsbehoefte, kunnen fluctuaties in rentelasten voor de gemeente risico's met zich meebrengen. Om deze risico's zoveel mogelijk te beperken is de kasgeldlimiet ingesteld. De kasgeldlimiet stelt grenzen aan de mate waarin de financieringsbehoefte wordt gedekt met kortlopende leningen (< 1 jaar). De kasgeldlimiet is uitgedrukt in een percentage van de omvang van de begroting. Voor 2012 bedraagt dit percentage 8,5, wat bij ministeriële regeling is vastgesteld. De omvang van de begroting op 1 januari 2012 bedraagt € 45.374.000. De kasgeldlimiet bedraagt dan € 3.857.000.

Renterisiconorm

Om het risico van renteaanpassing en herfinanciering bij langlopende leningen (> 1 jaar) te beperken is de renterisiconorm ingesteld. Deze norm is bij ministeriële regeling bepaald en met ingang van 2009 gewijzigd. De nieuwe renterisiconorm houdt in, dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Uit het volgende overzicht blijkt dat we ruim binnen de renterisiconorm blijven.

	Variabelen renterisico(norm)	2012	2013	2014	2015
1	Renteherziening	0	0	0	0
2	Aflossingen	712	712	712	712
3	Renterisico (1+2)	712	712	712	712
4	Renterisiconorm	9.175	9.258	9.295	9.269
5a=(4>3)	Ruimte onder renterisiconorm	8.463	8.546	8.583	8.557
5b=(4<3)	Overschrijding renterisiconorm				
	Berekening renterisiconorm				
	Begrotingstotaal	45.874	46.292	46.474	46.347
	Bij ministeriële regeling vastgesteld %	20%	20%	20%	20%
4	Renterisiconorm	9.175	9.258	9.295	9.269
	(bedragen x € 1.000)				

Paragraaf Grondbeleid

Algemeen

De gemeente voert een actief grondbeleid. Het aankoopbeleid is gericht op het zelf verwerven van grond voor de realisatie van bedrijventerreinen en woningbouwlocaties. Wanneer dit niet mogelijk is, worden de mogelijkheden om te komen tot publiek private samenwerkingsverbanden (PPS) niet uitgesloten. Indien PPS ook niet mogelijk is, kan een exploitatieovereenkomst met de ontwikkelaar worden gesloten.

Voor verschillende gebieden in de gemeente is (op basis van de Wet voorkeursrecht gemeenten) het voorkeursrecht gevestigd. Dit betekent dat de eigenaren bij voorgenomen verkoop eerst de grond aan de gemeente moeten aanbieden

De Nota Grondbeleid, waarin alle ontwikkelingen op dit gebied geïntegreerd behandeld worden, wordt op basis van nieuwe wetgeving in 2012 bijgesteld.

Er zijn uniforme verkoopvoorwaarden vastgesteld en notarieel vastgelegd in januari 2008 (Algemene Voorwaarden voor Verkoop van onroerende zaken door de gemeente Dalfsen 2008).

Stand van zaken

Er zijn momenteel 6 uitbreidingsgebieden voor woningbouw en 3 voor bedrijventerreinen in exploitatie. De voorbereidingen voor de uitbreiding van Dalfsen (oostkant), Lemelerveld (De Nieuwe Landen II) en Hoonhorst (de Koele II) zijn gestart.

Ook is sprake van een aantal inbreidingslocaties. De grootste en meest beeldbepalende is de ontwikkeling van het Waterfront. De procedures en het ontwerp zullen in 2011 worden afgerond. Eind 2011 zal gestart worden met de uitvoering.

Om de continuïteit van uitbreidingen te waarborgen worden, indien zich mogelijkheden voordoen, gronden aangekocht en zo nodig wordt gebruik gemaakt van de Wet voorkeursrecht gemeenten.

Ontwikkelingen

Vanuit financieel oogpunt bezien zijn de gecalculeerde uitkomsten voor de verschillende exploitatiegebieden positief. Als er sprake zou zijn van een negatieve uitkomst, wordt er een voorziening gevormd ten laste van de algemene reserve grondexploitatie. De huidige economische crisis heeft op dit moment nog geen zichtbare invloed op de grondexploitatie. Verwacht wordt dat de verwachte exploitatieresultaten wel af zullen nemen door hogere aankoopkosten en hogere rentelasten veroorzaakt door wat langere doorlooptijden van grondexploitaties.

Voor de exploitatiegebieden wordt een looptijd geraamd. De werkelijkheid is afhankelijk van de vraag naar grond. Ondanks de economische crisis is de vraag naar woningbouwgrond nog steeds voldoende. Wel stagneert de verkoop van grote kavels enigszins. Voor bedrijfsgrond is de vraag sterk afhankelijk van de economische situatie. De uitgifte in Nieuwleusen loopt beter dan de uitgifte in Dalfsen en Lemelerveld. De voorraad uit te geven gronden is in Nieuwleusen (Grift III) en Lemelerveld (Parallelweg) voldoende, in Dalfsen resteren nog 2 kavels.

Jaarlijks worden de (uniforme) verkoopprijzen aangepast met het inflatiepercentage. De rente wordt jaarlijks op de boekwaarde van de grondprijzen bijgeschreven, voor zover dit past binnen de economische waarde.

Algemene reserve grondbedrijf

Voor bepaling van omvang van de Algemene reserve grondbedrijf (weerstandvermogen) is daarbij de volgende methodiek vastgesteld:

12 ½% van de som van:

- voor onderhanden werken: de (volgens de exploitatieprognoses) per complex verwachte maximale positieve boekwaarde.
- voor overige gronden (gronden zonder kostprijsberekening en overige percelen) de boekwaarde. Afwijkingen zijn mogelijk op basis van hogere risico's.
- voor de nog te maken kosten (onvoorwaardelijke verplichtingen): 100%
- voor de nog te maken kosten (voorwaardelijke verplichtingen): 50%

Het totaal van deze som wordt verminderd met 25% van de te verwachten exploitatieresultaten.

De factor van 12½ % is gebaseerd op 2,5 jaar rente bij een rentevoet van 5%.

Op basis van de jaarcijfers 2010 bedraagt de netto benodigde stand per 1-1-2011 € 3.481.763 (basis nota reserves en voorzieningen). De werkelijke stand was € 4.760.960, waarvan echter € 1 miljoen (middengebied Nieuwleusen) is geclaimd. Het verschil van ruim € 279.000 is toegevoegd aan de algemene reserve vrij besteedbaar.

Reserve bovenwijkse voorzieningen

De Reserve Bovenwijkse Voorzieningen, gevoed door storting van € 25, respectievelijk € 12,50 per m² verkochte grond voor woningbouw respectievelijk bedrijventerrein, heeft per 1 januari 2011 een saldo van € 6,6 miljoen. Hierop rusten claims van in totaal € 3,0 miljoen, dus vrij besteedbaar € 3,5 miljoen.

Paragraaf Lokale heffingen

Algemeen

In de gemeente Dalfsen is het beleid rond de lokale heffingen gebaseerd op de uitgangspunten die zijn opgenomen in het Raadsdocument 2010 – 2014.

In het Raadsdocument zijn ten aanzien van de lokale heffingen de volgende uitgangspunten opgenomen:

“We kiezen voor een gezond financieel beleid. We zijn terughoudend met het verhogen van de OZB, maar sluiten dit gelet op de forse bezuinigingen niet uit. Verhoging van de OZB tarieven kan uitsluitend in combinatie met een bezuiniging. Als er besloten wordt tot verhoging van de OZB, dan is de rijksnorm de maximale grens. Leges en tarieven dienen zoveel mogelijk kostendekkend te zijn”. Voor zover bepaalde zaken niet in het document zijn benoemd, wordt de ingezette beleidslijn gecontinueerd.

Deze uitgangspunten zijn:

- de jaarlijkse trendmatige stijging van de tarieven dient als correctie op de inflatie en is in meerjarenperspectief voor 2012 vastgesteld op 1,00 %;
- er is een tariefsdifferentiatie tussen woningen en niet woningen bij de OZB;
- de kwijtscheldingsmogelijkheden voor de burger worden optimaal benut;
- er wordt een actief informatiebeleid nagestreefd.

Kwijtscheldingsbeleid

In de gemeente Dalfsen is het mogelijk om volledige dan wel gedeeltelijke kwijtschelding te verkrijgen voor de OZB, hondenbelasting, rioolheffing en afvalstoffenheffing. Voor de afvalstoffenheffing geldt dat kwijtschelding slechts mogelijk is voor het vastrecht en een bedrag, gebaseerd op het gemiddelde aantal ledigingen. Bij de hondenbelasting is alleen voor de belasting voor de eerste hond kwijtschelding mogelijk.

In totaal is er een bedrag van ongeveer € 24.000 gemoeid met het huidige kwijtscheldingsbeleid. Bij de beoordeling van de verzoeken om kwijtschelding hanteert de gemeente de zogenaamde 100% norm. Inwoners die twee jaar of langer zijn aangewezen op een bijstandsuitkering krijgen automatisch kwijtschelding. Op basis van melding door de gemeente verleent ook het waterschap aan deze mensen automatisch kwijtschelding.

Europese Dienstenrichtlijn

Met ingang van 1 januari 2010 is voor de gemeentelijke belastingen en rechten tevens de Europese Dienstenrichtlijn van toepassing. Concreet betekent dit voor de legesverordening dat niet meer naar de totale lasten en baten gekeken wordt maar per samenhangproduct, bijvoorbeeld bouwvergunningen. Als gevolg hiervan heeft de VNG de legesverordening aangepast en zijn deze wijzigingen overgenomen in de legesverordening.

Kostendekkende tarieven

Het gemeentebreed onderzoek naar de kostendekkendheid van de tarieven heeft vertraging opgelopen. De reden hiervoor is dat vanwege de afhandeling van de WOZ – bezwaren en het project binnen gemeentelijk gebruik van de BAG - gegevens de planning verschoven is.

Hierbij wordt onderzocht welke activiteiten er voor een product verricht worden. De “grote belastingen” als afvalstoffenheffing en rioolheffing zijn hierbij de meest in het oog springend. Jaarlijks wordt aan de hand van de kosten een becijfering gemaakt van de hoogte van de benodigde opbrengsten. Bij beide belastingen worden grote tariefschommelingen afgevlakt door te werken met een egalisatiereserve. Voor “kleine belastingen” als de diverse legessoorten mogen maximaal kostendekkende tarieven worden gevraagd.

In het raadsvoorstel over de vaststelling van de belastingverordeningen (raadsvergadering 19 december 2011) wordt u nader geïnformeerd over de mate van kostendekkendheid van:

1. Afvalstoffenheffing
2. Rioolheffing
3. Riolaansluitrecht nieuwe verordening
4. Bouwleges
5. Precariorecht

Wet Waardering Onroerende zaken

Met ingang van 2007 dient de WOZ-waarde jaarlijks opnieuw bepaald te worden. Om dit te kunnen doen worden er procesmatig object- en marktgegevens bijgehouden en verwerkt. Met het taxatiebureau wat ons ondersteunt bij de werkzaamheden voor het huidige tijdvak is een overeenkomst gesloten waarbij diensten in de vorm van een soort abonnement worden afgenomen tegen een vast bedrag per object per jaar. Hierbij kan worden gedacht aan ondersteuning bij bezwaar, beroep, mutatiebijhouding, marktanalyse, modelmatige waardebeoordeling en beschikbaarheid van software. Vanaf 2012 zal de mutatiebijhouding grotendeels door de gemeente zelf uitgevoerd gaan worden. Daarmee verloopt het proces van hertaxatie geheel geautomatiseerd. De uitkomsten worden uiteraard met behulp van steekproeven geverifieerd op consistentie.

Het huidige contract met het taxatiebureau loopt tot en met de waardevaststelling ten behoeve van belastingjaar 2012. Dit contract is in 2008 tot stand gekomen middels een Europese aanbesteding in samenwerking met de DOORSZ-gemeenten. Gelet op de ontwikkelingen van een mogelijke samenwerking met Staphorst en Zwartewaterland is gebruik gemaakt van de optie om het contract met 2 jaar te verlengen.

Als gevolg van het verplicht gebruik van de BAG-gegevens per 1 juli 2011 zullen de WOZ – processen gedeeltelijk opnieuw beschreven moeten worden. In het 3^e en 4^e kwartaal van 2011 zal hier uitvoering aan gegeven worden.

Tarievenbeleid 2012

Afvalstoffenheffing

In 2009 heeft de ROVA het visiedocument “Van afvalbeheer naar grondstofbeheer; anders denken, anders doen” gepresenteerd. Dit document is bestuurlijk (college en raadsleden) en ambtelijk besproken en leidt nu tot een beleidswijziging als het gaat om de inzameling en de verwerking van afval afkomstig van huishoudens.

Door de afdeling Milieu en Bouwen wordt op dit moment gewerkt aan een voorstel waarin de gevolgen voor de gemeente Dalfsen worden uitgewerkt. Deze beleidswijziging heeft gevolgen voor het vastrecht en de ledigingstarieven van de containers. Op dit moment zijn de tarieven nog niet bekend. Naar verwachting ontvangt u eind november een uitgewerkt voorstel over de beleidswijzigingen en de tarieven.

Begraafrechten

De tarieven voor de begraafrechten worden in 2012 verhoogd met 1%.

Hondenbelasting

De opbrengst van de hondenbelasting komt ten goede aan de algemene middelen. In de periode 2008 - 2010 is de gehele gemeente gecontroleerd door middel van een huis-aan-huiscontrole. In samenhang met de daaraan gerelateerde publicaties in de plaatselijke media, heeft deze controle geleid tot per saldo “extra honden”. In 2012 zal een gedeelte van de gemeente gecontroleerd worden.

Hondenbelasting wordt geheven per hond, voor iedere hond boven het aantal van 1 binnen hetzelfde huishouden wordt anderhalf maal het tarief in rekening gebracht. Voor 2012 is rekening gehouden met de trendmatige tariefsverhoging van 1%.

Leges

Voor 2012 wordt een trendmatige aanpassing van 1% doorgevoerd. De verordening en tarieventabel worden verder geactualiseerd op basis van recente wetwijzigingen en bedrijfsvoering.

Leges Nederlandse identiteitskaart

De Hoge Raad heeft op 9 september 2011 geoordeeld dat gemeenten geen leges mogen heffen voor de Nederlandse identiteitskaart (NIK). Het verstrekken van de NIK is echter een aan de gemeenten opgedragen taak waarvan wettelijk is vastgelegd dat er geen kosten voor rekening van de gemeenten blijven. De VNG zal nakoming van deze wettelijke verplichting eisen.

De VNG gaat alle kosten die gemeenten op grond van hun wettelijk opgedragen taak moeten maken, bij het Rijk claimen. Artikel 108 van de Gemeentewet laat er geen twijfel over bestaan dat deze claim gehonoreerd moet worden.

In het Bestuurlijk overleg financiële verhoudingen van 14 september jl. kon het kabinet nog geen duidelijkheid geven over het vergoeden van de kosten.

Reparatiewetgeving

Het ministerie van BZK overweegt met reparatiewetgeving te komen. Daaruit leidt de VNG af dat het niet de bedoeling is om de NIK blijvend gratis te verstrekken. De VNG gaat met de minister overleggen over de gewenste reparatiewetgeving. Reparatiewetgeving moet een einde maken aan onzekerheden rondom gemeentelijke vergoedingen voor producten en dienst; er moeten duidelijke wettelijke criteria komen.

Onroerende-zaakbelastingen (OZB)

Gemeenten kunnen de OZB-tarieven sinds 1 januari 2008 zelf bepalen, zonder opgelegde drempel of begrenzing. Vanaf 2009 wordt de OZB niet meer geheven als een tarief per waarde-eenheid, maar als een percentage over de totale economische waarde van het object. De wijziging beoogt aan de burger te laten zien hoe gering het aandeel OZB is in het totaal van de belastingen.

In de meerjarenbegroting 2011-2014 is rekening gehouden met een meeropbrengst voor de OZB. Dit is conform de besluitvorming bij de Voorjaarsnota 2008, waarbij is besloten uit te gaan van een verhoging met 4% in 2012. In het kader van de bezuinigingen heeft de gemeenteraad van Dalfsen bij de behandeling van de begroting voor 2011 besloten om het OZB-tarief van de woningen over de jaren 2011 t/m 2014 extra te verhogen met 6, 6, 3, 3% zodat het tarief meer in de pas gaat lopen met het rekentarief van de Algemene uitkering uit het Gemeentefonds.

Verder is voor 2012 rekening gehouden met een trendmatige verhoging van 1% en met areaaluitbreiding door nieuwbouw. Omdat de gegevens van de hertaxatie in oktober 2011 bekend worden, kunnen dan de nieuwe tarieven worden berekend. Gelet op de ontwikkelingen op de onroerende goed markt kan dit betekenen dat de totale WOZ – waarde ten opzichte van 2011 is gedaald. Omdat een gelijkblijvende opbrengst gewenst is, zal bij de berekening van de tarieven hier rekening meegehouden worden.

Precariobelasting

De tarieven voor de precariobelasting worden in 2012 verhoogd met 1%.

Rioolheffing

Eind 2011 wordt aan de gemeenteraad een nieuw Gemeentelijke Rioleringsplan (GRP) aangeboden ter vaststelling. Hierbij zult u tevens een voorstel ontvangen over de gevolgen van het tarief.

Toeristenbelasting

Voor 2012 wordt het tarief conform de besluitvorming in het kader van de bezuinigingen verhoogd van € 0,75 naar € 1,00 per overnachting.

Overzicht van de voornaamste tarieven:

Aangezien op dit moment veel tarieven nog onbekend zijn ontvangt u bij het voorstel tot vaststelling van de belastingverordening in december een nieuwe paragraaf lokale heffingen inclusief het overzicht.

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

De oppervlakte van de gemeente, 16.514 ha, wordt voor een deel ingenomen door de openbare ruimte die eigendom is van de gemeente. In deze ruimte is door de gemeente veel geïnvesteerd in met name wegen, bruggen, straatmeubilair en openbaar groen. Ook sportvelden, gebouwen en het gemeentelijke rioleringsstelsel maken deel uit van de gemeentelijke voorraad kapitaalgoederen. De omvang en de startkwaliteit van deze voorraad kapitaalgoederen wordt bepaald op basis van beleidsprogramma's en de bijbehorende investeringsplannen.

Om deze bezittingen duurzaam hun functie en kwaliteit te laten behouden is het noodzakelijk dat het onderhoud en de vervanging gewaarborgd zijn. In dit kader zijn twee componenten essentieel,

- onderhoud/beheer programma's
- het verzekeringsbeleid

Voor de belangrijkste groepen gemeente eigendommen wordt in deze paragraaf ingegaan op de stand van zaken rond deze programma's, terwijl afgesloten wordt met een korte schets van het verzekeringsbeleid.

Wegen

Het onderhoud van de 430 km wegen en de 55 km onverharde wegen vindt plaats op basis van de Nota wegenbeheer uit 2009 en de Nota onverharde wegen uit 2009. In deze nota's is de feitelijke onderhoudssituatie vermeld, is het gewenste onderhoudsniveau vastgesteld en zijn de bijbehorende werkzaamheden en noodzakelijke middelen geraamd. In 2013 worden de beide nota's geactualiseerd. Om de twee jaar worden alle wegen/wegvakken geïnspecteerd. Aan het uitgangspunt, dat er minimaal sprake zal zijn van structureel achterstallig onderhoud, proberen wij vast te houden.

Openbaar groen

Het onderhoud van de 147 ha openbaar groen vindt plaats volgens de visie die is beschreven in het Groenstructuurplan (GSP) 2001. In dit plan is ook het beleid over het afstoten van het openbaar groen opgenomen. In het kader van de uitvoering van het GSP is er een reserve herstructurering openbaar groen. Deze reserve wordt gevoed door de verkoop van openbare groenstroken. Een actualisatie van het GSP staat voor 2012 op het programma.

In 2008 is een Groenbeheerplan opgesteld waarin het onderhoudsniveau van de diverse groencategorieën is vastgelegd.

Onderhoud gebouwen

In 2008 is een beleidsnota onderhoud gemeentelijke gebouwen voor de periode 2008-2012 vastgesteld. Voor het groot onderhoud van gemeentelijke gebouwen, exclusief onderwijs (hiervoor geldt een afzonderlijke vergelijkbare systematiek), wordt jaarlijks op basis van een meerjarenplan het budget voor de komende 5 jaar berekend. In de begroting wordt de komende jaren een storting gedaan van € 73.000 in de voorziening onderhoud gebouwen. De benodigde middelen worden aan deze voorziening onttrokken. Op deze wijze is de financiering van het onderhoud van deze kapitaalgoederen gewaarborgd. Per 1 januari 2011 bedroeg de voorziening onderhoud gebouwen afgerond € 986.500. Als ondergrens is hiervoor een bedrag van € 500.000 bepaald.

Onderhoud kunstwerken en openbare verlichting

Hiervoor zijn geen geautomatiseerde beheerprogramma's opgesteld. Wel zijn er beheerplannen beschikbaar. Voor het onderhoud van de 26 kunstwerken is in 2007 een beheerplan opgesteld. Voor het beheer van de 5.100 openbare verlichtingsmasten is in 2009 een beleidsplan opgesteld. Dit plan wordt in 2012 geactualiseerd.

Onderhoud riolering

Voor het onderhoud van het gemeentelijk rioleringsstelsel is in 2010 een rioolbeheersplan vastgesteld. De onderhoudskosten maken een belangrijk deel uit van het totaal kostenpakket dat de grondslag vormt voor het 100% kostendekkende tarief van het rioolrecht. Er wordt voor de riolering met een egalisatiereserve gewerkt. Deze reserve, afgerond per 1 januari 2011 € 4.206.000, heeft drie doelen: het opvangen van de gevolgen van de fluctuaties in de investeringen, de fluctuaties in het onderhoud en de reserve vormt een buffer in het kader van de tariefsegalisatie.

Verzekeringsbeleid

Van de gemeentelijke kapitaalgoederen zijn de gebouwen, inclusief die voor het onderwijs, verzekerd op basis van een uitgebreide gevarenpolis (brand, storm, inbraak e.d.). Deze verzekering is ondergebracht op een beurspolis en kent een verschillend eigen risico voor onderwijsgebouwen en overige gebouwen bij de opstalverzekering. De huidige polis voor onderwijsgebouwen en overige gebouwen is verlengd per 1 januari 2011 en heeft als contractvervaldatum van 1 januari 2013 respectievelijk 1 januari 2014. Vanwege de verlenging van deze polis is een Europese aanbestedingsprocedure niet noodzakelijk geweest.

Het wagenpark en werkmaterieel zijn ondergebracht bij Centraal Beheer Achmea. Ook de aansprakelijkheid is hierbij ondergebracht. Ten aanzien van de verzekeringen heeft de gemeente slechts te maken met twee "huisverzekeraars" hetgeen efficiënt werkt.

Paragraaf Verbonden partijen

Algemeen

Op grond van artikel 9, lid 2f van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) dient de programmabegroting een paragraaf Verbonden Partijen te bevatten.

Volgens artikel 15 BBV dient deze paragraaf ten minste te bevatten:

- de visie op verbonden partijen in relatie tot de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting
- de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen

Een verbonden partij is een derde rechtspersoon, waarbij de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

Het aangaan van banden met (verbonden) derde partijen komt altijd voort uit het publiek belang. Verbindingen met derde partijen kan een manier zijn om een bepaalde publieke taak uit te voeren. Op degene die in het bestuur van een verbonden partij functioneert, berust de verplichting zich te verantwoorden (gevraagd en ongevraagd) naar het bestuursorgaan dat betrokkene naar die partij heeft afgevaardigd.

In deze paragraaf wordt aangegeven met welke organisaties, gemeenschappelijke regelingen en stichtingen de gemeente verbonden is en wat de achtergrond van deze relaties is. Hierbij wordt eerst een onderscheid gemaakt tussen belangen met een financieel accent en belangen met een bestuurlijk accent. Bij de eerste groep is sprake van aandelen bezit of een substantieel gemeentelijk subsidiebedrag voor een organisatie. Bij de tweede groep is er primair een bestuurlijke overweging, zoals de Veiligheidsregio IJsselland, die dan wel een financiële verplichting oplevert.

Verbonden partijen waarbij primair sprake is van een financieel belang

Als eerste groep vinden we hier een aantal bedrijven waarin de gemeente aandelen heeft. De deelname in de bedrijven heeft bij de start het karakter gehad van stimuleren, invloed op nutsvoorzieningen of intergemeentelijke solidariteit. Door verkoop en fusies (Vitens, Essent) is er in feite sprake van beleggingen. Gezien de omvang van het belang van de individuele gemeente is de invloed van het stemrecht vrijwel nihil. Een uitzondering vormt de NV ROVA. Hier is nog wel sprake van een sterke relatie tussen de aanleiding tot deelname in het aandelenkapitaal en de taak.

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

De gemeente bezit 33.735 aandelen à € 2,50 (0,06% van de uitstaande aandelen). De bank is gevestigd in Den Haag. Daarnaast is de BNG, de bank die al het betalingsverkeer van het Rijk naar de gemeente verzorgt, ook de huisbank van de gemeente Dalfsen. De BNG is essentieel voor de publieke taak. De gemeente heeft zeggenschap in de BNG via het stemrecht op de aandelen (een stem per aandeel van € 2,50). Voor 2012 en volgende jaren houden we rekening met een dividenduitkering van € 77.600.

Vitens N.V.

In 2006 vond de fusie plaats tussen Vitens N.V., N.V. Hydron Flevoland en N.V. Hydron Midden-Nederland. De naam van het nieuwe bedrijf bleef "Vitens". De gemeente bezit 34.746 gewone aandelen (0,55% van het totaal aantal gewone aandelen van het nieuwe fusiebedrijf). Het ontvangen dividend Vitens in de meerjarenbegroting 2012-2015 is € 76.000.

Per 1 januari 2006 zijn de 22.835 preferente aandelen van de gemeente in Vitens omgezet in een achtergestelde lening van € 2.283.500 met een looptijd van 15 jaar. De jaarlijkse aflossing (1/15 deel) wordt (t/m 2021) ten gunste van de exploitatie geboekt.

Daarnaast wordt er een rente vergoed die gelijk is aan het gemiddelde percentage van de 10-jaars Nederlandse staatsleningen over de vijf voorafgaande kalenderjaren vermeerderd met 1%. De rentebetaling is achteraf per 1 juli in het daaropvolgende jaar. Voor 2012 gaat het om een bedrag van € 68.500.

Wadinko N.V.

De gemeente bezit 75 aandelen van de in totaal 2.389 geplaatste aandelen (3,14%).

Wadinko heeft ten doel:

- het deelnemen in en het directie voeren over andere ondernemingen die bij voorkeur werkzaam zijn in de provincie Overijssel, waaronder bedrijven die werkzaam zijn op het gebied van kunststoffen en milieutechnieken
- het bevorderen van werkgelegenheid in die provincie, één en ander in de ruimste zin, waarbij de vennootschap bij het nastreven van bovengenoemde doelstellingen zal handelen overeenkomstig hetgeen in de markt waarin zij opereert gebruikelijk is

Bij de Voorjaarsnota 2008 besloten in de (meerjaren)begroting geen structureel dividendbedrag te ramen, maar het eventueel in de komende jaren te ontvangen dividend een incidentele bestemming te geven.

Essent / Enexis nv / Attero nv / PBE bv

Op 30 september 2009 heeft de overdacht plaatsgevonden van de 64.662 aandelen Essent Productie- en Levering Bedrijf (PLB) aan RWE. Om de verkoop van Essent PLB mogelijk te maken zijn 6 vennootschappen opgericht. De 3 operationele vennootschappen zijn nodig om de bedrijfsonderdelen van Essent onder te brengen die niet konden of mochten worden verkocht. De overige 3 vennootschappen hebben geen operationele activiteiten en kunnen worden geliquideerd nadat het doel is bereikt. Deze SPV's (Special Purpose Vehicles) creëren de noodzakelijke randvoorwaarden voor maximalisatie van de verkoopopbrengst Essent. Plus een optimale (financiële) risicoafdekking voor eventuele aansprakelijkheid van de publieke Aandeelhouders. De deelname aan de nieuwe vennootschappen met het aantal aandelen ziet er als volgt uit.

Operationele vennootschappen:

1. Enexis Holding N.V. 64.662 aandelen
Fungeert als holding vennootschap voor de netwerkactiviteiten.
2. Attero Holding N.V. 64.662 aandelen
Fungeert als holding voor de milieuactiviteiten.
3. Publiek Belang Elektriciteitsproductie (PBE) B.V. 64.662 aandelen
Opgericht om de overdracht van Energy Resources Holding BV alsnog goed te laten verlopen (belang in kerncentrale Borsele). Medio 2011 zijn de afspraken over de oplossing van dit geschil getekend. De daadwerkelijke levering (verkoop aandelen PBE) is voorzien voor eind september 2011. Voor 2012 is geen rekening meer gehouden met een dividendopbrengst van PBE.

De volgende SPV's:

1. Verkoop Vennootschap B.V. 864 aandelen
In het leven geroepen voor een efficiënte afwikkeling van de rechten en verplichtingen van de Verkopende Aandeelhouders
2. Vordering op Enexis B.V. 864 aandelen
In het leven geroepen om de Aandeelhouderslening aan Enexis doelmatig en efficiënt te kunnen beheren.
3. Claim Staat Vennootschap B.V. 864 aandelen
De primaire taak is het voeren van een schadevergoedingsprocedure tegen de Staat der Nederlanden namens de Aandeelhouders.

In het verleden is als gevolg van een fusieproces van elektriciteitsbedrijven, door de gemeente Dalfsen een niet opeisbare achtergestelde lening van € 90.800 aan Essent verstrekt. Bij de verkoop aan Enexis is de lening mee over gegaan. Hierover wordt 9% rente vergoed en verantwoord bij het product Nutsbedrijven.

N.V. ROVA Gemeenten

De gemeente bezit 360 aandelen. Daarnaast is een achtergestelde lening van verstrekt in 2001 met een looptijd van 10 jaar, waarover 8% rente wordt vergoed. In 2011 is deze lening met 5 jaar verlengd en bedraagt momenteel € 628.000. Voor de verwerking en inzameling van afvalstoffen is een contract gesloten. Voor de begroting 2012-2015 wordt rekening gehouden met dividend van € 150.000.

Verbonden partijen waarbij primair sprake is van een bestuurlijk belang

Er bestaat een groep van organisaties waar een substantiële financiële bijdrage aan geleverd wordt, omdat de gemeente het noodzakelijk vindt dat de betreffende taak in Dalfsen uitgevoerd wordt of de doelstelling van groot maatschappelijk belang gevonden wordt. Er wordt met deze organisaties echter nadrukkelijk geen bestuurlijke band beoogd door de gemeente.

In de strikte zin van het Besluit Begroting en Verantwoording Gemeenten en Provincies (BBV) behoren deze organisaties niet tot de verbonden partijen. Bij de verdere ontwikkeling van de programmabegroting en -rekening zal de afweging gemaakt worden of en hoe deze organisaties een plaats moeten krijgen in deze paragraaf, gezien de vaak sterke financiële afhankelijkheid van de gemeente.

Gemeenschappelijke regelingen

Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio IJsselland

Per 1 januari 2009 is de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio IJsselland van kracht. De veiligheidsregio voert de wettelijke taken en bevoegdheden uit op het gebied van brandweezorg, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, rampenbestrijding en crisisbeheersing. Uitgangspunt is een doelmatige en slagvaardige hulpverlening en samenwerking, als 1 organisatie bij rampen en crises mede op basis van een gecoördineerde voorbereiding. De bijdrage van de gemeente Dalfsen aan de veiligheidsregio bedraagt € 222.600.

Gemeenschappelijke regeling GGD IJsselland

De Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD) bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van 430.000 inwoners in twaalf gemeenten in de regio IJsselland. Met en voor deze gemeenten werkt de GGD IJsselland aan de ontwikkeling van een veilige en gezonde regio.

De openbare gezondheidszorg is gericht op het beschermen en bevorderen van de gezondheid en het voorkomen van ziekten. Gemeenten vervullen binnen de openbare gezondheidszorg een belangrijke rol. Het beleid wordt onder andere vastgelegd in nota's lokaal gezondheidsbeleid. De GGD vervult uitvoerende, adviserende en coördinerende taken.

De openbare gezondheidszorg ondergaat voortdurend veranderingen. Dit is het gevolg van demografische ontwikkelingen, veranderingen in het risicobewustzijn en gedrag, in de fysieke en sociale omgeving en in de zorg, maar ook van wet- en regelgeving en ontwikkelingen in de wetenschap. Dit heeft gevolgen voor het takenpakket van de GGD.

De bijdrage van de gemeente Dalfsen aan de GGD IJsselland bedraagt: € 462.800.

WEZO N.V.

De WEZO NV (Werkvoorzieningschap Zwolle en Omgeving NV) is een naamloze vennootschap met als aandeelhouders vijf regionaal gebonden gemeenten (Dalfsen, Hatterm, Raalte, Zwartewaterland en Zwolle). In hoofdlijnen is Wezo NV belast met de uitvoering van de Wet Sociale Werkvoorziening.

Via het aandeelhouderschap vindt de politiek bestuurlijke verantwoordelijkheid plaats.

Het aandelenkapitaal van de NV bestaat uit 908 certificaten van € 1.000. De gemeente Dalfsen heeft hiervan 42 certificaten van € 1.000 in bezit. Het aandeel van Dalfsen bedraagt dus 4,63% in het aandelenkapitaal. In het totale maatschappelijk aandelenkapitaal van € 4,5 miljoen is door de deelnemende gemeenten per 31 december 2005 een bedrag gestort van € 2,33 miljoen, waarvan door de gemeente Dalfsen is gestort € 105.000. In de inleiding van deze begroting en bij de risicoparagraaf wordt nader ingegaan op de gevolgen van de dalende rijksbijdragen voor zowel Wezo als Larcom.

Stichting Larcom

De gemeente Dalfsen heeft in 2001 besloten deel te nemen in de Gemeenschappelijke Regeling WEZO voor wat betreft de uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening. De voormalige gemeente Nieuwleusen nam deel in de Gemeenschappelijke Regeling Vechtdal (GR Vechtdal)/Stichting Larcom. Formeel is er geen bestuurlijke betrokkenheid bij de GR Vechtdal. Vanwege het feit dat ongeveer 100 personen uit de gemeente Dalfsen werkzaam zijn bij Larcom is Dalfsen nog wel gebonden. Een gevolg hiervan is bijvoorbeeld de Bijzonder Achtergestelde Lening (BAGL) die bij de verzelfstandiging van Larcom in 1999 is geplaatst van in totaal 10 miljoen gulden (circa € 4,53 miljoen). Deze BAGL heeft het karakter van een garantstelling. Als de solvabiliteit van Larcom beneden 35% zakt kan Larcom de aangesloten gemeenten aanspreken op de BAGL. Op 10 april 2006 heeft uw raad besloten

de BAGL te verstrekken niet als schenking maar als een lening van in totaal € 399.700. In 2007 is deze lening verstrekt evenals een overbruggingslening van € 160.000 met een looptijd van 10 jaar. Daarnaast heeft de gemeente Dalfsen op basis van het genoemde raadsbesluit een bijdrage verstrekt in de afvloeiingskosten c.q. wachtgeldverplichtingen van € 110.880. In het raadsbesluit was een bijdrage genoemd tot een maximaal bedrag van € 158.000. De deelnemende gemeenten in de GR Vechtdal (Hardenberg en Ommen) hebben het besluit genomen tot opheffing van de gemeenschappelijke regeling. WSW-werknemers uit de gemeente Dalfsen die formeel nog een dienstverband bij de GR Vechtdal hebben, hebben een dienstverband bij de GR Wezo gekregen, vanaf 1 januari 2007. De WSW-werknemers blijven wel werkzaam bij de stichting Larcom.

Stichtingen e.d. met een vertegenwoordiger namens de gemeente Dalfsen

Stichting Wachtgelden Cirkelpool

Tot en met 2003 was de stichting Cirkelpool aangewezen voor de uitvoering van de Wet inschakeling werkzoekenden (Wiw) en het Besluit I/D-banen. Door de invoering van de Wet Werk en Bijstand per 1 januari 2004, zijn per genoemde datum beide regelingen afgeschaft. De stichting Cirkelpool is per 1 oktober 2004 geliquideerd. Bij de liquidatie is rekening gehouden met mogelijke wachtgeldaanspraken van de medewerkers. Voor het beheer van de wachtgelden is een aparte Stichting Wachtgelden Cirkelpool opgericht. Deze stichting zal bestaan zolang er aanspraken zijn. In het bestuur van de stichting is een lid van het College van burgemeester en wethouders vertegenwoordigd. Het secretariaat van de stichting is ondergebracht bij de gemeente Zwolle.

Stichting Westermolen

De gemeente Dalfsen heeft het recht om één bestuurslid op basis van bindende voordracht ter benoeming voor te dragen. De vertegenwoordiger in het bestuur namens de gemeente is in april 2009 nogmaals voor 6 jaar benoemd.

Stichting Administratiekantoor Dataland

Dataland is het grootste intergemeentelijke samenwerkingsverband op het gebied van vastgoedinformatie. De gemeente Dalfsen participeert in certificaten van aandelen van deze stichting. Met ingang van 1 mei 2009 hebben wij 12507 certificaten (t.o.v. 11.500 stuks vanaf 1-5-2004). Conform het beleid van Dataland en de besluitvorming van de Certificaathoudersvergadering van Dataland ontvangen wij een financiële uitkering van Dataland. Deze uitkering is het saldo van de aan de gemeente uit te keren bijdrage voor het toegankelijk maken van gegevens door Dataland, verrekend met de bijdrage aan Dataland voor de uit te voeren kwaliteitsmanagement-activiteiten.

Paragraaf Weerstandsvermogen

Algemeen

In deze paragraaf gaat het om een kader voor de beoordeling van het weerstandsvermogen van de gemeente. Het weerstandsvermogen wordt gedefinieerd als:

de mate waarin de gemeente in staat is om middelen vrij te maken om substantiële tegenvallers op te vangen, zonder dat het beleid veranderd moet worden.

Dit vermogen wordt bepaald door enerzijds de weerstandscapaciteit en anderzijds de risico's die worden gelopen. De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet voorziene, substantiële uitgaven te dekken. Kortom middelen waarmee tegenvallers bekostigd kunnen worden.

De volgende posten zijn in dit kader bepalend:

- het eigen vermogen, inclusief stille reserves
- de post onvoorzien
- ruimte in begrotingsposten
- de onbenutte belastingcapaciteit.

Bij de weerstandscapaciteit wordt een onderscheid gemaakt tussen de incidentele weerstandscapaciteit en de structurele weerstandscapaciteit. De eerste wordt met name bepaald door de reserves, de tweede door de onbenutte belastingcapaciteit.

De risico's, die bij de beoordeling van het weerstandsvermogen een rol spelen, zijn die risico's die niet op een andere manier zijn afgedekt (bijvoorbeeld door het treffen van voorzieningen of het sluiten van verzekeringen) en die van materiële betekenis zijn in relatie tot de financiële positie. Te denken valt aan ontwikkelingen binnen de sociale structuur met de nieuwe wetgeving op dit gebied, een faillissement van een verbonden partij of een garantie verplichting waarop een beroep gedaan wordt. De confrontatie tussen weerstandscapaciteit en risico's om een oordeel te kunnen geven over de toereikendheid van het weerstandsvermogen is een inschatting van het financiële beslag dat de gesignaleerde risico's tot gevolg hebben.

De weerstandscapaciteit

Bij de bepaling van de weerstandscapaciteit worden we geconfronteerd met een periode verschil in de beschikbare cijfers. Voor de begroting 2012 is het eigen vermogen gebaseerd op de rekening 2010 en dus de situatie per 31 december 2010. De overige cijfers zijn gebaseerd op de begroting 2012.

Eigen vermogen, inclusief stille reserves

Op basis van de balans per 31 december 2010 bedraagt het eigen vermogen € 74.465.000, inclusief het rekeningssaldo 2010. Hierin is opgenomen een bedrag van € 11.334.000 aan reserves voor de grondexploitatie, waar tegenover ook specifieke risico's staan.

Naast de algemene reserve vrij besteedbaar van € 8.777.000 (exclusief rekeningssaldo 2009) bestaat het eigen vermogen voor € 54.233.000 (exclusief reserves grondexploitatie) uit bestemmingsreserves. Volgens het BBV kan de aanwending van deze reserves gewijzigd worden. Opgemerkt wordt nog wel dat in het totaal van de bestemmingsreserves sprake is van een gedeeltelijke blokkering. Voor een bedrag van € 16.668.000 ten behoeve van de dekking van de kapitaallasten nieuw gemeentehuis Dalfsen, nieuwe brandweerkazerne en gemeentewerf Nieuwleusen en kunstgrasvelden. Voor een bedrag van € 4.000.000 is een algemene reserve vaste buffer gevormd ten behoeve van het toevoegen van de 'bespaarde' rente aan de exploitatie.

Over de stille reserves bij gemeenten is destijds door het Centrum voor Onderzoek Economie Lokale Overheden (COELO) onderzoek gedaan. Het blijkt niet goed mogelijk deze reserves eenduidig te kwantificeren. Wel kunnen twee hoofdgroepen worden onderscheiden:

- het verschil in de marktwaarde en de boekwaarde van aandelen. Het probleem bij de bepaling van de omvang hier is, dat de aandelen niet vrij verhandelbaar zijn en er dus alleen een schatting van de marktwaarde mogelijk is.
- het verschil in de marktwaarde en de boekwaarde van ander activa, met name gebouwen en gemeentegrond. Hier is een dubbele afweging te maken, wat is de waarde en in hoeverre is het actief zonder gevolgen voor de gemeentelijke taken te verkopen.

Post onvoorzien

In de begroting 2012 is een structureel bedrag opgenomen van € 82.200 (€ 3,- per inwoner) voor onvoorzien zaken. Dit bedrag is ook in de meerjarenramingen verwerkt.

Onbenutte belastingcapaciteit

Dit is de ruimte die er is om de lokale belastingen te verhogen. In het algemeen wordt hier de onbenutte OZB capaciteit bedoeld. De riool- en afvalstoffenheffing is in Dalfsen voor 100% kostendekkend zodat hier geen sprake is van onbenutte belastingcapaciteit.

Met ingang van 2008 is de limitering van de OZB-tarieven vervallen. Wel is een macronorm van toepassing om een eventuele onevenredige lastenstijging voor burgers en bedrijven te voorkomen. In het Bestuurlijk overleg financiële verhoudingen (Bofv) van 11 mei 2011 is de macronorm voor het begrotingsjaar 2012 vastgesteld op 3,75%.

In 1^e instantie is het dus aan de gemeente om een plafond te stellen aan de OZB-opbrengst. De gemeenteraad van Dalfsen heeft bij de Voorjaarsnota 2008 besloten de OZB-opbrengst over de jaren 2009 t/m 2012 te verhogen met 8, 8, 4 en 4%, bovenop de inflatiecorrectie van 2%.

Hoewel de OZB-tarieven voor 2012 nog niet bekend zijn ligt de OZB-opbrengst onder het bedrag dat als 'korting' door het rijk op de algemene uitkering in mindering wordt gebracht. Veel gemeenten kennen een opbrengst die (aanmerkelijk) hoger ligt. Verder kent Dalfsen in vergelijking met andere gemeenten het op één na laagste tarief van Overijssel (bron: belastinguitgave 2011 provincie Overijssel).

In het kader van de bezuinigingen heeft de gemeenteraad van Dalfsen bij de behandeling van de begroting voor 2011 besloten om het OZB-tarief van de woningen over de jaren 2011 t/m 2014 extra te verhogen met 6,6,3,3% zodat het tarief meer in de pas gaat lopen met het rektarief van de Algemene uitkering uit het Gemeentefonds. Op basis van deze beide gegevens (in de pas lopen met 'rijkskorting' en laag tarief in Overijssel) is er nog ruimte om het OZB-tarief in Dalfsen te verhogen.

Risico's

Het gaat hierbij om risico's die niet op een andere manier zijn te ondervangen. Reguliere risico's (risico's die zich regelmatig voordoen en die veelal goed meetbaar zijn) maken geen deel uit van deze paragraaf. De wetgever voert als argument aan dat hiervoor verzekeringen kunnen worden afgesloten of voorzieningen kunnen worden gevormd.

De potentiële risico's die wij in dit kader signaleren hebben betrekking op:

- **Garanties geldleningen**

Op basis van het huidige bestand, garanties geldleningen voor derden, worden geen aanspraken op deze garanties verwacht. Bijzondere ontwikkelingen kunnen echter niet uitgesloten worden.

- **Schadeclaims.**

Ook de gemeente Dalfsen wordt geconfronteerd met claims van burgers op het gebied van aansprakelijkheidsstelling. Hoewel voor dit soort claims een verzekering is afgesloten, bestaat de kans dat de verzekering een claim niet dekt. Ook is er sprake van een eigen risico per gebeurtenis. Door middel van zorgvuldige procedures worden de risico's zo veel mogelijk beperkt.

- **Planschade.**

De burger doet meer en meer een beroep op de mogelijkheid om planschade als gevolg van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen te claimen. De Wet op de Ruimtelijke Ordening maakt het vanaf 22 juni 2005 mogelijk dat verhaalscontracten met de initiatiefnemers van planologische wijzigingen kunnen worden afgesloten. Hierbij is ook het zogenaamde drempelbedrag ingevoerd. Dit bedrag van € 500 moeten indieners van een planschadeverzoek voldoen voordat een verzoek in behandeling wordt genomen. De verjaringstermijn voor het indienen van planschadeverzoeken is in werking getreden met ingang van 1 september 2005. Al met al betekent een en ander wellicht ook een vermindering van risico's wat betreft planschade.

- **Rente en inflatie ontwikkelingen**

Bij het huidige rentepeil en de actuele financieringspositie is er vrijwel geen financieel risico op korte termijn bij een stijgende rente. Op dit gebied is er echter geen absolute zekerheid dat zich geen extreme ontwikkelingen kunnen voordoen. Voor wat betreft de inflatie kan worden opgemerkt dat stijging van lonen en prijzen de kosten verhogen. De algemene uitkering zal dit niet altijd volledig compenseren.

- **Grondexploitatie**

De normale voorzienbare risico's zijn afgedekt binnen de voorzieningen grondexploitatie, terwijl de algemene reserve grondexploitatie als extra buffer fungeert.

- **Wet Werk en Bijstand(WWB)**

De financiering van de WWB is van meet af aan sterk in ontwikkeling. Met name de verdeelsystematiek van het macro-budget is voortdurend in onderzoek en wordt door het jaar heen steeds aangepast. Aan het einde van het jaar is pas duidelijk welk bedrag aan financiering de gemeente Dalfsen daadwerkelijk ontvangt. Het begin- en eindbedrag kunnen zowel positief als negatief zeer verschillen.

- **Gemeenschappelijke regelingen**

De financiële positie van de sociale werkvoorziening-schappen (SW-bedrijven) is zeer zorgelijk. De wijze waarop de SW-bedrijven worden geëxploiteerd is van groot belang voor de eventuele bijdrage die de gemeente moet betalen. Financieel risico moet daarom niet worden uitgesloten. Naast een algemeen risico met betrekking tot de exploitatie van de NV Wezo, heeft de gemeente Dalfsen een specifiek risico ten aanzien van de uitvoeringsorganisatie Larcom in Ommen. Bij de verzelfstandiging van Larcom in het jaar 2000, zijn afspraken gemaakt over de wachtgeldverplichtingen van het niet SW-personeel ("ambtelijke medewerkers"). Deze garantie loopt nog tot het jaar 2039, wanneer het laatste personeelslid de 65-jarige leeftijd bereikt. Het financiële risico kent een verloop van in totaal € 1,6 miljoen in 2007 tot € 0 in 2039. Dalfsen heeft een aandeel van ca. 8% in het totale wachtgeldrisico.

Zoals ook in de inleiding van deze begroting is gemeld lijden zowel Wezo als Larcom grote exploitatieverliezen door de dalende rijksbijdrage. Om dit op te vangen is Wezo bezig met een

grote sanerings- en herstructureringsoperatie. Binnen de stelpost gevolgen bestuursakkoord is binnen de bestaande begroting voor een groot deel dekking aanwezig.

- **Open-eind regelingen**

De gemeente kan geconfronteerd worden met sterk stijgende uitgaven waarbij geen sprake is van een plafond of maximum. Gedacht kan hierbij worden aan leerlingenvervoer, Wet maatschappelijke ondersteuning e.d.

- **Opbrengst bouwleges**

Door de economische crisis wordt er minder gebouwd, worden bouwprojecten tegen lagere aanneemkosten gerealiseerd en is er sprake van verruiming van vergunningvrije bouwwerken onder de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo). Door deze ontwikkelingen loopt de gemeente het risico dat de opbrengsten zullen tegenvallen. In de meerjarenbegroting 2012-2015 is hier rekening meegehouden maar het blijft lastig te voorspellen of het voldoende is.

- **Werkgeversrisico's**

Als werkgever loopt de gemeente de gebruikelijke werkgeversrisico's. Zo kunnen een sterk oplopend ziekteverzuim leiden tot grote financiële consequenties. Daarnaast is de gemeente eigen risicodragers met betrekking tot de kosten van de wachtgeldregelingen voor ambtenaren en bestuurders. Naast de risico's op grond van de bestaande regelingen, is er het risico van kosten die voortvloeien uit wijzigingen in de wet- en regelgeving.

- **Onderhoud werktuigbouwkundige installaties gemeentehuis**

De aannemer, die hoofdelijk aansprakelijk was voor de aanleg van alle werktuigbouwkundige installaties, van het gemeentehuis, is in 2010 failliet is verklaard. Een en ander betekent dat de gemeente Dalfsen zowel voor de huidige problemen als voor toekomstige problemen die ontstaan met de betreffende installaties, zelf de kosten zal moeten dragen voor herstel en geen aanspraak meer kan maken op garanties die de aannemer destijds heeft afgegeven op de door hen uitgevoerde werkzaamheden met betrekking tot aanleg, inrichting en inregeling van deze installaties. Garanties die zijn afgegeven door verschillende fabrikanten op de, via de aannemer geleverde installaties en onderdelen blijven echter onverkort van kracht, waarbij het risico blijft bestaan dat de fabrikant zich beroept op ondeugdelijke installatie, dan wel inrichting of inregeling en beheer van het product en aanspraken op garantie op dit punt van de hand wijst. In het 3^e en 4^e kwartaal van 2011 krijgt de Europese aanbestedingsprocedure voor het aanbesteden van het onderhoud voor de komende jaren een vervolg waarbij zal worden geprobeerd de risico's zoveel mogelijk af te dekken door het afsluiten van de nodige (preventieve) onderhoudscontracten.

De werkelijke omvang van de risico's, die de gemeente loopt bij de taakuitoefening, wordt bepaald door de kans dat het risico zich daadwerkelijk voordoet en de financiële schade die in dat geval optreedt. Met andere woorden: *Risico = Kans x Schade*

Het zowel kwalitatief als kwantitatief (in geld) inventariseren van risico's is geen eenvoudige zaak.

Eén van de vragen die zich hierbij nadrukkelijk voordoet is hoe verfijnd een model moet zijn, waarbij met name de kosten-baten verhouding niet uit het oog verloren mag worden.

Samenvatting risicoprofiel

Wij zijn van mening dat het weerstandsvermogen van de gemeente Dalfsen zodanig is dat de uitvoering van taken geen direct structureel gevaar loopt. Naast tegenvallers kunnen zich ook meevallers voordoen, bijvoorbeeld verkoopopbrengsten uit aandeelbezittingen, extra bouwleges, extra algemene uitkering of hogere dividenden. Gesteld kan worden dat de risico's binnen de normaal te achten grenzen liggen en dat alle risico's zich niet gelijktijdig voor zullen doen. Uiteraard moeten wij alert zijn op de ontwikkelingen van de diverse begrotingsposten en de daaraan verbonden risico's.

Paragraaf Klimaat en duurzaamheid

Algemeen

In 2008 is het Meerjarenprogramma Klimaat en Duurzaamheid 2009-2012 vastgesteld. Hiermee zijn de kaders vastgelegd voor de uitvoering van het klimaat- en duurzaamheidsbeleid tussen 2009 en 2012. In 2009 en 2010 zijn enkele projecten, zoals Duurzaam (T)huis, gestart en is een begin gemaakt met de voorbereiding van verdere projecten. In de periode 2011/2012 zijn de speerpunten: monitoring, duurzaam (t)huis, duurzaam bedrijf, duurzame energie en gemeentelijke organisatie.

CO2-monitoring

Het is van belang de voortgang van het duurzaamheidsbeleid en de CO2-besparing te monitoren. Daarom zal net als in voorgaande jaren ook in 2012 een CO2-scan worden uitgevoerd. Hiermee zal, naast de absolute CO2-uitstoot, verder inzicht worden gegeven in de (toekomstige) invloed van het gemeentelijke klimaat- en duurzaamheidsbeleid en de genomen maatregelen op de CO2-uitstoot in de gemeente. Op deze wijze houden we de vorderingen bij en kunnen we daar waar mogelijk bijsturen of extra middelen inzetten.

Duurzaam (T)huis

In de ontwikkelfase (fase 1) zijn 429 maatwerkadviezen aangevraagd. Duurzaam (T)huis is bij de start van fase 2, halverwege 2011, een uitontwikkelde en goedlopende aanpak. Het doel is dat in de periode 2011-2012 nog eens 500 woningeigenaren zullen deelnemen aan Duurzaam (T)huis. Zo'n 40% van de deelnemers aan Duurzaam (T)huis neemt na het ontvangen van het maatwerkadvies verdere stappen en vraagt een offerte aan. Het streven is dat zo'n 30% van de bewoners die een maatwerkadvies aanvragen ook daadwerkelijk tot uitvoering van energiebesparende maatregelen zullen overgaan. Medio 2011 wordt fase 1 van Duurzaam (T)huis geëvalueerd en zullen de resultaten ervan worden gepresenteerd.

Duurzame nieuwbouw

Op landelijk gebied zijn afspraken gemaakt tussen WNG, IPO, UvW en het Rijk over de toekomst van Nederland. Eén van de speerpunten op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling is het toekomstbestendig maken van onze energievoorziening. Dit betekent dat ook in Dalfsen gekeken moet worden naar de toekomst en dat we ons daar nu al op voor moeten bereiden. Zo zullen we meer en meer onafhankelijk moeten worden van fossiele energie. In de (toekomstige) nieuwbouwwijken en het buitengebied zullen de voorwaarden voor energieopwekking en energieneutraliteit moeten worden geschapen. Om aan deze speerpunten te kunnen voldoen heeft Dalfsen voor de toekomstige woonwijken De Nieuwe Landen, Westerbouwlonden-Noord en Oosterdalfsen, de ambitie te komen tot energieneutrale wijken.

In het werkproces voor het opstellen van bestemmingsplannen is daartoe een paragraaf duurzaamheid opgenomen. Duurzaamheid is hiermee geborgd binnen het ontwikkelingsproces van bestemmingsplannen. Er zijn echter meer mogelijkheden om duurzaam gebruik van de ruimtelijke omgeving vast te leggen in bestemmingsplannen. Hierbij kan gedacht worden aan het creëren van de juiste randvoorwaarden en het inzichtelijk maken van wat mag en mogelijk is. Naar de mogelijkheden voor het opnemen van duurzaamheidsaspecten in bestemmingsplannen zal nader onderzoek worden gedaan.

Uit de opbrengsten van de grondexploitatie is vanaf 2011 jaarlijks een bedrag van € 125.000,- beschikbaar voor investeringen in duurzame nieuwbouw. Onderzocht wordt of de betreffende gelden in de vorm van een subsidieregeling duurzame nieuwbouw beschikbaar kunnen worden gesteld aan inwoners die duurzame technieken willen toepassen bij de bouw van een nieuwbouwwoning. We hopen met de subsidieregeling duurzame nieuwbouw een lagere EPC/EPG in de nieuwbouw te stimuleren.

Demowoningen / voorbeeldwoningen

Duurzaam bouwen speelt een rol, zowel in de bestaande bouw als in de nieuwbouw. Ontzorgen en verleiden is het devies van de gemeente in deze. Om inwoners van Dalfsen te verleiden om duurzaam te bouwen is het van belang dat er voorbeeldwoningen zijn, waar inwoners een kijkje kunnen nemen en inspiratie kunnen opdoen.

Om de mogelijkheden van duurzaam verbouwen inzichtelijk te maken en deelname aan Duurzaam (T)huis te stimuleren zijn op 26 maart en 4 juni 2011 de eerste open dagen voor duurzame demowoningen gehouden. Hierbij hebben negen duurzame voorbeeldwoningen in de bestaande bouw hun deuren opengesteld voor bezichtiging en informatieverstrekking.

Binnen de regeling demowoningen nieuwbouw wordt onderzocht of op de Westerbouwlanden-Noord in Nieuwleusen een 2[^]1 kap demowoning kan worden ontwikkeld. Inwoners en bouwketens (integrale samenwerking aannemer, architect, installateur) zullen middels prijsvragen worden gestimuleerd om een duurzame woning te ontwerpen.

Duurzaam ondernemen

Binnen de gemeente zijn diverse ondernemers actief met duurzaam ondernemen. Om meer zicht te creëren op wat er allemaal al gebeurt en wat 'de buurman' inmiddels al voor duurzame producten of diensten kan bieden zullen in de gemeente bijeenkomsten worden belegd voor en door lokale bedrijven rond duurzame producten en diensten.

Verder zal ook in het traject van vergunningverlening en handhaving meer aandacht worden besteed aan energiebesparing en kansen voor duurzame energie en zullen diverse energiescans bij bedrijven worden uitgevoerd.

Zonne-energie

In samenwerking met de Provincie Overijssel is besloten om de mogelijkheden van een grootschalige zonne-energiecentrale te onderzoeken. Deze centrale zal tussen 0,5 en 2,0 MWp gaan opwekken. De afspraken met de Provincie over zonne-energie zijn vastgelegd in het Convenant Duurzaam Dalfsen 2010-2012. Witteveen+Bos heeft de opdracht gekregen een onderzoek uit te voeren naar de haalbaarheid hiervan. Eind 2010 is gestart met een haalbaarheidsonderzoek. Eind 2011 zullen voorstellen hiertoe aan uw raad worden aangeboden.

Duurzame landbouw

Gestart wordt met het project Duurzame landbouw/Zon op het dak. De gemeente Dalfsen zet bij dit project in op energiebesparing in de landbouw en duurzame energieopwekking middels PV-panelen. In samenwerking met LTO Noord zal het project vorm worden gegeven. Het project is een gemeentelijke uitrol van het project Asbest van het dak, Energie in het bedrijf dat LTO Noord samen met de provincie heeft uitgevoerd. Om energiebesparing te stimuleren kunnen landbouwbedrijven zich daarnaast aanmelden voor een energiebesparingadvies voor het bedrijf.

Project Regionalisering van de Energietransitie

Dalfsen is samen met de gemeenten Staphorst, Zwartewaterland en Steenwijkerland begonnen met een traject om te komen tot een versnelling van de energietransitie in de regio. Bestuurlijk is de intentie uitgesproken om te komen tot regionale zelfvoorziening op het gebied van duurzame energie. De vier gemeenten, de ROVA en de provincie Overijssel hebben opdracht gegeven aan Oranjewoud om een regionaal energieplan en een bijpassend uitvoeringsprogramma te ontwikkelen.

Duurzaam Hoonhorst

Duurzaam Hoonhorst is uitgeroepen tot het Meest Duurzame Dorp van Overijssel. Hiermee heeft de stichting Duurzaam Hoonhorst een geldbedrag van € 1,5 miljoen gewonnen. De stichting is druk bezig met de voorbereiding van diverse duurzame projecten die waren opgenomen in het bidboek van Hoonhorst voor de provinciale verkiezing tot Duurzaam Dorp. Naar verwachting zal gestart worden met de realisatie van het Hoonhorster Verwarmingsmodel. Daar waar mogelijk en noodzakelijk ondersteunt de gemeente de projecten van Hoonhorst.

Lokaal duurzaam energiebedrijf (LDEB)

Dalfsen heeft zich aangesloten bij de Community of Practice Lokaal Duurzaam Energiebedrijf van Agentschap NL. Binnen deze CoP werken 14 gemeenten samen om te komen tot een blauwdruk voor lokale duurzame energiebedrijven. Afhankelijk van de insteek van de gemeente kan deze blauwdruk aangepast worden. Dalfsen gebruikt de CoP om tot een constructie te komen waarbinnen de diverse projecten op het gebied van duurzame energieopwekking plaats kunnen krijgen.

Actieplan CO2-neutrale gemeentelijke organisatie

De gemeente Dalfsen heeft de ambitie gesteld om in 2010 een CO2-neutrale gemeentelijke organisatie te hebben. Uit de CO2-scan die in 2010 is uitgevoerd blijkt dat deze ambitie bijna is gehaald. De verdere verduurzaming van het wagenpark heeft hierin prioriteit. Verder is er in de CO2-scan vanuit gegaan dat groene stroom wordt ingekocht. We gaan een actieplan opstellen om de mogelijkheden van eigen energieopwekking en verdere verduurzaming van het wagenpark te bepalen. Daarmee zal Dalfsen haar voorbeeldrol verder oppakken.

Kaders klimaat en duurzaamheidsbeleid

- 1) In 2015 streven wij naar CO2-neutraliteit met de omvang van alle huishoudens. Om onze voortgang inzichtelijk te kunnen maken zal van jaar tot jaar een CO2-monitor worden uitgevoerd.
- 2) Fase 2 van Duurzaam (T)huis loopt nog door en de resultaten van fase 1 worden gepresenteerd.
- 3) Door het opnemen van duurzaamheid in bestemmingsplannen, het ontwikkelen van de gasloze wijk De Nieuwe Landen II en het ontwikkelen van een subsidieregeling voor duurzame nieuwbouw zal stevig worden ingezet op duurzame nieuwbouw.
- 4) In 2012 zullen 10 voorbeeldwoningen bestaande bouw en 5 demowoningen nieuwbouw zijn gerealiseerd.
- 5) Kennis over duurzaam ondernemen wordt gedeeld. Binnen vergunningverlening en handhaving wordt meer aandacht besteed aan energiebesparing en kansen voor duurzame energie en zullen bij diverse bedrijven energiescans worden uitgevoerd.
- 6) Een voorstel zal worden gemaakt voor een nieuw te bouwen zonne-energiecentrale.
- 7) Start van het project Duurzame landbouw/Zon op het dak. Het project is gericht op energiebesparing en duurzame energieopwekking in de landbouw.
- 8) Dalfsen participeert in het project Regionalisering van de Energietransitie.
- 9) De stichting Duurzaam Hoonhorst wordt door Dalfsen ondersteund bij de realisatie van de duurzame projecten.
- 10) Door deelname aan de CoP LDEB wordt een blauwdruk voor een LDEB ontwikkeld.

Bijlagen

1. Overzicht Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen	Rekening 2010	Begroting 2011	Begroting 2012
Lokale middelen, waarvan de besteding niet gebonden is	5.380.328	5.797.875	5.980.662
Algemene uitkering	20.498.925	19.891.115	20.033.000
Dividend	395.892	359.900	328.200
Saldo van de financieringsfunctie	-142.455	0	0
Compensabele BTW versus uitkering uit BTW compensatiefonds	106.484	36.484	0
Overige algemene dekkingsmiddelen	0	0	0
Totaal	26.239.173	26.085.374	26.341.862

2. Kerngegevens

Rekening 2010 Begroting 2011 Begroting 2012

Sociale structuur

Inwoners:	27.259	27.446	27.413
waarvan			
< 20 jaar	7.230	7.232	7.172
> 64 jaar	4.395	4.470	4.525
75-85	1.455	1.508	1.501
Eenouderhuishoudens	422	420	420
Lage inkomens	2.390	2.280	2.280
Uitkeringsgerechtigden	136	115	121

Fysieke structuur

Oppervlakte Gemeente in hectare:	16.512	16.512	16.510
waarvan binnenwater	138	138	140
Woonruimten	10.632	10.794	11.086

Financiële structuur per inwoner

Algemene uitkering gemeentefonds	754	725	731
Opbrengst belastingen (excl. Rioolrecht/reinigingsheffing/leges)	138	153	168
Vaste schuld	241	192	166

3. Overzicht lasten en baten 2012 tot en met 2015

Lasten programma	2012	2013	2014	2015
1 Bestuur	6.999.185	7.251.824	7.188.224	7.051.232
2 Openbare orde en veiligheid	2.138.548	2.120.736	2.128.286	2.134.353
3 Beheer openbare ruimte	5.133.535	5.172.056	4.961.311	5.050.021
4 Economische zaken	678.753	640.439	642.141	643.860
5 Onderwijs	2.077.585	2.171.012	2.134.789	2.125.622
6 Cultuur, sport en recreatie	3.235.553	3.072.378	2.978.322	2.984.386
7 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening	12.883.708	13.076.091	13.324.075	13.446.452
8 Volksgezondheid en milieu	5.305.375	5.595.774	5.604.672	5.689.249
9 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	3.608.914	3.613.451	3.598.985	3.629.880
Totaal voor bestemming	42.061.156	42.713.760	42.560.804	42.755.054
Toevoeging reserves (Programma 1)	3.730.352	3.623.403	3.599.444	3.575.484
Totaal na bestemming	45.791.508	46.337.163	46.160.248	46.330.538
Baten programma	2012	2013	2014	2015
1 Bestuur	29.332.378	29.675.090	30.023.841	29.840.911
2 Openbare orde en veiligheid	35.565	35.731	35.898	36.067
3 Beheer openbare ruimte	72.975	73.176	73.380	73.585
4 Economische zaken	574.233	575.578	576.936	578.307
5 Onderwijs	51.409	51.923	52.442	52.967
6 Cultuur, sport en recreatie	228.230	222.407	229.313	231.239
7 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening	5.783.792	5.783.298	5.794.213	5.805.137
8 Volksgezondheid en milieu	4.120.426	4.180.685	4.227.177	4.262.404
9 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	2.178.713	2.241.507	2.254.429	2.267.480
Totaal voor bestemming	42.377.721	42.839.395	43.267.629	43.148.097
Onttrekking reserves (Programma 1)	3.496.734	3.452.999	3.206.548	3.199.209
Totaal na bestemming	45.874.455	46.292.394	46.474.177	46.347.306
Programma	2012	2013	2014	2015
1 Bestuur	22.333.193	22.423.266	22.835.616	22.789.679
2 Openbare orde en veiligheid	-2.102.983	-2.085.005	-2.092.388	-2.098.286
3 Beheer openbare ruimte	-5.060.560	-5.098.880	-4.887.931	-4.976.436
4 Economische zaken	-104.520	-64.861	-65.205	-65.553
5 Onderwijs	-2.026.176	-2.119.088	-2.082.347	-2.072.655
6 Cultuur, sport en recreatie	-3.007.323	-2.849.971	-2.749.009	-2.753.148
7 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening	-7.099.916	-7.292.793	-7.529.862	-7.641.315
8 Volksgezondheid en milieu	-1.184.949	-1.415.089	-1.377.495	-1.426.845
9 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	-1.430.201	-1.371.943	-1.344.556	-1.362.400
Totaal voor bestemming	316.565	125.635	706.824	393.043
Saldo reserves (Programma 1)	-233.618	-170.404	-392.896	-376.275
Totaal na bestemming	82.947	-44.769	313.928	16.768

4. Overzicht van de geraamde incidentele bedragen

Exploitatie	2012	2013	2014	2015
Leerlingen prognose/mop				5.000
Bijdrage beeldende kunst	2.850	2.775	2.700	2.700
Stichting Kunstwegen, extra subsidie	6.875	6.875		
Inleenvergoeding Larcom	104.600			
Duurzaamheidsbeleid	50.000	50.000		
Investerings	2012	2013	2014	2015
Intranet-registratiesystemen		25.000		
Upgrade www.dalfsen.nl		45.000		
Herinrichting /opwaardering woonomgeving	200.000	200.000	200.000	200.000
Renovatie straatverlichting	120.000	50.000	50.000	120.000
Planvorming N340	40.000	40.000		
Uitvoering groenstructuurplan		40.000	40.000	40.000
Nota economisch beleid	40.000			
Uitvoeringsprogramma nota economisch beleid	21.000	21.000	21.000	21.000
Projecten gebiedsgerichte ontwikkeling	179.000	179.000	160.000	160.000
Uitvoering landschapsbeleid LOP	46.700	32.200	17.500	
Opstellen Woonvisie 2016-2020				30.000
Totaal	811.025	691.850	491.200	578.700

5. Overzicht reserves en voorzieningen

Naam reserve / voorziening	Saldo per 01-01-11	5% rente toevoeging	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo per 01-01-12
<u>Algemene reserve</u>					
Algemene reserve	4.000.000				4.000.000
Totaal algemene reserve	4.000.000	0	0	0	4.000.000
<u>Bestemmingsreserves geblokkeerd</u>					
Gemeentehuis meubilair	356.800	17.840		62.440	312.200
Gemeentehuis bouw	10.767.300	538.365		821.715	10.483.950
Gemeentehuis installaties/inventaris	3.566.222	178.311		624.089	3.120.444
Brandweerkazerne en gemeentewerf	1.251.000	62.550		97.300	1.216.250
Kunstgrasvelden	726.227	36.311		88.185	674.353
Totaal bestemmingsres. geblokkeerd	16.667.549	833.377	0	1.693.729	15.807.198
<u>Bestemmingsreserves</u>					
Algemene reserve vrij beschikbaar	8.776.768	2.099.194	120.625	822.254	10.174.333
Algemene reserve reeds bestemd	6.074.942	0	822.254	1.700.000	5.197.196
Grote projecten	5.398.462	0		2.900.000	2.498.462
Grote projecten Trefkoele	1.876.711	0		76.711	1.800.000
Milieu	1.106.713	0		175.000	931.713
Ruimtelijke kwaliteit	123.535	0			123.535
Organisatieontwikkeling	221.469	0		100.000	121.469
Pre-VUT	350.000	0		108.000	242.000
Aandelen Vitens	1.674.564			152.234	1.522.330
Essent-gelden	3.087.858	0		500.000	2.587.858
Herstructuering openbaar groen	181.662	0		5.392	176.270
Kunst en cultuur	165.214	0	19.425	29.800	154.839
Maatschappelijke duurzaamheid	15.430	0	19.425		34.855
Egalisatie riolering	4.205.887	0		136.961	4.068.926
Egalisatie reiniging	1.667.788	0		282.252	1.385.536
Volkshuisv. overdracht woningbedrijf	5.422.082			400.000	5.022.082
Volkshuisvesting	1.993.733	0	535.434	741.414	1.787.753
Totaal bestemmingsreserves	42.342.817	2.099.194	1.517.163	8.130.018	37.829.157

Naam reserve / voorziening	Saldo per 01-01-11	5% rente toevoeging	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo per 01-01-12
<u>Grondexploitatie</u>					
Algemene reserve grondbedrijf	4.760.960	566.701			5.327.661
Bovenwijkse voorzieningen	6.573.057	0	1.190.466	45.960	7.717.563
Totaal grondexploitatie	11.334.017	566.701	1.190.466	45.960	13.045.224
<u>Voorzieningen</u>					
Groot onderhoud gem. gebouwen	986.494		81.984	216.984	851.494
Wethouderspensionen	728.269		100.000		828.269
Pensioen gewezen wethouders	950.839			100.000	850.839
Ongevallen personeel/brandweer	42.194			12.194	30.000
Ongevallen personeel/brandweer I	29.918			9.918	20.000
Totaal voorzieningen	2.737.714	0	181.984	339.096	2.580.602
TOTAAL GENERAAL	77.082.097	3.499.273	2.889.613	10.208.803	73.262.180

6. Overzicht van de bezuinigingen

In de vorige programmabegroting heeft uw raad besloten om in totaal voor 2011 € 1,5 miljoen te bezuinigen, oplopend naar € 3,5 miljoen structureel in 2014. Dit was nodig om de tekorten van de voorjaarsnota 2010, de verdere kostenstijging van de WMO en de verwachte korting van het gemeentefonds af te dekken.

In onderstaand totaaloverzicht zijn de bezuinigingen weergegeven. In de laatste kolom wordt met "loopt" aangegeven dat de bezuiniging nog niet volledig is gerealiseerd en met "ja" als deze wel volledig is gerealiseerd. Over de nog te realiseren bezuinigingen ("loopt") wordt jaarlijks gerapporteerd bij de voor- en najaarsnota.

Stand realisatie bezuinigingen	2012	2013	2014	2015	Gerealiseerd
1. Bestuur					
Halveren budget rekenkamer	14.000	14.000	14.000	14.000	Loopt
Bestuurskosten: scholing	1.500	1.500	1.500	1.500	Ja
Bestuurskosten: hoorzittingen	4.000	4.000	4.000	4.000	Ja
Kempunten naar 2 pagina's	23.500	23.500	23.500	23.500	Ja
Opzeggen statistiekpakket	5.000	5.000	5.000	5.000	Ja
Overstappen naar Overijsselse Ombudsman	1.200	1.200	1.200	1.200	Ja
Stelpost overwerk schrappen	20.000	20.000	20.000	20.000	ja
Taakstelling op representatie en evenementen	10.000	10.000	10.000	10.000	Loopt
Lagere contributie VNG	3.200	3.200	3.200	3.200	Ja
Lidmaatschap Euregio beëindigen	9.600	9.600	9.600	9.600	Ja
Halveren bijdrage Jumelage Horstel	1.100	1.100	1.100	1.100	Ja
	93.100	93.100	93.100	93.100	
Bedrijfsvoering					
Personele bezuinigingen	274.000	450.000	700.000	700.000	Loopt
Overige personele besparingen					
Pensioen in zicht	10.000	10.000	10.000	10.000	Ja
Kosten RI&E	5.000	5.000	5.000	5.000	Ja
Ondernemingsraad	3.000	3.000	3.000	3.000	Ja
Periodiek arbeidsgeneeskundig onderzoek	5.000	5.000	5.000	5.000	Ja
Vacaturekosten	9.000	9.000	9.000	9.000	Ja
Pre-VUT/vm personeel	108.000	108.000	108.000	0	Ja
Ziekte- en ongevallenrisico	113.000	113.000	113.000	113.000	Ja
Diverse facilitaire besparingen gemeentehuis	30.000	30.000	30.000	30.000	Ja
	557.000	733.000	983.000	875.000	
Algemene belastingmaatregelen					
OZB verhogen naar norm	300.000	375.000	450.000	525.000	Ja
Verhogen tarief hondenbelasting	22.000	22.000	22.000	22.000	Ja
Tweejaarlijkse controle hondenbelasting		7.000		7.000	Ja
Verhogen toeristenbelasting	100.000	100.000	100.000	100.000	Ja
	422.000	504.000	572.000	654.000	
Kostendekkendheid					
25% veegkosten toerekenen aan de afvalstoffenheffing	20.000	20.000	20.000	20.000	Ja
Invoeren leges gehandicaptenparkeerkaart	14.000	14.000	14.000	14.000	Ja
	34.000	34.000	34.000	34.000	
Investeringsplan					
Verlengen afschrijvingstermijnen en korten diverse investeringen	75.000	150.000	175.000	175.000	Ja
	75.000	150.000	175.000	175.000	
Uitkomsten nieuwe nota reserves en voorzieningen					
Geldlening Vechthorst t.g.v. exploitatie	200.000	200.000	200.000	200.000	Ja
Renteopbrengst vaste buffer algemene reserve	50.000	50.000	200.000	200.000	Ja
	250.000	250.000	400.000	400.000	
2. Openbare orde en veiligheid					
Lagere bijdrage veiligheidsregio IJsselland	0	0	0	0	ja
Uitkomsten onderzoek kosten brandweer	25.000	25.000	25.000	25.000	Ja
	25.000	25.000	25.000	25.000	

Stand realisatie bezuinigingen	2012	2013	2014	2015	Gerealiseerd
3. Beheer openbare ruimte					
Uitkomsten onderzoek beheer openbare orde (incl.wijkteams)	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	Loopt
Verlagen niveau groot onderhoud wegen	200.000	200.000	400.000	400.000	Ja
Verlagen niveau regulier onderhoud wegen	40.000	40.000	40.000	40.000	Ja
Verlagen kwaliteitsniveau openbaar groen	40.000	60.000	80.000	80.000	Ja
Pachtovereenkomsten aanscherpen	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	Loopt
Lagere dotatie onderhoud gebouwen	85.000	85.000	85.000	8.500	Ja
	365.000	385.000	605.000	528.500	
4. Economische zaken					
I.v.m. beperkte budgetten zijn hier geen mogelijkheden	0	0	0	0	n.v.t.
	0	0	0	0	
5. Onderwijs					
Onderwijsbegeleiding	40.000	40.000	40.000	40.000	Loopt
Leerlingenvervoer	10.000	10.000	10.000	10.000	Loopt
Intrekken verordening godsdienstonderwijs	8.000	8.000	8.000	8.000	Ja
Gymnastiekvervoer	12.000	12.000	12.000	12.000	Loopt
Uitkomsten onderzoek onderhoudsplanung/IHP	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	Ja
	70.000	70.000	70.000	70.000	
6. Cultuur, sport en recreatie					
Schrappen subsidie accommodaties	0	0	0	0	Ja
Verhogen tarieven zwembad	18.000	18.000	18.000	18.000	Ja
Verhogen tarieven gymnastieklokalen	7.000	7.000	7.000	7.000	Ja
Verhogen verhuur sportvelden	5.000	10.000	15.000	15.000	Ja
Afschaffen sportraad	5.500	5.500	5.500	5.500	Ja
Gesubsidieerde instellingen trapsgewijs met 2,5% p/j korten	71.000	106.000	142.000	142.000	Ja
	106.500	146.500	187.500	187.500	
7. Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening					
Uitkomsten onderzoek WMO	64.000	64.000	64.000	64.000	Ja
Categoriale bijzondere bijstand	10.000	10.000	10.000	10.000	Loopt
Benchmark WMO	7.000	7.000	7.000	7.000	Ja
Gelden Diensten bij Wonen met Zorg (DBWZ)	17.700	17.700	17.700	17.700	Ja
Gesubsidieerde instellingen trapsgewijs met 2,5% p/j korten	33.000	50.000	67.000	67.000	Ja
	131.700	148.700	165.700	165.700	
8. Volksgezondheid en milieu					
Dividend Rova buiten tarief afvalverwijdering houden	150.000	150.000	150.000	150.000	Ja
Milieuvergunningen	25.000	25.000	25.000	25.000	Ja
Minder toezicht en handhaving	0	0	0	0	ja
Kwijtscheldingen verrekenen in tarieven	45.000	45.000	45.000	45.000	ja
10% Lagere bijdrage GGD regio IJsselland	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	Loopt
	220.000	220.000	220.000	220.000	
9. Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting					
Externe advisering handhaving bouw-en woningtoezicht	15.000	15.000	15.000	15.000	ja
Bestemmingsplannen	10.000	10.000	10.000	10.000	ja
Onderzoek huuropbrengsten gebouwenbeheer	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	Loopt
	25.000	25.000	25.000	25.000	
Totaal bezuinigingen	2.374.300	2.784.300	3.555.300	3.452.800	